

Bron: Afghanistan Media Assessment (2010), United States Institute of Peace

Van een disfunctionerend mediabestel naar een gedegen publieke sfeer:

Een onderzoek naar de invloed van de Afghaanse publieke sfeer
op het Afghaanse mediabestel

Masterthesis

Omid Alozai

Studentnummer 338347

Erasmus Universiteit Rotterdam

Faculteit der Sociale Wetenschappen

Opleiding Bestuurskunde

December 2012

Onder begeleiding van:

Dr. R.F.I. Moody

Inhoudsopgave

<i>Voorwoord</i>	4
<i>Hoofdstuk 1: Inleiding</i>	6
1.1 Probleemanalyse	8
1.2 Probleemstelling	9
1.3 Vraagstelling	11
1.4 Maatschappelijk en wetenschappelijk relevantie	14
1.5 Verantwoording theoretisch kader	16
1.6 Opzet en methodologie van het onderzoek	17
1.7 Leeswijzer	17
<i>Hoofdstuk 2 Achtergrondinformatie: een kort geschiedenis van Afghanistan</i>	19
<i>Hoofdstuk 3 De ontwikkeling van het Afghaanse mediabestel</i>	21
3.1 Het belang van (onafhankelijke) media	21
3.2 De media in Afghanistan	23
<i>Hoofdstuk 4 De publieke sfeer</i>	29
4.1 Inleiding	29
4.2 Achtergrond van de 'publieke sfeer'	29
4.3 De bourgeoisie publieke sfeer: het ontstaan	30
4.4 De instituties van de bourgeoisie publieke sfeer	32
4.5 De deelnemers van de debatten	34
4.6 Een aantal kanttekeningen en kritiek op de theorie van Habermas	35
De relevantie van de bourgeoisie publieke sfeer voor de hedendaagse politiek-maatschappelijke bestel	36
<i>Hoofdstuk 5 Analyse kader: constructie van de Afghaanse publieke sfeer</i>	38
5.1 Inleiding	38
5.2 Opzet en methodologie van het onderzoek	39
5.3 Operationalisatie	40
5.3.1 Definities en model	40
5.3.2 Afghanistan en de publieke sfeer	44
Afghaanse publieke sfeer in een model uitgedrukt met onafhankelijkheid van de (massa) media en burger als kernvoorwaarde: de bouwstenen van een verwachtingspatroon	44
5.4 Het model	46
5.5 Toelichting model (figuur 4): de publieke sfeer van Afghanistan: Ideaaltype publieke sfeer voor Afghanistan	48
Voorwaarden voor een goedwerkende publieke sfeer in Afghanistan afgeleid van de theorie van Jurgen Habermas	48
5.5.1 De variabelen in het model	49
(1) een verwachtingspatroon voor de interactie en invloed tussen openbaar bestuur en media	49
(2) Een verwachtingspatroon voor de interactie en onderlinge invloed tussen media en de burger	51
(3) Een verwachtingspatroon voor openbaar bestuur en burger	51
5.6 Analyse kader	52

5.6.1	Vragen in het analysekader	53
Hoofdstuk 6	<i>Casestudiebeschrijving Afghaanse publieke sfeer</i>	58
6.1	Medialandschap (algemeen)	58
6.2	Methoden van onderzoek in het empirische gedeelte	58
6.3	Afhankelijke variabele 'media'	61
6.4	Inhoud van de media	79
6.5	Afhankelijke variabele 'burger'	83
6.6	Afhankelijke variabele 'openbaar bestuur'	86
6.7	De omgeving waarin de media functioneert: de onafhankelijke variabelen	88
Hoofdstuk 7	<i>Analyse</i>	97
7.1	Inleiding	97
7.2	Afghaanse publieke sfeer: Afghaanse media, openbaar bestuur en burger in samenhang met elkaar	98
	(1) Interactie en invloed tussen openbaar bestuur en media in Afghanistan	99
	(2) Interactie en onderlinge invloed tussen media en de burger	102
	(3) Openbaar bestuur en burger	105
Hoofdstuk 8	<i>Conclusie</i>	108
8.1	Inleiding	108
8.2	Recapitulatie probleemstelling	108
	Feedback op theorie van bourgeoisie publieke sfeer en de mogelijkheden om het toe te passen op Afghanistan en andere landen	120
	<i>Gebruikte literatuur</i>	122
	<i>Gebruikte rapporten</i>	122
	<i>Gebruikte sites</i>	123
	<i>Gebruikte artikellen</i>	124

Voorwoord

Voor u ligt de afronding van twee jaar bestuurskunde en politicologie studeren aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. Dit is een resultaat van een jaar onderzoek doen naar de invloed van de Afghaanse publieke sfeer op het verloop en ontwikkeling van het mediabestel in Afghanistan. Een belangrijke conclusie uit mijn onderzoek is dat het opbouwen van een adequaat werkende mediabestel en een publieke sfeer om inspanning en eensgezindheid van alle betrokken actoren vraagt. In Afghanistan is hiervan helaas geen sprake.

De media binnen Afghanistan zijn niet onafhankelijk; er is sprake van censuur en onveiligheid, de mediasector bezit een beperkte set van vaardigheden en studie en is tevens onervaren. Het begrip en de aanvaarding van de waakhondfunctie van de media in het democratisch politiek systeem van Afghanistan kan moeilijk geaccepteerd worden door overheidsfunctionarissen en overheidsinstanties, met name in dit land waar de publieke sfeer nog niet gezond is. De journalisten die werkzaam zijn binnen de mediawereld worden geconfronteerd met gebrek aan veiligheid en onderdrukking. De Afghaanse burger bezit over het algemeen een zeer laag opleidingsniveau, terwijl juist dit opleidingsniveau een doorslaggevend factor is bij het begrijpen van diepgaande betekenis van mediaberichten. De meeste ontvangers van mediaberichten hebben geen brede kennis van geschiedenis of aardrijkskunde van Afghanistan. Dit beperkt hun rede – en begripsvermogen om nationaal en internationaal nieuws te begrijpen. Daarnaast is voor een groot gedeelte van de bevolking een televisie en een radio onbetaalbaar. Dit als geheel zorgt ervoor dat de Afghaanse burger het beleid dat directe invloed heeft op hun leven, bestaan, eigendom en ontwikkeling zeer beperkt kan beïnvloeden.

Het opbouwen van een mediabestel en publieke sfeer moet mijns inziens plaatsvinden op de lange termijn en het vraagt om een lange adem. Tijdens mijn onderzoek ben ik tot conclusie gekomen dat dit ook opgaat voor het schrijven van een scriptie. En om dan te komen tot een goede scriptie is begeleiding, steun en feedback van noodzakelijke belang. In dit voorwoord wil ik dan ook graag een aantal personen die hebben bijgedragen aan de totstandkoming van deze scriptie, bedanken.

In de eerste plaats wil ik alle Afghanen zelf, de samenwerkingsverbanden en organisaties en mensen die daar werkzaam zijn, bedanken. Ondanks de moeilijke situatie, heb ik tijdens mijn verblijf in Afghanistan een heel leerzame en plezierige tijd gehad. Met name de gesprekken die ik heb gehad met collega's van The Afghanistan Research and Evaluation Unit (AREU) hebben mij een idee gegeven over de bestaand literatuur over Afghaanse publieke sfeer en media. Hier in

Nederland wil ik alle medestudenten van de schakeljaar en masterjaar bedanken voor alle leerzame gesprekken, maar ook voor de gezelligheid in de collegezalen.

Voor de intensieve begeleiding vanuit de EUR wil ik ook een aantal mensen bedanken. Dr. Rebecca Moody voor haar enthousiaste, spontane en intensieve begeleiding. Maar ook voor haar prettige en leerzame samenwerking gedurende de periode dat ik in Afghanistan was. 'Rebecca, dankzij jouw geduld en begeleiding ben ik in grote mate intellectueel gezien geworden wat ik nu ben. Ik ben je hiervoor zeer dankbaar!' Dr. Peter Scholten ben ik erkentelijk voor zijn inspanning bij het lezen als tweede lezer. Bij mijn huidige werkgever, de Hogeschool Rotterdam, wil ik graag de heer Tasneem Sadiq en mevrouw Alinda Gerbrandy bedanken voor hun kritische blik. Dankzij hen is deze scriptie stuk leesbaarder.

Ik wil tot slot ook mijn familie en vrienden bedanken voor de steun die zij mij gaven, gedurende de periode dat ik het moeilijk had bij het naar Nederland halen van mij echtgenote, toen ik tevens nog bezig was met deze scriptie.

Omid Alozai

Delft, 7 november 2012

Hoofdstuk 1: Inleiding

Bijna dertig jaar van gewapend burgerconflict heeft de Afghaanse staat gebroken achtergelaten, zijn de nationale overheidsinstituties vrijwel vernietigd, is de economie in een puinhoop veranderd, terwijl het traditionele gezag ondermijnd wordt en de normen van de maatschappij geheel veranderen (Weinbaum, 2004). De collisie begon aanvankelijk met de verwikkeling met de Sovjet Unie in 1979. Tien jaar later trok de krachteloze supermacht zich terug, nadat het Afghaanse communistische overheid verslagen werd en het zich realiseerde in een niet te winnen oorlog te zitten met de Mujahideen (Jalali en Grau, 2002). De Mujahideen (meervoud van Mujahid) zijn in breedste zin binnen de Islamitische definitie diegenen die inspanningen leveren binnen het Islamitische geloof. Specifiek met betrekking tot oorlogvoeren wordt met een Mujahid ook wel een 'heilige strijder' bedoeld die deelneemt aan de Jihad, 'de heilige strijd' (Barfield, 2010, 341). De heilige strijders in Afghanistan waren die guerrilla groeperingen die vochten tegen de binnendringende Sovjet strijdmachten en de door Sovjet gesteunde communistische overheid gedurende de jaren 1979 tot 1992. De Mujahideen omvatte toen alle mensen die naar Pakistan en Iran vertrokken wegens de invasie van Sovjet Unie, die in latere jaren van deze periode uit deze twee landen in verschillende georganiseerde facties de strijd aangingen in Afghanistan door inval en strooptochten uit die twee landen tegen de machtige Sovjet Unie. Daarbij werden ze ondersteund door andere facties die ervoor gekozen hadden om in Afghanistan te blijven gedurende de oorlog, maar dikwijls gevlucht waren naar wijkplaatsen in bergen met hun gezinnen (Marsden, 2002, 27). De Sovjet Unie verloor bijna veertien duizend mensenlevens en meer dan 1,3 miljoen Afghanen werden in de oorlog gedood. Een derde van de populatie moest naar het buitenland vluchten wegens directe gevolgen van de wapenstrijd, door voedseltekort en schrijnende achteruitgang van sociaaleconomische omgeving. De Communistische regime viel in 1992 uiteen en dat resulteerde tot de gevechten tussen de verschillende facties van de Mujahideen. Deze gevechten tussen de Mujahideen facties waren de bakermat voor de Talibanbeweging (United Nations, 2006). Het lijkt erop dat de Talibanbeweging begonnen is als een kleine en spontane groep in Kandahar, wellicht in 1994. De leden van deze beweging, welke omschreven werden als 'religieuze studenten' waren verontwaardigd door de tot dan toe gedragingen van de verschillende Mujahedeenleiders die elkaar bevochten om de macht in de hoofdstad. Zodoende besloten de religieuze studenten om het tweegevecht en de corrupte praktijken van de Mujahedeen te beëindigen (Marsden, 2002, 42). Als gevolg van terroristische aanvallen van 11 september 2001 heeft de Verenigde Staten samen met de nationaal bondgenoot, de Noordelijke Alliantie, de Talibanregime door middel van een

gecombineerde inzet van speciale eenheden en luchtmacht uit belangrijke steden verdreven (Jones, Wilson, Rathmell en Riley, 2005, 61). Aan het einde van het jaar 2001 is in een conferentie in Bonn door de internationale gemeenschap afgesproken om het land daadwerkelijk en effectief een project van de internationale gemeenschap te vormen met de Verenigde Staten als de partij die het voortouw zou nemen. De doelstellingen van Bonn waren enerzijds het opbouwen van het land en anderzijds veiligstellen van de nieuw te vormen democratische staat tegen antidemocratische-elementen.

Er werd al snel vooruitgang geboekt in de oprichting van een interim-regering onder leiding van president Karzai, een raamwerk voor transitie van de overheid werd gestructureerd en democratische doelstellingen werden bewerkstelligd (Weinbaum, 2004). Uiteindelijk heeft de conferentie in Bonn geleid tot ratificatie van een nieuw grondwet en verkiezingen in 2004. In oktober 2004 werd Hamid Karzai de eerste democratisch gekozen president van Afghanistan. Verkiezingen voor het nieuwe parlement werden in september 2005 gehouden.

Hoewel belangrijke staatsinstituties –parlement en diverse ministeries- inmiddels functioneel zijn, blijkt de opbouw van de Afghaanse staat een zeer traag en een buitengewoon moeilijk proces te zijn, dat afhankelijk is van voortschrijdend internationale inzet, bijstand en het vermogen van de Afghanen zelf om samen te komen tot het overwinnen en het elimineren van de diep etnische scheidslijnen die vaak leiden tot conflicten (Rasul Bakhsh Rais, 1999). Dit trage en moeilijke opbouwproces wordt onder andere verklaard door hoge mate van corruptie. Het gaat dan om corruptie waarbij publieke middelen en topposities gebruikt worden voor persoonlijke doeleinden (USAID, 2009: 9). Corruptie als zodanig is dus een wezenlijk, ver doordrongen en systematisch probleem waardoor de veiligheid, ontwikkeling, de opbouw en democratische doelstellingen ondermijnd wordt. Het trage opbouwproces wordt naast corruptie ook verklaard door aantal een andere factoren. Zo komt er nog steeds grootscheepse georganiseerde misdaad voor en zijn er gewapende antioverheid milities actief. Daarom is er buiten Kabul in de provincies en andere stedelijke centra een achteruitgaande veiligheidssituatie waargenomen, terwijl de centrale overheid historisch al niet in staat is geweest om voldoende veiligheid en diensten aan de meerderheid van het volk te bieden (Fraenkel, Schoemaker en Himelfarb, 2007, 9). Ook door oneven economische groei wordt het opbouwproces vertraagd. Buitenlandse bestedingen en investeringen hebben commerciële activiteiten in de hoofdstad en een aantal andere steden gestimuleerd, maar het gros van de steden heeft maar weinig economische ontwikkeling meegemaakt. Onder meer daardoor is Afghanistan in 2009 volgens de Fact Sheets van Asian Development Bank niet alleen het armste land in Centraal Azië, maar ook het armste land van het gehele Pacifisch Azië -het

zogenaamd APAC gebied- bestaande uit 135 landen (Asian Development Bank: Fact Sheet Afghanistan, 2009). Daardoor is het opbouwproces door tekortkomende nationale middelen en geringe binnenlandse investeringen sterk afhankelijk van internationale vrijgevigheid. De eerder genoemde etnische kloven, die versterkt worden door taal, sektarisme en geografische verschillen, hebben lange tijd gediend als basis voor verdenkingen en wrok. Daardoor is dit ook een groot stoorfactor voor het opbouwproces (Timor Sharan, 2009: 13).

In de recente periode tot dit jaar, het jaar 2011, is de veiligheidsituatie nog steeds niet verbeterd. De aanslagen die dagelijks gepleegd worden zorgen voor een gevaarlijke stedelijke en plattelands samenleving en een perceptie en gevoel van ongecontroleerde situatie bij de bevolking (Coburn, 2010: 2; Larson, 2010: 1-2). Daarnaast zijn er steeds meer alarmerende geluiden van zorgen te horen bij nationale en internationale belanghebbenden. Een recent opeenvolgende aanval en aanslag op een politiebureau in Kabul begin juni 2011 staat nog vers in de ogen van de bevolking en overheidsautoriteiten. Daarbij zijn volgens de nieuwsrapporten meer dan 9 personen (waaronder twee agenten) gedood en meerdere gewond gevallen (Tolo News).

1.1 Probleemanalyse

Paradoxaal aan deze stagnerend beweging in de opbouw en ontwikkeling van de Afghaanse staatsinstituties en de veiligheidssituatie is de ontwikkeling van de media die na de Taliban periode relatief snel en succesvol is verlopen –in vergelijking met de periode van de Taliban regime en andere landen die onderworpen zijn aan internationale interventie. Dat blijkt door de ontwikkeling van het mediabestel van Afghanistan te vergelijken met de ontwikkelingen in andere landen. Dan moet men denken aan landen die onderzocht zijn door o.a. Taylor en Kent (2000) wat Bosnië betreft en soortgelijke onderzoeken en rapporten ‘*media under fire*’ van International Press Freedom and Freedom of Expression Mission over de situatie in Sri Lanka en andere landen. De ontwikkeling van het mediabestel in Afghanistan is in vergelijking met Rusland, Bosnië en Sri Lanka maar ook vele andere onstabiele en naoorlogse landen merkwaardig. Afgezien van het verbod dat in de periode van de Taliban gold is de vestiging van een vrije en verantwoorde meningsuiting via de media ondanks het gebrek aan elektriciteit, ruw terrein en afwezigheid van levensvatbare afzetgebieden relatief succesvol verlopen. De enige media die gedurende de Taliban periode berichtgeving uitzond was de Radio Sharia, naast een aantal van overheidswege geproduceerde publicaties (USAID, 2009: 9). Televisie was verbannen en telefoonservice was onbetaalbaar. Mensen die een telefoongesprek wel konden betalen moesten voor een internationaal telefoongesprek naar Pakistan reizen (Reporters Without Borders, 2000).

Direct na de verdrijving van de Taliban hebben internationale investeringen in de Afghaanse communicatietechnologie, voor intensieve en driftige opbouw van de televisie-, radio- en printmedia gezorgd. Terwijl internet na 2001 zelfs in Westerse landen nog maar beperkt beschikbaar was, waren er in Afghanistan ook toen al internetafzetkanalen aangelegd. De evolutie van de communicatiesector was grotendeels het gevolg van investeringen in de media-infrastructuur, instituties en personeel. Deze investeringen leken toen geen eind te kennen. Er werd gehoopt dat dit zou leiden tot een vrije en onafhankelijke mediasector die ondersteuning en vorm zou geven aan de sociale en politieke hervormingen ten gunste van de Afghanen.

Nu, tien jaar later lijkt de hoop over te slaan naar teleurstelling. Tegenover de voortgaande gewelddadige conflicten, politieke instabiliteit en wijdverspreid armoede, lijkt de droom van een vrije en onafhankelijke mediasector in Afghanistan niet gerealiseerd te worden. Uit diverse onderzoeken blijkt dat mediaberichtgeving die kritisch is tegenover overheidshandelen, resulteert in intimidatie en belediging en vaak leidt tot rookgordijnen (Hakimi, 2009) (Media Watch, 2009). Zo worden Afghaanse journalisten geconfronteerd met toenemende druk van de kant van opstandelingen, Afghaanse veiligheidsdiensten, internationale militaire strijdmacht, lokale en regionale stamhoofden, staatsinstituties zoals het parlement en het Ministerie van Media en Cultuur en andere elementen binnen de staat en in de maatschappij. Berichtgeving die kritisch is tegenover de Taliban en andere milities wordt gezien als ondersteuning van de overheidsfunctionarissen en resulteert in de eerdergenoemde intimidatie, belediging en soms verlies van mensenlevens (Media Watch, 2009).

De vraag die daarbij naar boven komt is dientengevolge dan ook hoe het komt dat er sprake is van een gevestigde media-infrastructuur maar toch zó weinig zenders aanwezig zijn voor onafhankelijke politieke en publieke mediaberichtgeving? Zou de oorzaak hiervan bij een eerste beschouwing zoals eerder aangeduid een steeds repressiever wordende karakter van de overheid en de toenemende druk van opstandelingen tegenover onafhankelijke media kunnen zijn? Of is de feitelijke situatie niet alleen daaraan en aan de schaarsheid van onafhankelijke zenders gelegen, maar ook aan andere factoren waaraan aandachtig onderzoek gewijd moet worden?

1.2 Probleemstelling

De doelstelling van dit onderzoek is het verwerven van inzicht in de factoren die van invloed zijn op het Afghaans mediabestel. Het uitgangspunt daarbij is de publieke sfeer van Afghanistan, die nog aan het ontwikkelen is na decennialange oorlogen en instabiliteit. Alvorens verder wordt

gegaan met de vraagstelling wordt ter verduidelijking kort ingegaan op de relatie tussen publieke sfeer en onafhankelijke media. Volgens Jurgen Habermas -in het theoretisch kader kom ik hier uitgebreid op terug- zit de relatie tussen de publieke sfeer en de media als volgt in elkaar. De publieke sfeer is volgens Habermas een 'communicatieve ruimte' waar rationeel en kritisch debat plaatsvindt. Daar wordt van oorsprong de publieke opinie gevormd. Volgens Habermas hadden de vroegtijdige bourgeoisie - de gegoede bovenlaag van het maatschappij- van de achttiende eeuw die hun macht of status ontleenden aan hun vermogen, opleiding en werk voldoende vrijheid opgeëist van de Europese aristocratie en kerkleiders om een afdoende mate van private autonomie te bereiken. Deze privaatautonome individuen kwamen bijeen om een 'Öffentlichkeit' (publiek) te vormen in lichamen zoals Britse 'coffee houses', Franse 'salons' en de Duitse 'Tischgesellschaften', waar ze debatteerden over kwesties van de dag (Habermas, 1989: 51). Op zich waren deze bijeenkomsten instituties van het vroegere mediabestel zelf en vormden zij collectief bourgeoisie publieke sfeer. Die waren in feite binnen de notie van de bourgeoisie publieke sfeer de vrije ruimten waar de burgers elkaar ontmoetten om debat en dialoog te voeren over zaken van gemeenschappelijk belang zodat informatie, argumenten en opvattingen 'publiek gewicht' konden krijgen. Als een domein van communicatie en debat werd de bourgeoisie publieke sfeer wederzijds gestimuleerd door de opkomst van massacommunicatie in de vorm van kleinschalig en onafhankelijke pers. Het gevolg hiervan was dat de bourgeoisie publieke sfeer een forum creëerde waar de autoriteit van de staat zou kunnen worden bekritiseerd en opgeroepen om zich te verantwoorden en haar handelen te rechtvaardigen tegenover geïnformeerde en redenerende publiek. Zoals eerder verwoord bestond deze sfeer uit private individuen die samen waren gekomen om onderling en met staatsautoriteiten te debatteren en te discussiëren over voorschriften en wetsregels van de maatschappij en het gedrag en optreden van de staat (Thompson, 1990: 109-115).

Deze discussies en debatten werden zodoende gefaciliteerd en vergemakkelijkt door de ontwikkeling van massacommunicatie in de vorm drukpers, met name kranten en nieuwsbladen. De consequentie daarvan was dat de pers een belangrijk forum van kritische politiek debat werd, die voorzag in een doorlopend commentaar en kritiek op het handelen van autoriteiten en beambten van de staat. De (onafhankelijke) massamedia was er dus initieel in de vorm van drukpers. Deze drukpers en de bourgeoisie publieke sfeer hadden een wederzijds invloed op elkaar. In de theorie zal er nadere explicatie gegeven worden aangaande de relatie en invloed tussen de (print)massamedia en de bourgeoisie publieke sfeer. Daar zal tevens verder aangegeven worden dat de bourgeoisie publieke sfeer en de media een gelijktijdige en een complementaire ontwikkeling doormaakten.

De publieke sfeer is het uitgangspunt van dit onderzoek. Een belangrijk en in het oog springend vraag daarbij is of de bourgeoisie publieke sfeer –en daarom ook het mediabestel- daadwerkelijk naar behoren kan functioneren in Afghanistan wegens de kenmerkende historische en sociaal-politieke dimensies waaraan het land onderhevig is. Op grond van deze vraag worden er inzichten verworven in de factoren die van invloed zijn op het Afghaans mediabestel.

1.3 Vraagstelling

Aangezien de publieke sfeer een veelomvattend begrip is die niet alleen uitgaat van de politieke wetenschap maar ook perspectieven en aspecten van sociologie, economie, recht en geschiedenis omvat, wordt de vraagstelling zodanig geformuleerd dat de theorie van publieke sfeer ook het richtsnoer van het onderzoek wordt en daardoor is het ook een centraal begrip in de vraagstelling. Dit leidt tot de volgende vraagstelling:

Hoe kan het verloop van een open democratische mediabestel in Afghanistan verklaard worden vanuit de ‘bourgeois publieke sfeer’, de theorie van Jurgen Habermas?

Door deze veelomvattende theorie als grondslag te nemen voor de analyse, worden de voor Afghanistan kenmerkende sociologische, economische, juridische en historische aspecten die van invloed zijn op een open democratisch mediabestel automatisch meegenomen in de verklaring. De theorie in dit onderzoek zal (nadat het geconceptualiseerd is) gebruikt worden om het mediabestel van Afghanistan te verklaren.

In de probleemstelling is al naar voren gebracht dat het onafhankelijke mediabestel een dalende – door verschillende actoren onder drukkend- ontwikkeling vertoont. De overheid speelt met haar beleid in zo’n dalende trend een belangrijke rol in het medialandschap van een land, zo ook in Afghanistan. Kritische onafhankelijke mediaberichten blijken van invloed te zijn op de inhoud van het nationale als het lokale overheidsbeleid en vice versa. Het resultaat daarvan kan zijn dat er beperkingen worden opgelegd op de handelingsvrijheid van het mediabestel of dat het mediabestel de vorming van het overheidsbeleid laat stagneren doordat bepaald beleid in de media als een discussie- en debatonderwerp gesitueerd wordt. Het is hier wellicht ten overvloede om de rol van specifiek overheidsbeleid in het medialandschap te omschrijven. Ook is het ten overvloede om de invloed van mediaberichten op het beleidsvormingsproces binnen een bepaalde beleidssector (en de politieke processen en strijd die daarmee integraal verloopt) te

omschrijven. Maar dat onafhankelijk media en beleidsprocessen (met de daarin geleverde politieke strijd) wederzijds invloed en relatie met elkaar hebben blijkt tegenwoordig simpel uit het feit dat prominente politieke actoren zoals parlementariërs, beleidsmedewerkers, topambtenaren, politieke adviseurs en oppositie zich in de hedendaagse politieke spel zich moeten zien te redden in twee parallelle politieke omgevingen (elk bepaald door eigen praktijken en discoursen). Succesvolle prominenten in het spel moeten enerzijds zich manoeuvreren in een wereld waarin hype-, imago- en mythologievorming de brandstof voor aandacht en legitimatie van (potentieel) electoraat is, anderzijds moeten ze zich zien te redden in de wereld waarin inhoud wordt gegeven aan beleid -het verlenen van diensten, infrastructuur, wet, orde, veiligheid en economische activiteiten-. De hype-, image- en mythologievorming vindt plaats in de media -waarvan televisie bij uitstek best instrument is wegens de levendig en direct waarneembare (live) beelden-. De inhoudelijke beleid- en politieke processen vinden plaats in instituties als parlement en kabinet. Door middel van hype- en imagovorming worden de inhoudelijke beleid- en politieke processen gelegitimeerd (Louw, 2010). Als het politiek proces vanuit deze beschouwing gezien wordt, kan men afleiden dat media en beleid/politiek elkaar wederzijds beïnvloeden.

Uit de bovenstaande hoofdvraag zijn de volgende deelvragen afgeleid:

1. *Wat is het belang van een mediabestel voor een land over in algemeen en in wat voor een situatie verkeert het mediabestel in Afghanistan?*

In deze deelvraag wordt het belang dat een mediabestel heeft voor een land, haar bevolking, overheid en bestuur toegelicht. Vervolgens wordt de staat en ontwikkeling van het Afghaanse mediabestel beschreven.

2. *Wat is een 'publieke sfeer'? Hoe werkt de publieke sfeer in een land, welke effecten en patronen hebben invloed op de totstandkoming van de publieke sfeer en welke verklaringen kunnen hiervoor worden gegeven?*

Deze vraag is gericht op het exploreren en in kaart brengen van theoretische en empirische inzichten over de publieke sfeer. Op grond van deze inzichten wordt een analysekader ontwikkeld, waarmee de publieke sfeer van Afghanistan beschreven en verklaard wordt.

3. *Wat is de relatie tussen de publieke sfeer en onafhankelijke democratische media?*

Deze vraag is gericht op de verbanden en de samenhang tussen de publieke sfeer en onafhankelijke democratische media. Deze vraag is van belang voor het onderzoek omdat het onderzoek uiteindelijk gericht is op verklaring van het verloop van de onafhankelijke

media via de publieke sfeer. Zoals hiervoor uitgelegd speelt het specifieke overheidsbeleid ten aanzien van de media een cruciaal rol. De media en overheidsbeleid beïnvloeden elkaar wederzijds. Wat de invloed van overheidsbeleid op media is wordt bepaald door de onder andere de juridische infrastructuur en beleidsinfrastructuur. Deze twee factoren zijn, indien ze adequaat en legitiem ingevoerd zijn, belangrijke elementen in het medialandschap van een land. Het stelt de media voor een groot gedeelte in staat om haar functie van ‘watchdog’ te kunnen vervullen. Echter is sinds 1990 gebleken dat een dergelijke wettelijke- en beleidsbasis in de meeste opkomende democratieën ontbrak, zeer zwak was of onderdrukkend was. Daardoor werd het voor niet-gouvernementele media ongemakkelijk gemaakt om zich te ontwikkelen in haar vaardigheden en deze vaardigheden te verdedigen (Internews, 2011). Ook was het ingewikkeld en problematisch om alternatieve en vaak kritische standpunten toe te lichten en erover te berichten. Bij een eerste beschouwing lijkt het Afghaanse democratische mediabeleid dezelfde ontwikkeling te ondervinden als deze andere nieuwe democratieën. Voor Afghanistan geldt het dus net zo goed als voor de meeste andere opkomende democratieën dat de juridische infrastructuur en beleidsinfrastructuur invloed heeft op het functioneren van de media – het kan zorgen voor de onafhankelijkheid van berichtgevingen maar ook bijvoorbeeld dat de media gedwongen wordt tot censuur of zelfcensuur. In ergste gevallen kan het ervoor zorgen dat de media een propaganda-apparaat van een onderdrukkende staat wordt.

Vraag 2 en 3 resulteren in een conceptueel kader waarmee het Afghaanse mediabestel nadat het in beschouwing is genomen onderzocht wordt.

4. *Hoe kan de theorie van de publieke sfeer toegepast worden op de Afghaanse situatie?*

In deze deelvraag wordt het conceptueel model gepresenteerd. Daarin wordt in beeld gebracht hoe de publieke sfeer in de Afghaanse context in elkaar zit en hoe de elementen daarvan samenkomen. Wat er in dit hoofdstuk gebeurt, is het volgende: de theorie van de publieke sfeer wordt door middel van de conceptueel model aangepast naar de Afghaanse situatie. In zijn eigenlijkheid wordt er dus in deze vraag een brug gezet van theorie naar een verwachtingspatroon. Dit gebeurt zowel tekstueel als door middel van een pijlenschema.

5. *Wat is de invloed van de staat van de publieke sfeer op het verloop van de ontwikkeling van het mediabestel in Afghanistan?*

Deze vraag is gericht op de invloed van de gesteldheid en ‘gezondheid’ van de publieke sfeer op het mediabestel van Afghanistan. Dit is het empirische hoofdstuk waarin de observaties uit het empirisch onderzoek in beeld worden gebracht. Nadat door middel van de theorie een verwachtingspatroon (a.d.h.v. conceptueel kader) is gecreëerd, wordt er een empirische beschrijving gegeven van Afghaanse mediabestel in relatie tot de publieke sfeer van Afghanistan.

6. *Hoe kunnen we de invloed van de publieke sfeer op het Afghaanse mediabestel verklaren?*

Deze deelvraag geeft antwoord op het ‘waarom’. Er wordt achterhaald welke oorzaken of omstandigheden ervoor hebben gezorgd dat het Afghaans mediabestel zich bevindt in de situatie zoals omschreven in de empirie d.m.v. de naar Afghaanse situatie aangepaste notie van publieke sfeer.

1.4 Maatschappelijk en wetenschappelijk relevantie

In het kader van de eerder omschreven saillante kentering van een bloeiende naar een teleurstellende ontwikkeling en afloop in de Afghaanse mediabestel is het buitengewoon wetenswaardig om in kaart te brengen wat de oorzaak hiervan is. Het Afghaanse mediabestel bestond voor 2001 praktisch niet, maar toch heeft het zich binnen korte tijd ontwikkeld tot een veelbelovend nieuwe kracht voor sociale en politieke veranderingen. De aanvankelijke ontwikkelingen die zeer succesvol waren, vormden de weg voor toekomstige levendige lokale media, professionele nationale communicatielijnen en verantwoorde internationale mediadekking. Maar recentelijk is de nog in wasdom kerende mediasector onder aanval gekomen van verscheidene instituties van de Afghaanse maatschappij, waaronder overheidsinstituties, politie en militie, wat blijkt uit de recente serie rapporten van Media Watch en Internews onder de naam ‘*Newsletter on Freedom of Journalism in Afghanistan*’. Wat is de reden van deze aanval en is deze aanval gericht op het gehele mediabestel of gaat het om een aanval op een specifiek mediasoort zoals de televisie en krant (klassiek media) of juist internet (nieuwe media)? De naoorlogse situaties leiden tot specifieke bestuur- en opbouwuitdagingen, zoals voor naoorlogs Nederland blijkt uit het werk van Kickert, *Beneath Consensual Corporatism: Traditions of Governance in The Netherlands* (2003). Beschadigde en afgebroken naoorlogse relatie tussen de staat en de burger, gebrek aan vertrouwen bij de burger, hoge naoorlogse verwachtingen en gefragmenteerde en getraumatiseerde maatschappij heeft grote impact op de naoorlogse ontwikkelingen en vormen

een potentiële dreiging voor de stabiliteit. De vraag is dan wat de mechanismen en instrumenten zijn om burgerverwachtingen te sturen, percepties te veranderen, het opbouwen van vertrouwen in staatsinstituties te effectueren en het herstellen van de relatie van de burger met de staat? In relatie tot die mechanismen en instrumenten kan de bourgeoisie publieke sfeer (Habermas, 1962) aangehaald worden. Dat is de ruimte waar (zoals in de probleemstelling aangehaald, maar hier de relevantie ervan uitgedrukt) vrije en gelijkwaardige burgers discussiëren, debatteren en informatie delen over openbare aangelegenheden. De uitkomst van deze discussie, debat en informatie-uitwisseling kan gebruikt worden met het oog op het beïnvloeden van beleid dat de kwaliteit van het leven van deze burgers kan beïnvloeden. Om deze reden is een democratische publieke sfeer een essentieel onderdeel van goed overheidsbestuur en -verantwoording. Participatieve en deliberatieve processen, controleerbare en transparante overheidsinstellingen en constructieve burger-staat relaties vereisen een nationaal platform voor dialoog dat alleen door een goed functionerende publieke ruimte aangeboden kan worden (Heysse, Rummens en Tinnevelt, 2007: 30-33). Het is de publieke ruimte die burgers mogelijkheid biedt en in staat stelt om door middel van uitwisseling van informatie en meningsuiting relaties aan te gaan met overheidsinstituties en beleid te beïnvloeden. In de publieke ruimte zoals hier omschreven is het democratieprincipe vastgelegd: namelijk dat wetten het resultaat moeten zijn van democratische deliberaties in de bourgeoisie publieke sfeer. Derhalve is de publieke sfeer en het mediabestel die in de publieke ruimte georganiseerd en gestructureerd is, een aanzienlijk belangrijke orgaan die de inhoud en koers van overheidsbeleid bepaalt.

Het wetenschappelijke gehalte en relevantie van dit onderzoek ligt voornamelijk in het feit dat er geen bevindingen zijn die niet alleen uitspraken doen over het Afghaanse mediabestel zelf, maar ook de context waarin het mediabestel werkt beschrijft of verklaart. Men zou kunnen stellen dat een goed functionerende publieke sfeer die decennia tijd kost om gebouwd te worden, tevens ten bate kan zijn voor naoorlogse landen. De vraag is dan of dit ook geldt voor een land als Afghanistan omdat het gekenmerkt wordt door bijzondere invloeden op de staatsvorm, diverse machtsconcentraties bij private personen, cliëntalisme, corruptie en sterk verdeelde etnische groepen. Hoewel Habermas in zijn *magnus opus* alleen naar de Europese context in de 18^e eeuw gekeken heeft, zit het wetenschappelijke gehalte van dit onderzoek in het feit dat het onderzoek zich concentreert op de vraag hoe deze theorie zich verhoudt op andere plaatsen en andere tijden, zoals in Afghanistan bijvoorbeeld?

Uit de literatuur komt ook veelvuldig naar voren dat een functionerend mediabestel ook een belangrijke bijdrage kan leveren aan het opbouwen van een nieuwe democratie of het vormen

van nieuwe vrijheden (Challaby, 2000) (Putzel & Van der Zwan, 2006). Er is echter weinig literatuur te vinden over de relatie tussen de bourgeois publieke sfeer en het mediabestel in deze opkomende democratische landen. Daarom is de theorie –en de bredere theoretische kadergericht op het zoeken naar relaties en verklaringen tussen de bourgeois publieke sfeer en het mediabestel van de opkomende Afghaanse democratie. Dit onderzoek past tevens in het grotere kader en dialoog dat gaat over transitie van autoritaire staten naar democratie. Deze wetenschappelijke dialoog gaat over het realistisch en doordacht begrijpen van de politiek van transitie (Snyder, 2000: 16). Het geeft aan dat het naïef is om etnisch verdeelde autocratische staten te dwingen tot democratische verkiezingen. Dat kan namelijk leiden tot desastreuze resultaten zoals dat voorkwam in de transitie van Burundi in 1993, waar binnen één jaar meer 50.000 Hutu en Tutsi gedood waren door etnische strijd (Ibidem, 2000: 16). Andere autocratische landen zijn weer wel succesvol omgevormd tot democratieën zonder nationale conflicten. De wetenschappers die bezig zijn met dit soort vraagstukken willen begrijpen welke voorwaarden het toelaten om dergelijke succesvolle democratieën te realiseren. Met dit onderzoek wordt tevens bijdrage geleverd aan dit wetenschappelijke debat die gaat over transitie naar democratie.

1.5 Verantwoording theoretisch kader

Om tot een antwoord op de vraag naar de verklaring van het Afghaans mediabestel in haar context te komen voornamelijk één belangrijk theorie gebruikt worden: de theorie van bourgeois publieke sfeer van Jurgen Habermas die hij heeft vastgelegd in zijn uitgebreide studie, genaamd *‘Strukturwandel der Öffentlichkeit’*. Deze heeft hij voor het eerst in 1962 gepubliceerd waarna zijn studie meerdere malen ook in het Engels onder de naam *‘The Structural Transformation of the Public Sphere’* is gepubliceerd. Uit de wetenschapwereld blijkt dat zijn studie een prominente plaats inneemt en het gaat om een vooraanstaand werk. Zo schrijft James Schmidt van Boston University over het belang van deze studie: *‘Its significance rests in its analysis of one of the central notions on which both our political life and our political theories rest: ‘public opinion’. Presidential candidates worry about it, the press talks about it, political scientists try to measure it, but Habermas is one of the few people to have actually sat down and tried to think about it, to ask what it means to have an ‘opinion’ that is not private, not idiosyncratic, but rather ‘public’.* De publieke opinie neemt dus zoals in de probleemstelling al aangeduid een centraal plaats in de theorie van bourgeois publieke sfeer. John B. Thompson heeft in zijn boek *‘Ideology and Modern Culture’* het werk van Habermas nader toegelicht en de rol van massacommunicatie –wat een belangrijk aspect in de theorie van Habermas is- in de

opkomende publieke sfeer van Europa van achttiende eeuw en in de hedendaagse samenleving toegelicht en in relatie gebracht tot de publieke sfeer op een leesbare en transparante wijze. Het werk van Thompson zal naast het hoofdwerk van Habermas regelmatig geraadpleegd worden naast vele andere schrijfwerken die over deze theorie gaan.

1.6 Opzet en methodologie van het onderzoek

In deze paragraaf wordt een korte toelichting gegeven op de opzet en de methodologie van het onderzoek. Een uitgebreide toelichting op de methodologische aanpak van het onderzoek is in paragraaf 5.2 opgenomen. Het gaat hier om een kwalitatief onderzoek. In dit kwalitatieve onderzoek worden de factoren en aspecten die van invloed zijn op de ontwikkeling van het Afghaanse mediabestel *beschreven, geanalyseerd en verklaard*. Tevens wordt er een bijdrage geleverd aan de *theorievorming* over de werking van de publieke sfeer in nieuw democratisch opkomende landen. Het doel van kwalitatief onderzoek is *'het begrijpen en beschrijven van de empirische werkelijkheid, rekening houdend met de context waarin de fenomenen zich voordoen en/ of actoren zich bevinden'* (Van Thiel, 2007: 155). Om deze reden is dit onderzoek een interpretatieve onderzoek, waarvoor het noodzakelijk is om kwalitatieve data te verzamelen. Kwalitatieve data geeft meer inzicht in complexe fenomenen (Ibidem, 2007: 155).

Dit onderzoek bestaat uit twee gedeelten: een theoretisch gedeelte en een empirisch gedeelte. Voor het uitvoeren van het theoretische gedeelte wordt een literatuurstudie uitgevoerd over de invloed van de publieke sfeer op de democratische berichtgeving. Uit deze literatuurstudie volgt een conceptueel kader.

In het empirische gedeelte van het onderzoek worden de onderzoeksmethoden (1) *persoonlijke observatie*, (2) *interview* en (3) *documentanalyse* toegepast. Daarbij wordt Afghanistan als één onderzoekscase behandeld en wordt het onafhankelijke mediabestel door middel van de theorie van bourgeoisie publieke sfeer beschreven en verklaard.

1.7 Leeswijzer

Het onderzoek is als volgt opgebouwd. In hoofdstuk 2 wordt de achtergrond van Afghanistan in kaart gebracht. Er wordt gekeken naar de politieke elementen van de Afghaanse maatschappij. Hoofdstuk 3 gaat over de ontwikkeling van het Afghaanse mediabestel. In dat hoofdstuk wordt eerst ingegaan op het belang van het media voor een land, politieke bestel en haar burgers. Daarna wordt de ontwikkeling van de Afghaanse media in kaart gebracht. In Hoofdstuk 4 wordt de theorie van Jurgen Habermas over de publieke sfeer toegelicht, waarna vervolgens in

hoofdstuk 5 een analysekader opgesteld wordt. Daar wordt op grond van de theoretische inzichten uit literatuur en empirische inzichten over andere landen betreffende publieke sfeer de bouwstenen van een open democratische mediabestel voor *nieuwe* democratische landen ontwikkeld. Op basis van die bouwstenen wordt een analysekader (ook wel conceptueel kader genoemd) ontwikkeld om het Afghaanse mediabestel te onderzoeken. Vervolgens wordt in hoofdstuk 6 de empirie van het mediabestel van Afghanistan beschreven. Daaropvolgend wordt in hoofdstuk 7 het ontwikkelde analysekader van de publieke sfeer gebruikt om de in hoofdstuk 6 geconstateerde Afghaanse mediabestel –in haar context- te analyseren en te verklaren. In hoofdstuk 8 wordt tot slot een conclusie getrokken.

Hoofdstuk 2 Achtergrondinformatie: een kort geschiedenis van Afghanistan

Vanwege de geostrategische ligging tussen de Perzische Golf, Centraal Azië en het Indische subcontinent, is Afghanistan uitgegroeid tot een belangrijke speler in de wereld. Deze geopolitieke ligging heeft voor de diverse Afghaanse machthebber niet alleen capaciteit in het leven geroepen om hun gezag te verspreiden naar de oostelijke en westelijke huidige grenzen, maar heeft ook Afghanistan een tactisch doel voor regionale en internationale machten gemaakt om hun strategische bestemmingen te bereiken. Deze twee elementen waren globaal gezien genoeg voor de ontwikkeling van Afghaanse regeringen die het verlangen en het wil van het volk dikwijls genegeerd hebben (Barfield, 2010: 1).

De geografische kenmerken van Afghanistan hebben grote impact op de culturele ontwikkeling van haar bevolking. Een gebrekkige infrastructurele systeem heeft interne communicatie belemmerd en als gevolg daarvan is de economische, sociale en politieke integratie zeer traag geweest tot aan de dag van vandaag. Van de bijna 30 miljoen van de totale bevolking van Afghanistan woont 23 procent in stedelijke gebieden en 77 procent op het platteland (CIA World Factbook). Het bergachtige kenmerk van Afghanistan maakt het voor vele dorpen noodzakelijk om zelfvoorzienend te zijn. De lokale bevolking bouwt zelf hun huizen in dorpen, verbouwen hun gewassen en beschermen hun gemeenschap. Handel wordt in eerste plaats op regionaal niveau gedreven, in plaats van nationaal niveau. Al eeuwenlang is de regionale markteconomie de primaire bron van handel geweest. Daarom is Afghanistan nooit in staat geweest om regionale economieën te integreren op nationale schaal.

De Afghaanse bevolking bestaat uit acht grote etnische groepen: Pashtoens, Tadzjiken, Hazara's, Aimaqs, Turkmenen, Oezbeken, Kirghiz en Baluchi. Daarnaast zijn er tientallen kleine subetnische minderheden. Terwijl de belangrijkste nationale talen Dari en Pashto zijn, zijn er tussen de 20 en 40 verschillende talen en dialecten in Afghanistan (CIA World Factbook). De relatie tussen al deze verschillende etnische en linguïstische groepen is gebaseerd op twee belangrijke punten: etnische identiteit en nationale identiteit. Op etnisch niveau delen de leden van een etnische groep, c.q. stam, een gemeenschappelijk voorouder, een gemeenschappelijk leider en een gemeenschappelijk grondgebied op een positieve manier en herbergen een negatieve houding ten opzichte van leden van andere stammen. Er zijn Afghanen die geen tribale achtergrond hebben en die geen tribale identiteit hebben, dus hun relaties met andere Afghanen is gebaseerd op nationale identiteit (Nojumi, 2002: 2).

Vanwege deze ongewone factoren kreeg het politieke systeem in Afghanistan zijn vorm op een unieke manier. De stamhoofden van de diverse stammen en politieke leiders kwamen van oudsher bij elkaar als er een nationale crisis opkwam. Ze rekruteerden hun tribale mankrachten en leidden hen in een gezamenlijke inspanning tegen de indringers. Deze traditionele methode liet de Afghaanse Khans of stamhoofden toe tot de oprichting van de moderne Afghaanse staat in 1747, door de verkiezing door middel van *Jirga*, of raad, van Ahmad Shah Durrani van de Abdali stam. De oprichting van het koninkrijk van Afghanistan was het direct gevolg van de vrijwillige samenwerking van de tribale leiders die werden gelegitimeerd door de steun van de bevolking en religieuze leiders.

Landkaart Afghanistan

Bron: http://www.lib.utexas.edu/maps/middle_east_and_asia/txu-oclc-309296021-afghanistan_admin_2008.jpg

Hoofdstuk 3 De ontwikkeling van het Afghaanse mediabestel

In dit hoofdstuk wordt als eerst ingegaan op het belang van media voor een land, het bestuur en het volk. Daarbij wordt verwezen naar klassieke werken van John Locke en John Stuart Mill. Er wordt een relatie gelegd tussen onafhankelijke media en liberale democratie. Vervolgens wordt specifiek ingegaan op het Afghaanse mediabestel. Er wordt in dit hoofdstuk antwoord gegeven op de eerste deelvraag: ‘*Wat is het belang van een mediabestel voor een land over het algemeen en in wat voor een situatie verkeert het mediabestel in Afghanistan?*’.

3.1 Het belang van (onafhankelijke) media

Voor het grootst gedeelte wordt de oorsprong van vrije media in verband gebracht met de noodzaak van een vrije pers in de strijd tegen het feudale despotisme. Daarom wordt binnen de liberale ideologie vrije media gedefinieerd als een tegenwicht van feudale alleenheerschappij, d.w.z. het tegenwicht van de despotische macht van vorsten, aristocraten en geestelijken. Verder wordt de media van oorsprong gezien als het controlerende mechanisme van machtsmisbruik bij politici en ambtenaren. Daarbij wordt nadruk gelegd op maximale stroming van informatie binnen de samenleving om ervoor te zorgen dat de burgers geïnformeerd zijn. De belangrijkste intellectuele bron van dit model, zoals hier uitgelegd, was *Second Treatise of Government* van John Locke, waarin hij zijn visie over liberalisme ontwikkelde. In essentie pleitte Locke voor het volgende:

- De overheid geleid door de wetgever (parlement);
- waarin niemand (zoals edelen of vorst) boven de wet stond;
- waarin de uitvoerende macht ondergeschikt was aan de wetgevende macht;
- de gekozenen in het parlement werden geacht trouw te zijn, hen werd toevertrouwd om goede wetten te maken om het leven, vrijheid en eigendom van diegenen die hen gekozen hadden te verzekeren;
- men had het recht om overheid die er niet in slaagde om fundamentele rechten op leven, vrijheid en eigendom te bevorderen omver te werpen;
- men had ook het recht om te weten wat hun regering aan het doen was (vrijheid van informatie), zodat ze konden beslissen of het een goede regering was of niet (The Journalist’s Guide To Media Law, 2011: 38-34).

Dit gedachtegoed onderbouwt de grondwetten van zowel de Verenigde Staten als die van Verenigd Koninkrijk, maar ook van vele andere Westerse democratieën. De geest van dit gedachtegoed is zelfs terug te vinden in de grondwet van Nederland, waarbij in artikel 7 van de Grondwet persvrijheid geregeld is, met de onderliggende gedachte van John Locke, dat een democratische samenleving alleen goed kan functioneren als de persvrijheid goed geregeld is. Over Verenigde Staten schrijft Tim Crook over de wortels van De Eerste Amendement van de Grondwet van de Verenigde Staten, dat een onderdeel is van Bill of Rights, dat op zijn beurt al sinds 1791 toegevoegd is aan de constitutie van de Verenigde Staten, het volgende: *'Underlying these First Amendment guarantees is the belief that the key to effective government is an informed citizenry, one that is not told by the government what is right, but instead makes those determinations itself, through its own education. Armed with the knowledge provided to them in a free marketplace of ideas', these citizens elect officials who, with the citizens' informed consent, steer the government on its proper course'* (Tim Crook, 2010, 5-7).

Voor Locke betekende goed bestuur dus het creëren van beleidskaders voor het maximaliseren van wat de burgers nodig hadden. In zijn ogen was dat namelijk het scheppen van gunstige voorwaarden voor het creëren van rijkdom en bezit. Hij geloofde dat de beste garantie voor het veiligstellen van het recht op leven, vrijheid en eigendom een liberaal democratische regering was, waarin wetgevers werden gekozen om de belangen van de kiezers te vertegenwoordigen. Daarnaast ontwikkelde hij twee andere rechten, waarvan uit het laatste recht het belang van media afgeleid kan worden. De eerste, het recht om overheden die niet voldeden aan de voorwaarden om rijkdom en bezit te maximaliseren omver te werpen. De tweede, het recht op een vrije stroom van informatie, zodat men hun regeringen en de prestaties daarvan konden controleren en eventueel bekritisieren.

John Stuart Mill heeft het laatste recht verder uitgewerkt. Hij probeerde oplossingen te bedenken op vragen als hoe volksvertegenwoordigers verantwoording konden afleggen en hoe corruptie en machtsmisbruik onder volksvertegenwoordiger voorkomen kon worden. Hij concludeerde dat vrijheid van de pers een fundamenteel onderdeel van de oplossing was omdat vrij stromende informatie de beste garantie tegen corruptie en machtsmisbruik was (The Journalist's Guide To Media Law, 2011: 38-34). Hieruit groeide de notie van media als waakhond (dat wil zeggen dat de media de kiezers op de hoogte houdt, waardoor slechte vertegenwoordigers bij volgende verkiezingen verwijderd worden). Een aantal gerelateerde kwesties waren bijvoorbeeld hoe de media gebruikt kon worden om kiezers te informeren (zodat ze goede keuzes konden maken), en om volksvertegenwoordigers over de gemeenschapsgevoelens te informeren (om betere beslissingen te nemen). Dit waren vragen die indertijd door politici en filosofen gesteld werden

bij het oplossen van de problemen die te maken hadden met het opkomende representatieve parlement. Uiteindelijk leidde het oplossen van problemen van representatief parlement en regering tot het idee dat de media een integraal onderdeel van liberaal bestuur is, omdat het voor een verbetering van de circulatie van ideeën en informatie in de samenleving zorgt. Daardoor wordt de overheid transparanter en wordt het niveau van het debat verbeterd.

Deze ideeën van Locke en Mill hebben de professionele houding vorm gegeven die nu ten grondslag ligt aan het liberale journalistieke denken over de rol van journalistiek in de hedendaagse samenleving (Louw, 2010).

Naast John Locke en John Stuart Mill hebben vele andere denkers en filosofen bijgedragen aan de vrijheid van meningsuiting en vrijheid van pers. Er zijn meerdere *'Founding Fathers'* van vrijheid van pers te traceren. Zo heeft de Brit John Milton (een dichter en staatsman) in 17e eeuw gezegd: *'Give me liberty to know, to utter, and to argue freely according to conscience, above all liberties'* (Center for Media Literacy). Deze expressie representeert de principes van vrijheid van meningsuiting waarin meeste Amerikanen innig in geloven als leidende beginselen van hun land.

Uit het werk van Locke en Mill kan men dus afleiden dat een transparante en onafhankelijke mediabestel een belangrijke rol speelt in het politieke proces van een willekeurig land, namelijk die van de waakhond over andere politieke actoren binnen de liberale democratie. In die functie heeft de media twee subtaken. Enerzijds het informeren van het volk over het functioneren en prestatie van de overheidsautoriteiten, zodat slechtfunctionerende politici en autoriteiten bij de volgende verkiezingen niet herkozen worden. Anderzijds heeft de media als taak om de tevredenheid en sentiment van het volk over te brengen aan de politici, zodat de politici goede beslissingen kunnen nemen.

3.2 De media in Afghanistan

Met de komst van interim-bestuur van Afghanistan (*Interim Administration of Afghanistan; IAA*) is Afghanistan getuige geweest van een dramatische verandering in de relatie tussen de centrale overheid en de media. Het interim-bestuur van Afghanistan (onder leiding van Karzai) is vastgesteld op basis van het Akkoord van Bonn. Deze overeenkomst bepaalde indertijd dat in Afghanistan, totdat er een nieuwe grondwet komt, de Grondwet van 1964 van toepassing is zolang de bepalingen daarvan niet in tegenspraak zijn met de overeenkomst van Bonn. De bepalingen die in de Grondwet van 1964 die te maken hadden met het monarchale systeem werden eruit gehaald. Zo werd de vrijheid van meningsuiting en de vrijheid van pers weer in het

leven geroepen en een nieuw tijdperk voor de media was geboren. Kort daarna heeft zowel binnenlandse als buitenlandse media Afghanistan overspoeld, wat ook direct een uitdaging (tot aan de dag van vandaag) voor de regering is geworden om de nieuwe vrijheden die als gevolg van nieuwe media ontstond te reguleren.

Afghanistan heeft daarom recent een hausse meegemaakt in de media-outlets, zowel de staatsgecontroleerde media als particuliere/private media is enorm gegroeid. Vele buitenlandse waarnemers zouden dit toejuichen als bewijs dat Afghanistan een vrije stroom van informatie toelaat, dat een forum van debat creëert. Uit dit onderzoek blijkt echter dat dit 'succes' een aantal belangrijke tekortkomingen in de media zelf maskeert. Ten eerste lijdt Afghanistan aan een gebrek aan professionaliteit in de journalistiek. De algehele kwaliteit van de Afghaanse media is direct afhankelijk van de professionaliteit van haar beoefenaars. Er zijn vele mensen die deelnemen aan rapportage, redactie, analyse en verspreiding van informatie aan het publiek, maar zeer weinigen hebben een goede professionele achtergrond om dat te doen.

Om het mediabestel in Afghanistan te situeren wordt hierna vergelijking gemaakt met andere (onstabiele) landen.

Net zoals in Afghanistan heeft de media in de vroege postcommunistische periode in Rusland gewedijverd om Westerse modellen van media zoveel mogelijk na te bootsen, maar helaas was dat tevergeefs en is het in vergelijking met de opkomst in Afghanistan na meer dan twintig jaar nog steeds niet gelukt. Het postcommunistische mediabestel heeft net als in Afghanistan na de val van Sovjet Unie aanvankelijk een snel opbouwende verloop ondergaan maar werd als snel een verlengstuk van politieke activiteiten van overheidswege (Lipman, 2009: 7). Zo was een van het eerste mediaprojecten weergaloos in de geschiedenis van de Sovjet Unie. De Russische journalist Vitaly Tretyakov lanceerde de eerste onafhankelijke krant die hij ook simpelweg 'de onafhankelijke krant' (*Nezavisimaya Gazeta*) noemde. Een van de eerste prestaties van deze voornaamste dagelijkse krant was het in handen krijgen van een kopie van het partijprogramma van de nieuwe, liberalere Communistische Partij, welke in geheime kringen door de assistenten van Mikhail Gorbachev ontworpen was. Na het ontfutselen van het partijprogramma waren de opstellers ervan razend geworden, maar ze konden niets tegen de krant ondernemen omdat hun geheime handvest was onthuld en openbaar gecirculeerd door de stoutmoedige journalisten van *Nezavisimaya*. Later was deze krant gedwongen om een publicatie naar aanleiding van intimidatie, onrechtmatige geldstraffen, manipulatie van voorziening van krantoplage en bedreiging van potentiële investeerders van overheidswege op te schorten (Snyder, 2000: 243). Net als de

Nezavisimaya Gazeta was ook de Russische eerste onafhankelijke televisieomroeper gretig in het nastreven van een Westerse model van televisieomroep. De beste en de meest lumineuze eerste generatie Russische postcommunistische mediaprofessionals waren geïnspireerd door een visie van Rusland als een liberale democratie waarin de media het publieke belang diende. Echter waren deze professionals afgeweken van dit ideaal en werden zij gedreven door politieke vooroordelen of dienden ze de belangen van de eigenaren van de omroep (Ibidem, 2009: 7-8). De meest invloedrijke Russische nieuwe media was de NTV, een televisiekanaal die particuliere eigendom was. Dit kanaal produceerde een bepaald utopische beeld van het land over de manier waarop het ooit in de toekomst zou moeten zijn. Dit beeld was veelzijdig, vrijer en kleurrijker dan de werkelijkheid van Rusland. Het was een beeld van de wereld dat de kijker binnen de kaders van democratische ideeën insloot. De journalisten van dit televisiekanaal waren ironisch en oneerbiedig, zoals mensen uit een nieuwe andere van de werkelijke belevenis en cultuur losgekoppelde Russische wereld (Ibidem, 2009: 7-8). Het lijkt erop dat deze journalisten de middelen van Westerse liberale waarden en politieke modernisatie waren. Maar het probleem was hoe dan ook dat de Russische staatsinrichting niet zou moderniseren of verwestern, waardoor onafhankelijke media-activiteiten al snel stagneerden. Jack Snyder (2000) citeert in zijn boek *From Voting to Violence: democratization and national conflict* de eerdergenoemde hoofdredacteur en journalist van *Nezavisimaya Gazeta* die de mediasituatie in 1994 als volgt omschreef: *Freedom of expression and freedom of speech do exist in Russia today. But this is not because of President Boris Yeltsin's struggle for democracy. It is because all the groups fighting for power find it beneficial and profitable to use the media as a weapon against their opponents. They need freedom of speech to destroy their opponents* (Snyder, 2000: 242). In de ambtsperiode van Putin werd de massamedia –vooral de nationale televisiekanaal- gebruikt als middel van propaganda wat men deed denken aan de mediadekking ten tijde van de Sovjet Unie (Lipman, 2009: 15). De andere media die gericht was op kleiner publiek –print, radio, websites en kleinere televisiezenders- was van minder belang voor de regerende elite als een politieke hulpbron, maar het opereerde toch met de verstandhouding dat loyaliteit aan de staat de orde van de dag was. Die mentaliteit was ook te vinden bij de eerdergenoemde Russische massamedia. Tegenwoordig is de massamedia in Rusland vooral gericht op het bagatelliseren van ernstige crisistoestanden; de dekking is vooral gericht op de Russische leiders, die krachtig afgebeeld worden als diegenen die verantwoordelijkheidsbesef voor het land hebben en goed zorgen voor het volk (Ibidem, 2009: 15). Zo zijn de massaprotesten die in december 2008 in het verre oosten van Rusland plaatsvonden geheel niet bericht. Het is te concluderen dat na de val van de Sovjet Unie er nog steeds geen sprake is van onafhankelijk democratische en pluriforme berichtgeving.

In Bosnië is er ook spoedig met behulp van internationale hulp een mediabestel opgezet. Maar uit het onderzoek van Taylor en Kent (2000) blijkt desondanks dat er wantrouwen bestaat jegens de onafhankelijke media. Dit wantrouwen jegens de onafhankelijke media lijkt aspecten van het dagelijkse leven zoals sekse, etniciteit, sociaaleconomisch positie en educatieve categorieën te overstijgen (Taylor & Kent, 2000: 372). Taylor en Kent citeren tweetal personen, van wie af te leiden is in wat voor soort conditie het mediabestel van Bosnië verkeert: *You can't trust anyone because everyone is always trying to justify their own side. No matter how much alternative (independent) media we have, we still can't trust it. The trust was a long time ago lost* en een ander persoon: *I would have to tell you that we don't have any independent media here. They are all under the influence of certain factors. No one is self-financing. How can they be in this economy? Even so-called independent media are funded and supported by foreign international institutions or political parties*' (Taylor & Kent, 2000: 372). Ook de andere respondenten geven in soortgelijke bewoordingen hun bedenkingen over de Bosnische mediabestel.

Hoewel de huidige toestand in Rusland en Bosnië stabiel is en het niet meer gaat om officiële oorlog- en conflictgebieden, is een vergelijking met de mediaontwikkeling in Sri Lanka de mediaontwikkeling in Afghanistan beter te verduidelijken. Net zoals in Afghanistan is de overheid van Sri Lanka al meer dan twee decennia in conflict met de eigen binnenlandse rebellen, de Tamil Tigers. Alhoewel er meerdere malen vredesakkoorden ondertekend zijn met de rebellen, langere perioden stabiele tijden geweest zijn dan in Afghanistan en jarenlang internationaal hulp is ingezet zijn de problemen en obstakels zowel voor de nationale als voor buitenlandse journalisten veel groter in omvang dan in Afghanistan. De onderzoekers van het rapport *Press freedom lockdown in Sri Lanka* citeert een buitenlandse journalist die het volgende zegt: *We have had no access to the field of operations for a year and now the authorities refuse to give us casualty figures*' en een fotograaf die voor een internationaal nieuwspersbureau werkt: *Now they are even banning some media from covering military parades*' (International Press Freedom and Freedom of Expression Mission to Sri Lanka, 2008: 10). Er is steeds minder toegankelijkheid voor onafhankelijke journalisten en onderzoekers naar deze zones waardoor de informatiestroom in toenemende mate vertraagd wordt. Daarnaast is er een groter wordende vloedgolf van aanval en intimidatie op journalisten die gespecialiseerd zijn in defensie- en conflictberichtgeving. Ook zelfcensuur door de media over de realiteiten van conflicten neemt toe (International Press Freedom and Freedom of Expression Mission to Sri Lanka, 2008: 10-13).

De ontwikkeling van het mediabestel in Afghanistan is in vergelijking met Rusland, Bosnië en Sri Lanka maar ook vele andere onstabiele en naoorlogse landen merkwaardig. Afgezien van het

verbod dat in de periode van de Taliban gold is de vestiging van een vrije en verantwoorde meningsuiting via de media ondanks het gebrek aan elektriciteit, ruw terrein en afwezigheid van levensvatbare afzetgebieden relatief succesvol verlopen, althans in de eerste jaren van post-Taliban regime. De enige media die er gedurende de Taliban periode berichtgeving uitzond was de Radio Sharia, naast een aantal van overheidswege geproduceerde publicaties (USAID, 2009: 9). Televisie was verbannen en telefoonservice was onbetaalbaar. Mensen die een telefoongesprek wel konden betalen moesten voor een internationaal telefoongesprek naar Pakistan reizen (Reporters Without Borders, 2000). Direct na de verdrijving van de Taliban hebben internationale investeringen in de Afghaanse communicatietechnologie, voor intensieve en driftige opbouw van de televisie-, radio- en printmedia gezorgd. Terwijl internet na 2001 zelfs in Westerse landen nog maar beperkt beschikbaar was, waren er in Afghanistan ook toen al internetafzetkanalen aangelegd. De evolutie van de communicatiesector was grotendeels het gevolg van investeringen in de media-infrastructuur, instituties en personeel. Deze investeringen leken toen geen eind te kennen. Er werd gehoopt dat dit zou leiden tot een vrije en onafhankelijke mediasector die ondersteuning en vorm zou geven aan de sociale en politieke hervormingen ten gunste van de Afghanen.

Nu, tien jaar later lijkt de hoop over te slaan naar teleurstelling. Tegenover de voortgaande gewelddadige conflicten, politieke instabiliteit, wijdverspreid armoede, lijkt de droom van vrije en onafhankelijke mediasector in Afghanistan ongerealiseerd te worden. Getuige het feit dat mediaberichtgeving die kritisch is tegenover overheidshandelen, resulteert in intimidatie en belediging en vaak leidt tot rookgordijnen (Hakimi, 2009) (Media Watch, 2009). Zo worden Afghaanse journalisten geconfronteerd door toenemende druk van de kant van opstandelingen, Afghaanse veiligheidsdiensten, internationale militaire strijdmacht, lokale en regionale stamhoofden, staatsinstituties zoals het parlement en het Ministerie van Media en Cultuur en andere elementen binnen de staat en in de maatschappij. Berichtgeving die kritisch is tegenover de Taliban en andere milities wordt gezien als ondersteuning van de overheidsfunctionarissen en resulteert in de eerdergenoemde intimidatie, belediging en soms verlies van mensenlevens. De ontvoering en navolgend doding van Ajmal Naqshbandi (BBS, 2007) en de vermoording van de vrouwelijke redactrice en journaliste Zakia Zaki (The Guardian, 2007) in haar huis, die Radio Sulh (Radio Vrede) leidde is een ontnuchterende herinnering van het feit hoe gevaarlijk het is voor Afghaanse journalisten om hun werk te verrichten. Aan de andere kant wordt door de overheid wegens de achteruitgaande veiligheidssituatie en onder druk van onbesliste slagvelden met de Taliban en andere milities toevlucht gezocht door de media als zondebok te bestempelen. Vaker

heeft de overheid het mediabestel verwijten gemaakt voor het verbloemen van de gevechtresultaten ten gunste van de Taliban en andere rebellen, het demoraliseren van het volk door het rapporteren van vordering en winst ten gunste van Taliban en het bagatelliseren van krachtbaarheid en 'successen' van de overheid (Hakimi, 2009: 5). Het resultaat daarvan is het beperken van de handelingsvrijheid van het mediabestel. De overheid die ondersteund werd door machtige en veelvermogende elementen in het parlement, waren daarom al langere tijd gericht op het elimineren van voorstellen in het parlement, die bedoeld waren om steun te bieden aan de onafhankelijkheid van de mediasector via de Afghaanse Massamediawet (Ibidem, 2009: 5-7).

Hoofdstuk 4 *De publieke sfeer*

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt een theoretisch kader voor de werking van de bourgeoisie publieke sfeer geschetst. In de verantwoording van het theoretisch kader en de opzet en methodologie van het onderzoek is aangegeven dat voor de ontwikkeling van dit theoretisch kader gebruik zal worden gemaakt van de theoretische en empirische inzichten uit de literatuur over de werking van de bourgeoisie publieke sfeer. Met behulp van deze inzichten wordt in dit hoofdstuk onderzocht wat deze publieke sfeer precies inhoudt. Er wordt een antwoord gegeven op deelvraag 2: *‘Wat is een ‘publieke sfeer’? Hoe werkt de publieke sfeer in een land, welke effecten en patronen hebben invloed op de totstandkoming van de publieke sfeer en welke verklaringen kunnen hiervoor worden gegeven?’*. Deze vraag is gericht op het exploreren en in kaart brengen van theoretische en empirische inzichten over de publieke sfeer. Op grond van deze inzichten wordt een analysekader ontwikkeld, waarmee de publieke sfeer van Afghanistan beschreven en verklaard wordt.

Dit hoofdstuk zit als volgt in elkaar. In paragraaf 4.2 wordt kort ingegaan op de achtergrond, de periode, de politiek-maatschappelijke orde voor de opkomst van de bourgeoisie publieke sfeer en de plaats van de publieke sfeer binnen de maatschappelijke orde. In paragraaf 4.3 worden de oorzaken van het ontstaan van de bourgeoisie publieke sfeer geschetst. In paragraaf 4.4 worden de instituties van de publieke sfeer zoals deze ingebed zijn in de maatschappelijke orde van Europa van de achttiende eeuw in kaart gebracht, waarna in paragraaf 4.5 de ‘kritische’ deelnemers van de debatten in de publieke sfeer en hun kenmerken weergegeven worden. In paragraaf 4.6 nemen we een aantal kanttekeningen in beschouwing die te plaatsen zijn bij de theorie van de bourgeoisie publieke sfeer. Daarin wordt naar de relevantie van de bourgeoisie publieke sfeer voor de hedendaagse politiek-maatschappelijke bestel gekeken.

4.2 Achtergrond van de ‘publieke sfeer’

Ubayasiri (2010) citeert Habermas over het ‘publiek’ en ‘publiciteit’ in de middeleeuwen, waarin Habermas in zijn hoofdwerk over de publieke sfeer betoogt: *‘[... a separate realm distinguished from the private sphere cannot be shown to have existed in the feudal society of the High Middle Ages.].....[This publicness (or publicity) of representation was not constituted as a social realm, that is, as a public sphere; rather, it was something like a status attribute.....[The manorial lord displayed himself as an embodiment of some sort of ‘higher’ power].....[Representation in the sense in which the members of a national assembly represent a nation or a lawyer represents his clients had nothing to do with this publicity of representation inseparable from the lord’s*

concrete existence, that, as an 'aura', surrounded and endowed his authority' (Habermas, 1989: 7, Ubayasiri, 2010, 6). Habermas beargumenteert dus dat de Europese maatschappij in de middeleeuwen geen aanwijzingen vertoonde van een publieke sfeer die een 'unieke domein, onderscheiden van het private domein' was. In tegenstelling daarmee was er sprake van een systeem waarin elke laag van macht louter als toeschouwers functioneerden van de autoriteit die groter was dan hen. De feodale landheer representeerde publiekelijk zijn macht, waarin hijzelf en zijn landgoed de autoriteit binnen het landgoed was: *'Instead of merely functioning as deputies for it,... they represented their power before the people'* (Habermas, 1989: 6, Ubayasiri, 2010: 5). Hoe dan ook, er traden veranderingen op in de politieke structuur van Europa van achttiende eeuw, die grotendeels belichaamd werden door de kapitalistische productiemethoden en het verlichtingsdenken, waarvan het gevolg was dat het systeem van Europese aristocratie en feodalisme uiteenviel, wat de voorbode van de bourgeoisie in het podium betekende. In tegenstelling tot het feudale systeem waarin geen sprake was van onderscheid tussen staat en het maatschappij, werd in de nieuwe sociale orde duidelijke grenzen gedefinieerd tussen de staat en het privéleven. De consequentie daarvan was dat er een arena gevormd werd, welke de ruimte tussen de staat en het privéleven opvulde. Deze ruimte werd de publieke sfeer. Om preciezer te zijn werd deze ruimte door Habermas '*Bürgerliche Öffentlichkeit*' - in Nederlands: de bourgeoisie publieke sfeer - genoemd, waarin afgevaardigden van eigendombezittende, hoogopgeleide en lezende burgers in een publiek met elkaar de strijd aangingen in een rationeel-kritisch debat over literaire kwesties in eerste instantie en later over politieke kwesties ((Ubayasiri, 2010: 4-7).

4.3 De bourgeoisie publieke sfeer: het ontstaan

Habermas stelt dat de in de zeventiende en achttiende eeuw opkomende West-Europese middenklasse (de bourgeoisie ofwel burgher, zijnde de gegoede bovenlaag van de maatschappij uit Engeland, Frankrijk, Duitsland en Nederland) een publieke sfeer creëerde. Deze publieke sfeer wordt door Louw omschreven als een communicatieve ruimte waar rationeel en kritisch debat kon plaatsvinden. Louw (2010) geeft aan dat de creatie van een dergelijke sfeer waar 'echte' debat kon plaatsvinden voor Habermas betekende dat het geleid had tot iets unieks in de menselijke geschiedenis. Louw selecteert en citeert de kernnotie van bourgeoisie publieke sfeer uit het werk van Habermas zelf: *'for a brief period, political action was driven by 'authentic' public opinion, as opposed to manufactured, steered and manipulated public opinion'* (Louw, 2010:45). Het gaat hier om een korte periode in de geschiedenis van de mensheid en de (onafhankelijke) massacommunicatie, waarin de politieke handelingen gedreven werden door 'authentieke' publieke opinie (Ibidem, 2010:45), in tegenstelling tot gefabriceerde, gestuurde en gemanipuleerde publieke opinie die we

vandaag de dag volgens Bennett kennen (Bennet, 2009: 81-84). Habermas suggereert dan ook dat er in deze korte periode een 'ideaaltype communicatie' ontstond, in de vorm van een perfect dialoog waarin status van de personen die deelnamen aan deze dialoog de uitkomst van het debat niet bepaalde. In plaats van status liet de bourgeoisie publieke sfeer het beste en sterkste argument doorslaggevend zijn voor de uitkomsten van het debat. De kracht van het sterkste argument gaf dan ook de doorslag waardoor het mogelijk was om een redelijke discussie te voeren.

De rationele debatten in de bourgeoisie publieke sfeer –dat wil zeggen in de *coffee houses*, *'salons'* en *'Tischgesellschaften'* waren de aanleiding voor het ontstaan van de *'Öffentlichkeit'*, wat als het ware de debatterende en redenerende 'publiek' was (Habermas: 1989: 31-40). De debatten en de individuen die deelnamen aan deze debatten waren vrij en niet meer onder toezicht en controle van zowel de staat als de kerk. Er was voor het eerst in millennia sprake van een open agenda, waardoor alles ter discussie kon worden gesteld. Het geresulteerde rationele verlichte debat weerspiegelde uiteindelijk het 'algemeen belang' in 'progressieve' sociale veranderingen: de bourgeoisie publieke sfeer ontketende een liberale revolutie die op den duur de oude aristocratische en feodale orde omverwierp (Louw, 2010: 45, Ubayasiri, 2010, 6).

De bourgeoisie publieke sfeer werd als een domein van communicatie en debat wederzijds gestimuleerd door de opkomst van massacommunicatie in de vorm van kleinschalige en onafhankelijke drukpers. Deze nieuwe techniek (de drukpers) die het medium en doorgeefluik van berichtgeving van het brede publiek was versnelde en versterkte het proces van communicatie tussen de kritisch debatterende deelnemers. Deze techniek voorzag in een doorlopend commentaar en kritiek op de actie van autoriteiten en beambten van de staat. In het forum dat daaruit ontstond werd de autoriteit van de staat bekritiseerd en opgeroepen om zich te verantwoorden en haar handelen te rechtvaardigen als het nodig mocht zijn. De inhoud van deze debatten ging over voorschriften en wetsregels van de maatschappij en het gedrag en optreden van de staat (Thompson, 1990: 109). In feite was de staat zelf een belangrijke deelnemer van de debatten. Zoals hierna uit de kern zal blijken, was Habermas zelf geïnteresseerd in het verkennen van waarom dit publieke domein is ontstaan en waarom het later is ontaard en een zachte dood is gestorven.

Daar waar Louw aangeeft dat de revolutie, die een liberale lading droeg, de aristocratische en feodale orde uiteen liet vallen, geeft Thompson (1990) als toevoeging dat het forum zelf begrensd en kwetsbaar was. Daardoor werd het substantieel onderbroken door de ontwikkelingen van de sociale instituties in de vorm van zowel staats- als privaatinstituties. Door de aanwas van de staat en de bloei van commerciële organisaties op grote schaal in de sector van massacommunicatie is

de opkomende publieke sfeer op een fundamentele wijze getransformeerd. Daardoor is de kritische potentie die aanwezig was in deze sfeer beperkt of onderdrukt waardoor het in geheim verder is gaan werken (Thompson, 1990: 110). Als gevolg hiervan stelt Thompson als eerste kanttekening op de notie van de bourgeoisie publieke sfeer dat het een waarde vertegenwoordigt die meer als een belofte tot uiting komt, in plaats van een institutionele realiteit (Ibidem, 1990: 110).

4.4 De instituties van de bourgeoisie publieke sfeer

In zijn boek kaart Habermas aan dat hoewel de publiekprivate onderscheiding –de onderscheiding tussen staat en het privéleven- al in de Klassieke Griekenland bestond, het een nieuwe en onderscheidende vorm aannam van ‘de bourgeoisie publieke sfeer’ in het Europa van zeventiende en achttiende eeuw, in een context van een zich in een stroomversnelling ontwikkelde kapitalistische economie en een grondwettelijke interventionistische rechtstaat. Met het domein van openbare autoriteit zelf werd in die periode in grote mate gerefereerd naar bijna louter staatsgerelateerde activiteiten. De activiteiten waren in een staatsysteem als een legale sfeer gedefinieerd en door jurisdictie onderscheiden als het orgaan die het monopolie bezat om legitiem geweld te gebruiken. Het maatschappelijke middenveld ontstond daaren tegen als een domein van geprivatiseerde economische relaties, welke gevestigd werd onder het schild van de openbare autoriteiten. Daardoor omvatte het private domein zowel het uitgedijde domein van economische relaties en de intieme sfeer van persoonlijke relaties. De intieme sfeer werd in toenemende mate losgemaakt van de economische activiteiten en werd verankerd in de institutie van de echtelijke familiesfeer. Het was tussen dit domein van openbare autoriteit enerzijds, het private domein en de intieme sfeer anderzijds waarin de nieuwe sfeer van ‘het publiek’ ontstond, zijnde de bourgeoisie publieke sfeer, waarin private individuen bijeenkwamen om onderling en met de staatsautoriteiten te debatteren aangaande de regelgeving van de maatschappij en het gedrag van de staat (Thompson, 1990: 110). Het was een confrontatie van de burger onderling en met de staat in deze institutionele context, dat veelbetekenend en ongehoord was in de tijden daarvoor. Het was het publieke gebruik van rede en argumentatie in dit publieke domein door private individuen dat in beginsel onbeperkt toegankelijk was voor iedereen.

Hoewel de bourgeoisie publieke sfeer van het begin af aan in het domein van literatuur is ontstaan, is het zich gaan vervormen in een publieke sfeer dat direct politieke onderwerpen als inhoud van debat en dialoog kreeg. In de laat zeventiende en vroeg achttiende eeuw waren de Britse ‘*coffee houses*’, Franse ‘*salons*’ en de Duitse ‘*Tischgesellschaften*’ middelpunt van deze discussie en

debat. Deze openbare locaties waren de ontmoetingsplaatsen waarin private individuen elkaar ontmoetten om te discussiëren over literaire kwesties, en in groter wordende mate kwesties van algemeen belang die politiek getint waren. Eerder is gesitueerd dat deze discussies en debatten gefaciliteerd en vergemakkelijkt werden door de ontwikkeling van massacommunicatie in de vorm van drukpers zoals kranten, nieuwsbladen en tijdschriften. Het was de periode waarin de drukpers een bloei meemaakte en waarin in Nederland de Algemeen Handelsblad in 1828 opgericht werd en in 1844 de Nieuwe Rotterdamse Courant. De drukpers die het medium en doorgeefluik van berichtgeving van deze kritische politieke debatten werd, die in de genoemde openbare locaties gevoerd werden, werd een belangrijk forum daarvan. Dit forum voorzag in een doorlopend commentaar en kritiek op de actie van autoriteiten en beambten van de staat. In feite was er een algemene toegankelijkheid waarin iedereen kon deelnemen aan de debatten en iedereen had toegang tot informatiebronnen en media –zij het wel in de vorm van drukpers. In Groot-Brittannië was de ontwikkeling notabel omdat in dat land de drukpers meer vrijheden genoot dan in sommige andere delen van Europa. In Frankrijk en Duitsland maakte de pers in tegenstelling tot Groot-Brittannië moeizamere ontwikkeling door omdat de pers daar regelmatig onderworpen en geconfronteerd werd met rigide omstandigheden in de vorm van strenge censuur en controle door overheidsfunctionarissen. Pas toen de rechtstaat met een grondwet tot ontwikkeling kwam, kreeg de pers een zekere mate van vrijheid van handelen en spreken, evenals de andere functies van de vrije democratische berichtgeving zoals vrijheid van meningsuiting, vrijheid van vergadering en vereniging (Thompson, 1990: 111). Derhalve waren maatschappelijke en constitutionele condities en voorwaarden voor de instituties binnen de publieke sfeer onmiskenbaar. Deze voorwaarden en condities waren er uiteindelijk met het doel om ‘kolonisering’ door de markt en de staat te voorkomen.

<i>Private realm</i>	<i>Bourgeois public sphere</i>	<i>Realm of public authority</i>
Civil society (domain of commodity, production exchange and labor)	Public sphere in political realm	State (realm of the police')
Intimate sphere (conjugal family)	Public sphere in literary realm	Court (courtly noble society)

De sociale context van de bourgeoisie publieke sfeer

Bron: Habermas, *The Structural Transformation of the Public sphere*: pagina 30

4.5 De deelnemers van de debatten

Thompson geeft aan dat hoewel de bourgeoisie publieke sfeer in principe open was voor alle private individuen, het in praktijk voor slechts een gelimiteerde hoeveelheid burgers van de totale populatie toegankelijk was. Het was namelijk zo dat werkelijke toegankelijkheid door gefixeerde criteria bepaald werd. De criteria die voor de burgers de toegangkaart tot het debat en dialoog was, waren eigendom en opleiding. De personen die aan deze beide criteria voldeden waren in praktijk de bourgeoisie lezende burgers van de achttiende eeuw. De twee genoemde criteria voor de toelating tot de bourgeoisie publieke sfeer leidden ertoe dat steeds opnieuw dezelfde groep van burgers deelnamen aan de debatten. Het was namelijk zo dat onderwijs voor een groot gedeelte toegankelijk was en bepaald werd door het recht die een persoon had op een bepaald eigendom, zoals Thompson formuleert: *The two effective criteria of admission tended to circumscribe the same group of individuals, for education was largely determined by one's entitlement to property*' (Thompson, 1990: 112). Eigendom was dus een sleutel tot educatie en educatie was een sleutel tot eigendom en deze beiden samen waren de deur tot de debatten in de bourgeoisie publieke sfeer. Hierdoor was er in de constellatie van de bourgeoisie publieke sfeer een inherent vooroordeel aanwezig, dat het gehele configuratie het belang van een bepaalde klasse van burgers vertegenwoordigde. Thompson haalt vanwege dit punt Marx naar voren die in zijn werk dit vooroordeel denigrerend heeft becommentarieerd. Desondaks geeft Thompson aan dat ook al zouden bepaalde aspecten van de bourgeoisie publieke sfeer gesluierde en voorgewende belangen van een bepaalde klasse dienen of zijn, de ideeën en principes ervan de grenzen van bijzonderheid voorbijstreven. Het

belichaamt het idee van een gemeenschap van burgers die bij elkaar kwamen als gelijkwaardige van elkaar, in een forum welke onderscheiden was van zowel de staatsinstituties als de private domeinen van zowel het maatschappelijke middenveld als de intieme familiesfeer. In dat forum konden deze burgers samen de publieke opinie vormen door middel van discussie, geredeneerde argumenten en debat. Het symboliseerde de *Prinzip der Öffentlichkeit*, zijnde de notie van publiciteit, wat volgens de woorden van Habermas inhield dat persoonlijke opinies van private individuen zich kon ontwikkelen tot een publieke opinie door middel van een rationeel-kritisch debat van een publiek van burgers die open konden spreken en vrij waren van heersende krachten (Thompson, 1990: 112).

Hoewel door Habermas zelf dus uiteengezet wordt dat er sprake was van een algemene toegankelijkheid, waarin iedereen kon deelnemen aan de debatten en toegang hadden tot informatiebronnen en media, werd de werkelijke toegankelijkheid bepaald door gefixeerde voorwaarden die als het ware toegangscriteria waren.

4.6 Een aantal kanttekeningen en kritiek op de theorie van Habermas

Hoewel het werk van Habermas hoogstaand informatie de fora inbrengt, dat door zijn latere werk en het werk van andere auteurs geheel niet aangeleverd wordt, zijn er een aantal kanttekeningen te plaatsen. De bijdrage van Habermas schetst de rol van massamedia als scheppende factor in de ontwikkeling van de moderne samenleving in brede context en de complementaire ontstaansrol met de publieke sfeer in specifieke zin. Op de argumentatie van Habermas over de benadrukking van het belang van massacommunicatie in de bourgeoisie publieke sfeer en zijn verklaring van het uiteenvallen en disintegratie van media-instituties binnen de bourgeoisie publieke sfeer betoogt Thompson dat deze argumentaties van Habermas eenzijdig en overdreven negatief zijn. Daarom legt Thompson door middel van vier hoofdpunten in de vorm van kanttekening zijn visie op het belang van massacommunicatie en de disintegratie van media-instituties in de publieke sfeer uit. Hierna wordt een van deze kanttekeningen behandeld. Het gaat bij dit punt om de relevantie van de bourgeoisie publieke sfeer voor de hedendaagse politiek-maatschappelijke bestel.

Deze kritiek van Thompson geeft bruikbare en treffende informatie die extra inzichten geeft in de rol van moderne massamedia –dat veel meer is dan alleen drukpers in de 18^e eeuw, en waarin in de hedendaagse massamedia de drukpers maar een fractie van is- in de hedendaagse publieke sfeer, in tegenstelling tot de drukpers alleen die Habermas als een belangrijk mechanisme van de

totstandkoming van de bourgeoisie publieke sfeer ziet. Thompson kaart de rol van massamedia in het hedendaagse politieke debat aan en laat zien wat voor invloed het heeft op de aard en omvang van dit debat binnen de publieke sfeer. De inzichten die uit zijn werk voortvloeien, zorgen ervoor dat het conceptuele kader dat later opgesteld wordt niet louter vragen bevat over de drukmedia. Het zorgt ervoor dat het conceptuele kader qua inhoud afgesteld is op het hedendaagse mediabestel waarin niet alleen drukmedia geëxploiteerd wordt maar ook nieuwe media zoals internet in de vorm van Web 2.0 dat tot uiting komt in onder andere sociale en professionele netwerken die een belangrijke rol spelen in zowel de politieke als het economische domein van het leven.

De relevantie van de bourgeoisie publieke sfeer voor de hedendaagse politiek-maatschappelijke bestel

Bij relevantie van de bourgeoisie publieke sfeer gaat het om de toepasbaarheid van de theorie van 'bourgeoisie publieke sfeer' als een denkmodel voor de ontwikkelingen van de politiek en media-instituten in de moderne wereld.

Volgens Habermas is de industriële samenleving op zodanig grote wijze veranderd dat het onmogelijk is dat er sprake zou kunnen zijn van het oprichten en vestigen van een bourgeoisie publieke sfeer in die hedendaagse maatschappijen zoals de publieke sfeer in het Europa van achttiende eeuw. Maar het idee van de publieke sfeer heeft nog steeds waarde als een kritische maatstaf. Zo roepen de beginselen en ideeën van de bourgeoisie publieke sfeer onze aandacht naar het belang van een sfeer van sociale communicatie, dat noch geheel gecontroleerd wordt door de staat, noch geconcentreerd is in de handen van grootschalige commerciële organisaties.

Een eerste reden waarom de bourgeoisie publieke sfeer in het hedendaagse maatschappelijk bestel niet georganiseerd kan worden is omdat het in verleden onder de voorwaarden van relatief beperkte circulatie van printmateriaal (met name krant en tijdschriften) en de discussies die zich plaatsvonden in de fora zoals de *salons* en *coffee houses* georganiseerd was. Het oorspronkelijk idee van de bourgeoisie publieke sfeer is dus gebonden aan printmedia en het plaatsvinden van *face-to-face* discussies –die gestimuleerd werd door de printmedia. Die traditionele fora die de publieke sfeer voedde en grootbracht, is in de hedendaagse praktijk allang afgenomen of verdwenen. Ten eerste heeft de printmedia steeds meer en tegenwoordig voor een overgroot gedeelte plaatsgemaakt voor elektronische vormen van massacommunicatie, in het bijzonder wordt hiermee gerefereerd naar de televisie. Deze nieuwe mediasoorten heeft de voorwaarden van interactie geheel getransformeerd, communicatie en informatie is verspreid over de hele wereld en over ontelbaar veel actoren binnen de moderne maatschappijen. Als gevolg daarvan kunnen

de oorspronkelijke ideeën van de bourgeoisie publieke sfeer, die gebonden zijn aan printmedia en face-to-face interactie in een gedeelde fysieke locatie, volgens Thompson niet rechtstreeks toegepast worden op de ontwikkeling van de nieuwe (elektronische) mediasoorten zoals we die vandaag hebben.

De tweede reden waarom de notie van de bourgeoisie publieke sfeer een beperkte hedendaagse relevantie heeft, is omdat de notie als geheel gekoppeld is aan wat vandaag de dag als een fundamenteel belangrijke democratische aspect wordt gezien, zijnde participatieve opinievorming. Het gaat bij participatieve opinievorming om een utopisch constructie, waarnaar door de democratische actoren gestreefd wordt maar niet geheel geëxploiteerd kan worden. Het idee van de bourgeoisie publieke sfeer gaat ervan uit dat persoonlijke en individuele meningen omgevormd zullen worden tot een publieke opinie, door een deelname van deze individuen aan vrije en een gelijk debat, die in principe open is voor iedereen. Zoals gesteld dat het tegenwoordig utopisch is, is deze assumptie, dat zich in de bourgeoisie publieke sfeer bevond, hoe grote relevantie het ook al heeft gehad voor het politieke leven in de achttiende eeuw, tegenwoordig ver verwijderd van de politieke realiteiten van de twintigste en eenentwintigste eeuw. Het uitgangspunt van de publieke sfeer dat voorschrijft dat de publieke agenda op basis van meningsvorming door de burgers tot een inhoud komt -zoals eerder in paragraaf 2.3 geschetst- is niet geheel meer mogelijk wegens een aantal feitelijke ontwikkelingen. Beknopt kan hier nog eens erbij genoemd worden dat een publieke sfeer zoals die van Habermas niet geheel mogelijk is omdat de burger een van de vele actoren binnen de publieke sfeer is die meedingt om haar problemenpercepties en probleemoplossingen op de publieke agenda te krijgen, wat dikwijls niet lukt. Habermas zelf geeft aan dat - wegens commercialisering van de massacommunicatie en de totstandkoming van de interventionistische staat- politiek steeds meer wordt gedomineerd door belangengroepen, waardoor beslissingen niet meer worden genomen op basis van argumenten, maar op basis van machtsuitoefening binnen arrangementen.

Concluderend kunnen we stellen dat we heden ten dage leven in een wereld waarvan de omvang en complexiteit van de besluitvorming (op wereld-, land-, als regioniveau) het ons beperkt om deze besluitvormingsprocessen op een participatieve vorm te organiseren. Daarom zijn de oorspronkelijke ideeën van de bourgeoisie publieke sfeer, voor zover ze verbonden zijn aan de notie van participatieve opinievorming van beperkte relevantie voor het hedendaagse sociaal-politieke leven. Althans, dat is volgens Thompson.

Hoofdstuk 5 Analyse kader: constructie van de Afghaanse publieke sfeer

5.1 Inleiding

In hoofdstuk 4 is in een theoretisch kader de theorie van ‘bourgeoisie publieke sfeer’ omschreven. Om op het goede spoor te blijven wordt de hoofdvraag hier herhaald om niet af te dwalen van de doelstelling van het onderzoek. De hoofdvraag luidde als volgt:

Hoe kan het verloop van een open democratische mediabestel in Afghanistan verklaard worden vanuit de ‘bourgeois publieke sfeer’, de theorie van Jurgen Habermas?

In dit hoofdstuk staat de operationaliseringfase centraal. In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op deelvraag 3: *Wat is de relatie tussen de publieke sfeer en onafhankelijke democratische media* en vraag 4: *Hoe kan de theorie van de publieke sfeer toegepast worden op de Afghaanse situatie?*

De operationaliseringfase is de overgang van het theoretische gedeelte naar het empirische gedeelte van het onderzoek. Het doel van operationalisatie is om de theoretische begrippen die in het vorige hoofdstuk centraal stonden en in het theoretische kader omschreven zijn waarneembaar of ‘meetbaar’ te maken, zodat door middel daarvan het verloop van het democratische mediabestel van Afghanistan door middel van de theorie beschreven, geanalyseerd en verklaard wordt.

Dit hoofdstuk zit als volgt in elkaar. In de eerste plaats zullen de belangrijkste aspecten van de theorie van de bourgeoisie publieke sfeer geoperationaliseerd worden. Operationaliseren heeft tot doel om aanwijzingen te geven voor het empirisch onderzoek; het vertelt **wat** er onderzocht of gemeten wordt. **Hoe** het onderzoek uitgevoerd wordt, wordt in paragraaf 5.2 'opzet en methodologie van het onderzoek' beschreven. Operationaliseren (paragraaf 5.3) voltrekt zich dikwijls in drie stappen. De eerste stap (subparagraaf 5.3.1) is het geven van een definitie aan het belangrijkste theoretische begrip, die in dit onderzoek de ‘bourgeoisie publieke sfeer’ inhoudt. De tweede stap (paragraaf 5.3.2) houdt in dat er van het theoretisch construct bepaald wordt welke uitingvormen (variabelen) ze in de dagelijkse praktijk kunnen aannemen. Daar wordt een verband gelegd tussen hetgeen wat over Afghanistan in eerdere paragrafen naar voren is gehaald en de publieke sfeer. Van die variabelen worden er aantal gekozen die betrokken zullen worden in het onderzoek om ze te ‘meten’. In paragraaf 5.4 wordt het model gepresenteerd. Het streven is om de verbanden en relaties tussen de variabelen -de relaties tussen de onafhankelijke variabele

(OV) en de afhankelijke variabele (AV)- schematisch te weergeven in het analytisch kader (in pijlenschema). Het analysekader - waaruit uiteindelijk de topiclist voor interviewvragen afgeleid wordt - is het product van dit hoofdstuk. In paragraaf 5.5 wordt vervolgens een toelichting op het model gegeven. Tot slot wordt in paragraaf 5.6 het analysekader gepresenteerd en de vragen die daaruit afgeleid zijn.

5.2 Opzet en methodologie van het onderzoek

De literatuurstudie die uitgevoerd is had tot doel om uit de theoretische en empirische inzichten uit de literatuur de werking van de publieke sfeer in kaart te brengen. De literatuurstudie was gericht op de verbanden en relaties tussen de Afghaanse publieke sfeer en de Afghaanse mediabestel in haar context. De uit de theoretische gedeelte voortkomende analysekader zal getoetst worden op validiteit en betrouwbaarheid door *inter-onderzoekerbetrouwbaarheid*. Dat wil zeggen dat keuzen in analysekader –mocht dat nodig zijn- geleidelijk aangepast zal worden naar aanleiding van gespreken met andere onderzoekers, zowel voor, tijdens als na het onderzoek. Daardoor wordt het analysekader verfijnd.

Het empirische gedeelte van het onderzoek bestaat uit persoonlijke observatie en is een onderzoeksmethode uit de onderzoeksstrategie *casestudyonderzoek*. In casestudieonderzoek wordt een of enkele gevallen (cases) van het onderzoeksonderwerp in zijn natuurlijke situatie onderzocht (Van Thiel, 2007: 97). Nu elk land één publieke sfeer en één mediabestel kan hebben, bestaat deze casestudy uit één unieke case –maar wel met vele variabelen- , zijnde de Afghaanse publieke sfeer en de Afghaanse mediabestel. In het proces van casusselectie is Afghanistan als case gekozen wegens de bijzondere ontwikkeling in dat land, zoals in de probleemanalyse uitgelegd. De bijzonderheid van de Afghanistan als case is het feit dat het mediabestel in vergelijking met andere landen die onderworpen zijn aan internationale interventie ondanks verschillende negatieve invloeden toch buitengewoon rap ontwikkeld is. De keuze van Afghanistan als case ligt dan voor de hand omdat men verschillende onderzoeksvragen kan stellen betreffende dit land. De vraag die daarbij in de probleemanalyse gesteld werd, was dan ook hoe het komt dat er sprake is van een gevestigde media-infrastructuur maar toch zó weinig zenders aanwezig zijn voor onafhankelijke politieke en publieke mediaberichtgeving? Zou de oorzaak hiervan bij een eerste beschouwing zoals eerder aangeduid een steeds repressiever wordend karakter van de overheid en de toenemende druk van opstandelingen tegenover onafhankelijke media kunnen zijn? Of ligt het aan andere bijzondere factoren die in het onderzoek betrokken moeten worden.

Tijdens de persoonlijke observaties zal de Afghaanse televisie, radio, krant en internet frequent in oenschouw genomen worden. Daarbij zal er in het bijzonder gelet worden op de inhoud van belangrijke politieke en publieke berichten. Naast het casestudyonderzoek (persoonlijke observatie) zullen er veelvuldig interviews gehouden worden met Afghaanse journalisten, beleidmakers, beleidsadviseurs en als de mogelijkheid bestaat politici. Een interview is een veel gebruikte methode in het casestudyonderzoek. In deze methode wordt door de onderzoeker in een gesprek door vragen te stellen aan personen (respondenten), informatie verzameld over het onderzoeksonderwerp (Van Thiel, 2007: 106). Tot slot zal in het empirische gedeelte van dit onderzoek de onderzoeksmethode documentanalyse toegepast worden. Daarbij zal bestaand materiaal dat relatie heeft met het Afghaanse mediabestel gebruikt worden. Er kan dan gedacht worden aan schriftelijke bronnen zoals jaarverslagen, rapporten van organisaties, krantenberichten, beleidsnota's wetgeving en jurisprudentie, etc. etc.

Hieruit is af te leiden dat in het empirische gedeelte van het onderzoek het principe van triangulatie toegepast wordt. *'Triangulatie duidt op het verzamelen en/ of verwerken van informatie op meer dan één manier'* (Van Thiel, 2007: 59). Zoals hiervoor aangeduid worden er verschillende onderzoeksmethoden in het empirische gedeelte - zowel de interviews, de literatuurstudie als de observatie is gericht op hetzelfde onderwerp- toegepast. Dat wil zeggen dat er een informatie verzameld wordt op meer dan één manier. Er wordt informatie vanuit verschillende bronnen betrokken, waardoor het in feite een driehoeksmeting wordt (=triangulatie). Triangulatie is daardoor een effectieve manier om de aantasting van de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek tegen te gaan

5.3 Operationalisatie

5.3.1 Definities en model

In deze subparagraaf wordt er in een betoog als eerste tweetal aan elkaar complementaire definities van 'bourgeoisie publieke sfeer' gegeven. Uit deze definities wordt uiteindelijk een model ontwikkeld waarmee in de laatste paragraaf van dit hoofdstuk een analysekader wordt uitgewerkt.

In zijn boek heeft Habermas voor de institutionele inbedding van de bourgeoisie publieke sfeer de volgende tabel aangegeven.

<i>Private realm</i>	<i>Bourgeois public sphere</i>	<i>Realm of public authority</i>
Civil society (domain of commodity, production exchange and labor)	Public sphere in political realm	State (realm of the police')
Intimate sphere (conjugal family)	Public sphere in literary realm	Court (courtly noble society)

Figuur 1: de sociale context van de bourgeoisie publieke sfeer

Bron: Habermas, *The Structural Transformation of the Public sphere*. pagina 30

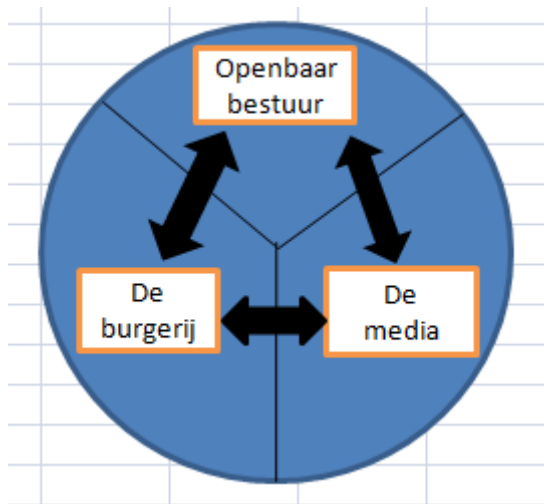
Omdat deze tabel slechts de sociale context van de bourgeoisie publieke sfeer aangeeft en de informatiestromen en/ of relaties tussen de diverse actoren binnen de maatschappij achterwege laat is deze tabel geen doeltreffende afbeelding voor de werking van de publieke sfeer. Uit de definitie van bourgeoisie publieke sfeer die Habermas geeft - niet expliciet in zijn eigen woorden uitgedrukt maar uit zijn werk te herleiden - blijkt dat communicatie en informatiestromen binnen de publieke sfeer de onzichtbare hand is waarmee de bourgeoisie publieke sfeer bij elkaar gehouden wordt en daarom is het een van de belangrijkste elementen van de theorie. Daarom is deze tabel geen goed theoretisch construct om ermee verder te werken. Om een valide analysekader te construeren moet er in plaats van de bovenstaand tabel een ander model van de bourgeoisie publieke sfeer opgebouwd worden. Hierna wordt ingegaan op het afleiden van axioma's uit de theorie waarmee een versimpelde weergave (een model) van de theorie gegeven wordt.

Doordat belangrijke theoretische begrippen in het theoretisch kader in aparte paragrafen vermeld waren, is het vereist, om een model uit de theorie te kunnen construeren, de belangrijke aspecten en begrippen te groeperen. Uit het theoretisch kader is af te leiden dat de belangrijkste uitingvormen van de bourgeoisie publieke sfeer de volgende drie elementen waren:

1. De staat: in dit onderzoek wordt in plaats van 'staat' gewerkt met het bredere begrip 'openbaar bestuur'. Daarmee wordt bewerkstelligd dat er in dit onderzoek gekeken wordt naar meer dan de entiteit die geweldsmonopolie bezit. Het openbaar bestuur is een entiteit die een maatschappelijke inbedding kent en de verschillende levensdomeinen van haar burgers probeert te vergemakkelijken, te bevorderen en te beïnvloeden -wat tenminste uit haar formele taak en doelstelling over het algemeen blijkt;
2. De burger, en;
3. De media: voor de functionering van de publieke sfeer is de capaciteit en de professionaliteit van de media om informatie te selecteren, te verwerken en vorm te geven aan de beschikbare informatie voordat het de burger bereikt een belangrijke voorwaarde (WRR, 2005: 18).

Tussen deze drie actoren bevindt er over en weer communicatie in de vorm van dialoog of debat. Uit de definitie die Habermas geeft is niet expliciet af leiden dat er communicatie tussen deze drie actoren plaatsvindt: *'The bourgeois public sphere may be conceived above all as the sphere of private people come together as a public; they soon claimed the public sphere regulated from above against the public authorities themselves, to engage them in a debate over the general rules governing relations in the basically privatized but publicly relevant sphere of commodity exchange and social labour'* (Habermas, 1989: 27). Hoewel het kenmerk 'communicatie' of 'conversatie' of 'relatie' uit deze definitie niet duidelijk naar voren komt, spreekt het voor zich dat een kritisch debat zonder communicatie niet kan plaatsvinden. Daarom kan de definitie van Louw als aanvulling op de definitie van Habermas dienen. Louw geeft de volgende definitie van bourgeoisie publieke sfeer: *'a public sphere -i.e. a communicative 'space' where rational critical debate could take place'* (Louw, 2010: 45). De gehele sfeer is dus aan elkaar verbonden door middel van communicatie. De bourgeoisie sfeer kwam überhaupt tot stand door middel van *face-to-face*-contact.

De communicatie - in de vorm van kritisch debat en dialoog - is als het ware de onzichtbare hand die de publieke sfeer bij elkaar houdt. Deze aspecten zijn in de volgende figuur gesitueerd en door middel van een pijlenschema wordt de richting van communicatie/ relatie afgebeeld.

Figuur 2: de publieke sfeer als een model van communicatieprocessen binnen de maatschappij, waarbij de pijlen een communicatie/ relatie aangeven

In paragraaf 2.4 ‘de instituties van de bourgeoisie publieke sfeer’ is het communicatieproces als volgt toegelicht: *‘de drukpers die het medium en doorgeefluik van berichtgeving van de kritische politieke debatten werd, die in de openbare locaties gevoerd werden, werd een belangrijk forum daarvan [van het debat]’*. In die paragraaf is tevens verteld dat behalve Groot-Brittannië, waar de ontwikkeling prominent was omdat de drukpers daar meer vrijheden genoot, de pers in Frankrijk en Duitsland een moeizamere ontwikkeling doormaakte omdat de pers daar regelmatig onderworpen en geconfronteerd werd met strenge censuur en controle door overheidsfunctionarissen.

De wet- en regelgeving (maatschappelijke en constitutionele condities) die handelingsvrijheid, vrijheid van spreken en vrijheid van meningsuiting creëert voor de pers is ook in de hedendaagse moderne samenlevingen de minimale voorwaarde die aanwezig dient te zijn in de maatschappij om vrij en veilig te kunnen opereren. Derhalve is naast staat, burger en media de wetgeving een andere belangrijke variabele die in het model opgenomen dient te worden. Naast de vorige drie variabelen is dus wetgeving nog een variabele die in het model plaats neemt.

De media zelf wordt beïnvloedt door de omgeving waarin het opereert. De omgeving bestaat uit het wet- en regelgevende raamwerk van het land, de rechtsstaat, veiligheid en de toestand van de infrastructuur. Naast het feit dat wetgeving een minimumvereiste is voor de functionering van de publieke sfeer blijkt (zoals we in voorgaande paragrafen gezien hebben) uit de ontwikkelingen van de publieke sfeer in landen als Rusland, Bosnië en Sri Lanka (zie paragraaf 2.2) dat de rechtsstaat, veiligheid en de toestand van de infrastructuur de input van informatie die losgelaten en ingebracht wordt door de verschillende staatsinstituties, door het maatschappelijke middenveld, de burgerij en de luister- en interpretatiecapaciteiten van deze actoren voor grootst

gedeelte bepaald. Naast de drie voorgaande afhankelijke variabelen moeten daarom de volgende onafhankelijke variabelen in het model worden opgenomen:

1. wet- en regelgeving;
2. de rechtstaat;
3. veiligheid;
4. toestand van infrastructuur;
5. censuur en zelfcensuur

Nu de belangrijke theoretische begrippen gefilterd zijn uit de theorie, is het vereist, om een model uit de theorie te kunnen construeren, een relatie te leggen tussen de publieke sfeer en hetgeen wat over Afghanistan in voorgaande paragrafen geschreven is.

5.3.2 Afghanistan en de publieke sfeer

Rekening houdend met wat er in de theorie verteld is over publieke sfeer wordt hierna een verband gelegd wat er over Afghanistan in eerdere paragrafen naar voren is gehaald. Er wordt een link gelegd tussen de ontwikkelingen in de mediasector van Afghanistan en de theorie van bourgeoisie publieke sfeer om daarna over te gaan met het opbouwen van het model. Om een verband tussen Afgaanse mediabestel en publieke sfeer te kunnen leggen worden de elementaire uitingvormen van de bourgeoisie publieke sfeer, (1) openbaar bestuur (i.p.v. de staat), (2) de burger en (3) de (onafhankelijke) media in Afgaanse context in beschouwing genomen. Daarnaast worden de andere variabelen (wet- en regelgeving, rechtstaat, veiligheid, infrastructuur en censuur en zelfcensuur) tevens in beschouwing genomen.

Afgaanse publieke sfeer in een model uitgedrukt met onafhankelijkheid van de (massa) media en burger als kernvoorwaarde: de bouwstenen van een verwachtingspatroon

Uit de theorie bleek dat onafhankelijkheid van media met vrijheid van meningsuiting begint. In tegenstelling tot de meeste buurlanden, heeft Afghanistan meest duidelijke basis voor de vrijheid van meningsuiting. Formeel wordt als eerst de vrijheid van meningsuiting door middel van wet- en regelgeving gewaarborgd. Na 11 september is er een nieuwe grondwet gekomen en is er een officiële massamediawet waarin vrijheid van meningsuiting en onafhankelijkheid van de media opgenomen is. Ik verwacht dan ook dat de media in Afghanistan onafhankelijk is. Onafhankelijke media heeft automatisch tot gevolg dat ook de publieke sfeer onafhankelijk is mits er geen druk op de burger uitgeoefend wordt. Als onafhankelijkheid vanuit de perspectief van vrijheid van

meningsuiting beschouwd dan is het te verwachten dat Afghanistan ver ontwikkeld is met haar vele (nieuwe) media-afzetkanalen. Deze ontwikkelingen van de vrijheid van meningsuiting zou in essentie ervoor moeten zorgen dat er binnen de publieke sfeer participatieve processen tot stand komen en er controleerbare en transparante instellingen werkzaam zijn ten dienste van de burger. Zoals Habermas betoogt kan er dan voor de Afghaanse situatie een nationaal forum voor dialoog en debat geïnstalleerd worden wat een vereiste is voor constructieve relaties tussen openbaar bestuur en de burger. Dit nationale forum kan door een functionerende publieke sfeer aangeboden worden, mits er sprake is van vrijheid van meningsuiting. Ik verwacht dan ook dat er een basis gelegd is voor een open en onafhankelijke media wat tot gevolg heeft dat er een goed functionerende publieke sfeer tot stand is gekomen.

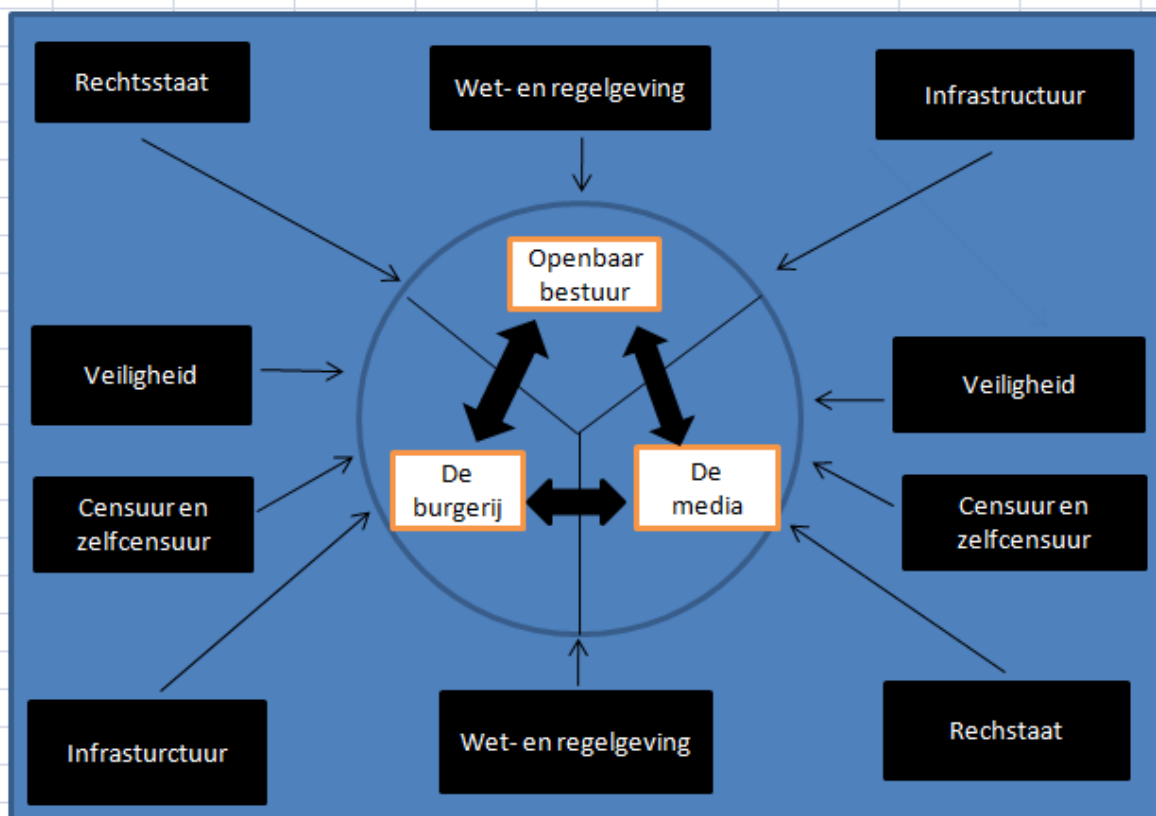
Uit de theorie van de bourgeoisie publieke sfeer blijkt dat voor een ideale publieke sfeer een legitieme openbaar bestuur georganiseerd moet zijn die capabel is om over publieke debatten en discussies te informeren en daar tevens op te reageren, naast dat het de vrijheid van meningsuiting beschermt. Daarbij zouden de werkzaamheden van het openbaar bestuur in een omgeving (wetten en beleid) uitgevoerd moeten worden die gelegenheid geeft voor de processen van en voor alle relevante actoren. Om de hiervoor genoemde onderdrukking van het mediabestel in Afghanistan te verminderen zou de structuur van het openbaar bestuur, dus alle departementen en instituties, zoals de notie van publieke sfeer strekt transparant moeten worden en informatie moeten verschaffen aan het publiek over haar algemene handelingen, politieke debatten, administratieve beslissingen en wettelijke handelingen. De media heeft daarin de rol van een zelfgereguleerde en professioneel apparaat die politieke en maatschappelijke informatie over binnenlandse en buitenlandse aangelegenheden ontvangt en interpreteert en presenteert aan het Afghaanse publiek zoals dat ook gebeurde met de drukpers in publieke sfeer van 18e eeuw. Het Afghaanse publiek deelt en bediscussieert de informatie en vormt een opinie: de publieke opinie over de prestaties van het openbaar bestuur (zie theoretisch kader, pagina 27 en verder). Deze publieke opinie, die door de burger en maatschappelijke organisaties geformuleerd wordt in een onderlinge deliberatie, wordt door de media publiekelijk gemaakt, bereikt uiteindelijk het staatsapparaat, waardoor er invloed wordt uitgeoefend op de handelingen en besluiten van de publieke beslissingnemers. De maatschappij die uit de voorstelling van de bourgeoisie publieke sfeer voortvloeit, is een inclusieve maatschappij, die de Afghaanse burgers in staat stelt om te participeren en te reageren op het publiek discours (zie paragraaf 2.5). Voor de democratische regering bepaalt de publieke opinie de parameters van wat de burger accepteert als legitieme beslissing en handelingen over gegeven onderwerp, en het geeft inhoud en bepaalt de agenda van

politieke instituties (zie paragraaf 2.2 t/m paragraaf 2.6). Dit in zijn geheel is mogelijk als het openbaar bestuur de vrijheid van meningsuiting van de burgers en groeperingen niet alleen formeel in wetgeving opneemt maar tevens ook met daad en kracht waarborgt. In Afghanistan is dat tot nu toe niet gebleken aangezien er dikwijls politici die hun meningen geven aangevallen worden. Mijn verwachting is dat er in Afghanistan hiervan sprake is.

Ten tweede bieden de vele nieuwe televisie stations de Afgaanse kijkers meer keuzevrijheid dan in vele ontwikkelingslanden of zelfs de ontwikkelde landen. **Uit veronderstellingen van de theorie van Habermas is dit een goede tendentie. Habermas zegt met zijn theorie: meer vrije en onafhankelijke kanalen zijn meer bronnen voor de verspreiding van (politiek-maatschappelijke) berichtgeving wat ervoor zorgt dat er meer concurrentie plaatsvindt voor discussie, debat en ideeënuitswisseling.** Binnen de publieke sfeer - zo kunnen we uit het theoretische kader afleiden - kunnen burgers en openbaar bestuur dan elkaar via de nieuwe televisie stations (en podia die door deze stations aangeboden worden) ontmoeten door informatie en mening uit te wisselen. Zo kan de burger dan (naast discussie, debat en ideeënuitswisseling) een relatie met het openbaar bestuur vormen en kan de publieke processen inhoud worden gegeven. Aangezien er in Afghanistan zeer veel nieuwe televisiestations operationeel zijn verwacht ik dan ook er sprake is van keuzevrijheid en onafhankelijkheid van de publieke sfeer en media.

5.4 Het model

De publieke sfeer zoals die in figuur 3 op bladzijde 59 afgebeeld is, is een model waarmee de processen van dialoog binnen de Afgaanse maatschappij begrepen kan worden. Het openbaar bestuur, de burger en de media zijn de hoofdelementen. Deze elementen zorgen voor een dynamische en misschien een chaotische configuratie. Deze processen van dialogen en debatten moeten binnen de configuratie relationeel beschouwd worden. Door het uitsluitend één van deze elementen in ogenschouw te nemen, dus door alleen de burger, het openbaar bestuur of media als onderzoeksobject te nemen, wordt er kort geschoten in het volledig begrijpen van de dynamiek dat de onderlinge relaties tussen deze drie elementen hebben.

Figuur 3: de publieke sfeer als een model van communicatieprocessen binnen de maatschappij, waarbij de grote pijlen een communicatie/ relatie aangeeft tussen openbaar bestuur, de media en de burger en kleine pijltjes de invloed van onafhankelijke variabelen op openbaar bestuur, de burger en de media. De werking, structuur en vorm van de publieke sfeer zal voor het grootste gedeelte bepaald worden door de condities van de onafhankelijke variabelen ter plaatse

Uit het bovenstaande model kunnen we concluderen dat het functioneren van de publieke sfeer tussen landen en regimetypen kan verschillen. Ongeacht of het gaat om democratische, autoritaire, of andersoortige staten, hebben alle staten wel een publieke sfeer. Ook valt hieruit te beredeneren dat de aard en dynamiek van de dialogen, debatten en informatiestromen variëren en in grote mate afhankelijk zijn van het politieke systeem en de bestuursstructuur. **Naast het politieke systeem (rechtsstaat, wetgeving) en de bestuursstructuur is de publieke sfeer ook onder invloed van condities (infrastructuur, veiligheid) die ter plaatse heersen.**

Verder kan men uit het bovenstaande model herleiden dat het functioneren van de publieke sfeer voor een belangrijk gedeelte afhangt van de mate van de betrokkenheid en interactie (pijlen wijzen op wederzijds relatie en invloed) tussen de diverse actoren binnen de publieke sfeer. Een positieve relatie tussen openbaar bestuur en de media, openbaar bestuur en de burger, en tussen de burger en de media zorgt voor een constructieve dynamiek. Als vijandelijkheid de houding en interacties overheerst en vormt, vermindert het de kwaliteit en kwantiteit van de informatie die beschikbaar is aan de burger, waardoor de politieke deliberaties negatief beïnvloed worden terwijl de publieke participatie gelimiteerd wordt.

5.5 Toelichting model (figuur 4): de publieke sfeer van Afghanistan: Ideaaltype publieke sfeer voor Afghanistan

Voorwaarden voor een goedwerkende publieke sfeer in Afghanistan afgeleid van de theorie van Jurgen Habermas

In het model hierboven kan een succesvolle en ideaaltype publieke sfeer in Afghanistan alleen bestaan als er transparante en verantwoordelijke instituties geschapen en georganiseerd zijn. Om dit doel te bereiken, moet het Afgaans openbaar bestuur accurate en betekenisvolle informatie over wetgevende besluiten, politieke programma's, beslissingen, oordelen, administratieve richtlijnen en verordeningen die impact hebben op het openbare leven en het openbaar beleid bepaalt, verstrekken aan de media waarna de burger daarvan kennis kan nemen. De pijlen tussen openbaar bestuur en burger enerzijds en openbaar bestuur en media, en media en de burger laat deze (communicatie) proces zien. Om participatief te worden en de publieke opinie de beleidsvorming te laten beïnvloeden, moeten staatsinstituties luisteren naar de stem van de burger en inspraakmogelijkheden creëren voor de burger. Hiermee wordt een nationaal dialoog duurzame gelegenheid gegeven door middel van wet- en regelgevende handelingen die de burger en de media de kans geven om te participeren. Ik verwacht dat er in Afghanistan hiervan sprake is.

In paragraaf 3.8.4 waarin het theoretisch kader de relevantie van de bourgeoisie publieke sfeer voor de hedendaagse praktijk behandeld is, is duidelijk gemaakt dat participatieve opinievorming door de burgers het resultaat van het kritisch debat is in de publieke sfeer. Deze participatieve processen vergen volgens de theorie transparante staatsinstituties die door de burger verantwoordelijk kunnen worden gesteld voor hun diensten, taken en beslissingen. Als dit het geval is, dan zal het communicatieproces voortdurend tussen de drie actoren plaatsvinden. **Het forum -waarnaar in paragraaf 4.3 verwezen is- waarin een collectief kritisch debat**

gevoerd wordt kan dan in de publieke sfeer, zoals deze in figuur 3 afgebeeld is plaatsvinden: burgers en openbaar bestuur ontmoeten elkaar in de publieke sfeer door uitwisseling van informatie en uiting van meningen die aan beiden door de media geleverd wordt. Door deze conversaties binnen de publieke sfeer wordt er dus in feite gewerkt aan het opbouwen van een duurzame relatie tussen de burger en het openbaar bestuur waarin de media informatie tussen deze twee uitwisselt. Ik verwacht dat er in Afghanistan hiervan sprake is.

5.5.1 De variabelen in het model

Zoals vanaf paragraaf 1 van dit hoofdstuk blijkt zijn het openbaar bestuur, media en de burgerij verschillende actoren in de publieke sfeer maar bestaan niet in isolement. Deze drie actoren zijn dan ook de meest belangrijke variabelen die invloed op elkaar uitoefenen. Daarom moeten ze ook relationeel bestudeerd worden het model. De kwaliteit en de omvang van hun onderlinge interactie en de mate van wederzijds begrip en respect voor hun rollen bepaalt de constructieve waarde van de publieke sfeer. Hoe frequenter en constructiever hun individuele interacties zijn, hoe hoger de kwaliteit van het publieke debat, opinievorming, invloed op beleidsmakers en de relatie tussen de burger en het openbaar bestuur.

Om de vragen in het analysekader te kunnen formuleren via de theorie wordt hierna de **één op één relatie en invloed (in het model blijkt dat uit de pijlen) tussen de drie actoren in de publieke sfeer toegelicht**. Door de één op één relatie goed te bewoorden en de meest ideale relaties in de publieke sfeer te omschrijven is het mogelijk om relationele variabelen af te leiden.

(1) een verwachtingspatroon voor de interactie en invloed tussen openbaar bestuur en media

Uit het model is af te leiden -en dat verwacht ik ook- dat er een wederzijdse relatie bestaat tussen het openbaar bestuur en de media in Afghanistan. Die relatie verloopt na een langdurige periode van oorlog niet soepel meer. In tegenstelling tot landen die ontwikkeld zijn en waar de samenwerking tussen openbaar bestuur en media duurzaam is, geldt voor landen die recent een oorlog hebben meegemaakt dat de regels van de relatie tussen media en openbaar bestuur fundamenteel veranderen. Wegens de verloedering van de algemene situatie en de relatie tussen de media en het openbaar bestuur in de oorlog zijn beide actoren op zoek naar het herdefiniëren van hun respectievelijke rollen. Dat zagen we ook terug in het vooronderzoek. Uit het vooronderzoek blijkt dat zowel in Rusland, Sri Lanka, Bosnië als in Afghanistan de relatie tussen

media en openbaar bestuur dikwijls onder spanning verkeert. In Afghanistan verwacht ik bijvoorbeeld dat door de overheid wegens de achteruitgaande veiligheidssituatie en onder druk van onbesliste slagvelden met de Taliban en andere milities toevlucht gezocht wordt tot het bestempelen van de media als zondebok. Zo heeft de overheid het mediabestel werkelijk verwijten gemaakt voor het verbloemen van de gevechtsresultaten ten gunste van de Taliban en andere rebellen, het demoraliseren van het volk door het rapporteren van vordering en winst ten gunste van Taliban. Het zorgt voor frustratie aan de kant van de overheid.

Om de relatie tussen openbaar bestuur en media harmonieus te laten verlopen is het van belang dat het openbaar bestuur toegangsmogelijkheden voor journalisten creëert tot de overheidsstructuur om informatie te kunnen opvragen en te kunnen ontvangen.

Ik verwacht dat de toegang tot overheidsinformatie een belangrijke uitdaging voor journalisten is in Afghanistan. Als dit goed geregeld is, dan pas kan de media haar rol adequaat spelen. Woordvoerders en mediaspecialisten in belangrijke overheidsinstuties, departementen en afdelingen van het openbaar bestuur zijn belangrijke mechanismen voor een constructieve betrokkenheid tussen het openbaar bestuur en de media. Het moet voor de media in iedere geval mogelijk worden gemaakt om toegang te kunnen krijgen tot algemene documenten en specifieke beleidsdocumenten die betrekking hebben op een specifiek overheidsinstuties.

Het begrip voor en de aanvaarding van de waakhondfunctie van de media in het Afghaanse democratisch politiek systeem kan moeilijk te accepteren zijn door de overheidsfunctionarissen en de overheidsinstanties, in het bijzonder in die landen waar de publieke sfeer nog niet gezond is. Het gebrek aan ervaring met de waakhondfunctie kan dan leiden tot onderdrukking van kritische persberichten. Dat kan resulteren in een houding van het openbaar bestuur waarin de media gezien wordt als een vijandige actor, wat tot gevolg heeft dat journalisten gevangengenomen worden of zullen vluchten. Ik verwacht dat er hier ook sprake van is in Afghanistan. Het creëren van onderling begrip voor de rollen van respectief de media als het openbaar bestuur en hun respectieve procedures en beperkingen verbetert de relatie tussen het openbaar bestuur en de media en bouwt een basis voor constructieve betrokkenheid in de publieke sfeer. Het positieve gevolg daarvan is dat er betere informatie ter beschikking komt, wat weer ten voordele is van een hogere kwaliteit en beter geïnformeerde burgers die met elkaar en met het openbaar bestuur in discussie treden zodat er een publieke opinie tot stand komt die de beleidsmakers en politici beïnvloedt. Ik verwacht dat er hiervan in Afghanistan sprake is.

(2) Een verwachtingspatroon voor de interactie en onderlinge invloed tussen media en de burger

Uit het model is tevens af te leiden dat er een wederzijdse relatie bestaat tussen het openbaar bestuur en de media. Voor een effectieve samenwerking heeft de burger de media niet alleen nodig om de agenda van het publieke debat te bepalen, maar het heeft de media tevens nodig om te pleiten voor posities in de maatschappij die voor hen van belang zijn voor hun dagelijkse leven. In landen waar dit 'partnerschap' niet voldoende ontwikkeld is, kan de burger het publieke debat beperkt beïnvloeden. Dit is ook mijn verwachting voor Afghanistan. Het creëren van een wederzijds alliantie tussen de media en de burger zou ervoor kunnen zorgen dat deze twee actoren vaker met elkaar te maken zullen krijgen. Burgerlijke organisaties kunnen contracten aangaan met media-instanties om specifieke media-afzetgebieden te creëren waarmee zij hun eigen toehoorders kunnen bereiken. Het kan ook zo zijn dat journalisten niet in staat zijn om onderwerpen te volgen of de relevantie van de onderwerpen te begrijpen. Burgerinstanties kunnen gebrek van journalisten en hun mediastrategieën tonen waardoor ze niet slagen in het beïnvloeden van het publieke debat en het effectief vormen van publieke opinie.

Initiatieven die op het gebied van de relatie tussen media en de burger genomen kunnen worden om het publieke debat te verrijken kunnen onder andere zijn het bieden van vaardigheden voor journalisten, mediastrategieën en het reiken van wederzijds begrip tussen de media en de burger over de waarden die voor deze twee actoren van belang zijn voor een duurzame en constructieve relatie zodat coalitie gevormd kan worden om het publieke debat te beïnvloeden. Als de interactie tussen media en burger op deze manier verloopt dan verwacht ik voor Afghanistan dat er een gedegen publieke sfeer met goedwerkend media aanwezig is.

(3) Een verwachtingspatroon voor openbaar bestuur en burger

De mate van vrijheid waarin de burgers opereren, het niveau van de beschikbaarheid van informatie en het aantal van participatieve structuren van het openbaar bestuur die het de burger mogelijk maakt om te pleiten en om openbaar beleid te beïnvloeden, bepaalt de goede werking van de publieke sfeer en van de relatie tussen de burger en het openbaar bestuur. Begrip en respect voor te wederzijdse rollen is over het algemeen een onderliggende issue die de relatie tussen openbaar bestuur en burger inkadert. Het kan bijvoorbeeld zo zijn dat de overheid tekortschiet in het begrijpen en erkennen van de belangrijke rol en potentiële capaciteiten van de burgers. De overheid doet dan bijvoorbeeld niet mee aan vele debatten die gaan over rechtvaardigheid en individuele vrijheden waarin de burgers en belangengroepen wel aan meedoen. Ik verwacht dat dit van toepassing is op Afghanistan. De burger kan in tegenstelling tot

de overheid bijvoorbeeld een bestaand wantrouwen jegens het openbaar bestuur en haar gezag hebben en/ of kan bij de burger gebrek aan interesse om de uitdagingen van het openbaar bestuur te herkennen te zien zijn. Dit kan leiden tot een atmosfeer dat beheerst wordt door een gevoel van wrok en vijandigheid in een situatie waarin het openbaar bestuur misschien wel voor de eerste keer een onafhankelijke entiteit is geworden na langdurige oorlog. De relatie tussen het openbaar bestuur en de burger wordt dan gekarakteriseerd door armoedige processen van onderlinge informatie-uitwisseling, wantrouwen, en onvermogen om gemeenschappelijke doelstellingen en informatiebehoeften te formuleren, wat tot gevolg heeft dat de relatie verder verslechtert. Dit is ook mijn verwachting voor de Afghaanse situatie.

Gebrek aan toegang tot informatie is een gemeenschappelijk probleem voor de burger in een situatie die gekenmerkt wordt door een oorlog die pas achter rug is. Verminderde toegang tot ontwerpwetgevingen en begrotingsdocumenten maken het moeilijk voor de burger om zich te informeren en om lobby uit te voeren in het publieke debat over beleidskwesties. Overleg met de burger over de hoofdlijnen of bepaalde details van beleidskwesties kunnen ontoereikend zijn in de meeste delen van het land of kunnen ongestructureerd zijn. De structuur van het openbaar bestuur kan bijvoorbeeld geen toegangspoorten bieden voor interactie en betrokkenheid. Dit kan zowel op nationaal niveau het probleem zijn, als ook op lagere niveaus. Daardoor kan het gesloten karakter van de instituties van het openbaar bestuur simpelweg leiden tot machteloosheid bij de burgers, waardoor het openbaar bestuur en haar burgers van elkaar losgekoppeld worden. Dit zijn een aantal van de vele symptomen van een disfunctionele publieke sfeer zijn. Dit is ook wat ik verwacht voor de Afghaanse publieke sfeer.

Om de betrokkenheid van de burger te verbeteren in de dialoog van de publieke sfeer, moet het openbaar bestuur dus toegang verlenen tot publieke documenten, weten hoe de burger te betrekken tot haar beleid en hoe dit beleid aan de media door te geven. Het openbaar bestuur zou een stem moeten geven aan de burger, en toeganggelegenheden creëren tot publieke participatie, in het bijzonder in wetgevende processen, die het leven van de burgers het meest beïnvloeden. Deze stappen zijn belangrijk om een constructieve en geïnformeerde dialoog met de burger tot stand te brengen, zodat de burger de openbare bestuursprocessen gaat steunen. Hiermee wordt de naoorlogse situatie het beste mee overwonnen, waarmee lange termijn stabiliteit gewaarborgd wordt. Dit verwacht echter voor Afghanistan niet.

5.6 Analyse kader

Nu de relatie en verbanden tussen de variabelen (openbaar bestuur-media, openbaar bestuur-burger, media-burger) duidelijk tot uiting zijn gekomen uit de theorie, en het helder is dat de werking van de publieke sfeer naast de relatie tussen de drie variabelen ook bepaald worden door

een aantal andere variabelen - de omgeving, die bestaat uit: wet- en regelgevende raamwerk van het land, de rechtstaat, veiligheid en de toestand van de infrastructuur- is het mogelijk om te komen tot een analysekader.

5.6.1 Vragen in het analysekader

Het volgende analysekader is tot stand gekomen door vragen te formuleren die betrekking op de drie belangrijke actoren/ variabelen openbaar bestuur, burger en media, hun één op één relatie en de omgeving waarin deze drie actoren opereren.

Variabele	Vraag
Media	Media- eigendom: Heeft de eigenaar bepaalde vooroordeel voor bepaalde mediadekking?
	Stimuleert de eigenaar bepaalde gemeenschap, religieuze of politieke spanningen?
	Beïnvloedt de eigenaar, doet de eigenaar inspraak voor bepaalde mediadekking?
	Media-inhoud: Is er politieke of commerciële druk op journalisten, redacteuren of media-eigenaren?
	Zelfcensuur: wat is de mate hiervan, door wie en in welke gevallen?
	Corruptie bij de journalisten: Wat is de mate en voorval hiervan? Wordt er voor corruptie door belanghebbende partijen betaald?
	Betrokkenheid van de staat met de media: is de staat constructief of min of meer vijandig?
	Wordt er een rol erkend voor de staat of niet?
	Relatie tussen de leden van de regering (parlement, kabinet etc. etc.) en de media: is er betrokkenheid op centraal niveau (Kabul), op lokaal niveau in de gemeenschapradio, gemeenschapstelevisie?
	Verstrekt de staat regelmatig informatie aan de journalisten over

	de politiek-bestuurlijke processen? Zo niet, wat kan er dan gebeuren om dit te verbeteren?
	Worden de diverse aspecten van het overheidsbeleid als ‘nieuwswaardig’ gepercipieerd door de media?
	Talen die gebruikt worden door verschillende media in relatie tot de talen die gesproken worden in het land
	Plattelandsbelangen en de dekking kwesties die voor hen van belang zijn
	Middelen en technologie voor de diverse mediasoorten (drukkers, zenders, eigendom, financiering en de beperkingen tot toegang tot deze middelen en technologie.
	Journalisten: werkomgeving, niveau van opleiding, arbeidsomstandigheden, veiligheid, manvrouw balans en gelijke behandeling van beide geslachten
	Gedragscode, onafhankelijkheid
	Middelen: formele en informele toegang tot openbaar bestuurskwesties
	Journalistenbelangengroepen, aantal en hun politieke connecties en prestaties
	Educatie: percentage journalisten die werken zonder diploma journalistiek of überhaupt zonder universitaire graad
Openbaar bestuur	De betrokkenheid van de overheid met de burger en belangengroepen: werkt de overheid effectief aan haar betrokkenheid met de burger en belangengroepen in het centrum en in provincies?
	Voorkeursbehandeling voor bepaalde (etnische) groepen: heeft de commerciële sectorlobby een betere toegang tot publieke autoriteiten dan de burger en burgerbelangengroepen? Hoe komt

	deze preferentie/ uitsluiting voor?
	Volksprotesten: is het toegestaan dat deze zich plaatsvinden? Om welke redenen is dit toegestaan en om welke redenen lijkt dit verboden te worden?
	De publieke communicatie/ informatie-infrastructuur van de centrale overheid: locatie binnen de overheid, mate van invloed
	Toegang tot topambtenaren: afspraakprocedures rapporteringsijzen
	Verstrekt de staat regelmatig informatie aan de journalisten over de politiek-bestuurlijke processen? Zo niet, wat kan er dan gebeuren om dit te verbeteren?
	Door de staat bezittende media-afzetgebieden
	Onafhankelijke publieke zenders: zijn er initiatieven genomen om deze te ontwikkelen en wat zijn de beperkingen?
	Ministerie van Informatie: mandaat en capaciteit
	Woordvoerder van de President, Leger, Politie: vaardigheden, middelen, professionaliteit
	De rol van ministers binnen het mediaproces
	Typische overheidscommunicaties: persconferentie, achtergrondinformatie, interviews
	Toegangskwesties: selectie van pers, journalisten
Burger	Houding van de media (pers, radio, televisie): Is er bepaalde media die bevooroordeeld is tegenover bepaald NGO of andere maatschappelijke groepen?
	Zijn bepaalde groepenvertegenwoordigers in de maatschappij prominente publieke figuren?
	De vaardigheden van de burger en groepen met media: hebben de burgers en organisaties en groepen de middelen en vaardigheden om te gaan met de media (met mensen die in de pers zitten/ persberichten en persconferenties)?

	Wat is de houding van de burger en groepen tegenover de media? Is er sprake van vertrouwen of niet?
	De positie en doelstellingen: boodschapontwikkeling, publiciteit, methode van voorspraak
	Media frames: meest gebruikte en populaire vormen zowel op platteland/ stedelijk als elite/ gewoon
	Mediaconsumptiegedrag: naar geslacht, onderwijs, inkomen en gebied
	Inkomen en onderwijs van de burger
	Alfabetiseringsgraad: naar geslacht, regio
	Toegang/ betaalbaarheid van radio's, televisies, internettoegang
	Publieke perceptie van de onafhankelijkheid van journalisten, eerlijkheid en geloofwaardigheid van publiek en private media
	Internetcafes: aantal, populariteit in zowel provincies als centraal
	Sterkte van traditionele informele communicatienetwerken: moskeen, schrijvers.
	Netwerken, politieke partijen, stammen: hun invloed op mediaberichtgeving
Omgeving (inclusief wet- en regelgeving, rechtsstaat, veiligheid en infrastructuur)	Wet- en regelgeving: wetgeving inzake het beledigen van staatsautoriteiten, de staat zelf, religieuze feiten of inbreuk op de publieke moraal
	Wetgeving inzake laster en smaad: bestaan er mogelijkheden en methoden om de straffen voor laster en smaad (rechterlijk) te laten terugdraaien?
	Wetgeving inzake haatmisdrijven: bestaan er mogelijkheden en methoden om de straffen voor haatmisdrijf (rechterlijk) te laten terugdraaien?
	Mensenrechten: tot hoeverre bekrachtigd de overheid deze en tot hoeverre wordt dit gehandhaafd

	Wat is de werkelijke status van de vrijheid van meningsuiting, van vereniging en vergadering?
	Mediawetgeving: wat is de legale status en tot hoeverre wordt de media onafhankelijk beschouwd?
	Media eigendomschap: beperking die worden opgelegd door het feit dat media door buitenlandse entiteiten als eigendom gehouden wordt of door een buitenlandse entiteit beheerd wordt
	Regelgevende instanties voor media: tot hoeverre onafhankelijke, door wie wordt het gecontroleerd?

Hoofdstuk 6 Casestudiebeschrijving Afghaanse publieke sfeer

6.1 Medialandschap (algemeen)

Het Afghaanse medialandschap heeft unieke ontwikkeling meegemaakt. Het is een land waar onder het Talibanbewind televisie, antennes en zenders verboden waren (Infoasaid, 2011: 9). Het enige radiostation dat actief was, was Radio Shariat. Volgens een uitgebreid onderzoek van Altai Consulting in opdracht van USAID's Office of Transition Initiatives heeft het medialandschap sinds het begin van in november 2001, een ongelooflijk groei ervaren: van één non-gouvernementeel radiostation (Radio Sulh) in 2002 tot meer dan 75 tv-zenders, 175 FM-radiostations en meer dan 800 krantpublicaties anno september 2010.

Als gevolg van deze exorbitante groei van de media-industrie wordt er ook steeds meer aandacht besteed aan het verdere verloop van het medialandschap op zowel nationaal als internationaal niveau. Steeds meer zijn de problemen waarmee de Afghaanse media kampt een onderwerp die op de agenda van diverse belangenorganisaties staan. Daarbij wordt meer nadruk gelegd op de druk die er uitgeoefend wordt door de overheid op journalisten en redacteuren in de recentelijk jaren.

6.2 Methoden van onderzoek in het empirische gedeelte

In het conceptueel kader zijn belangrijkste variabelen uit de theorie in een model geplaatst. De bouwstenen van dat model waren de volgende variabelen:

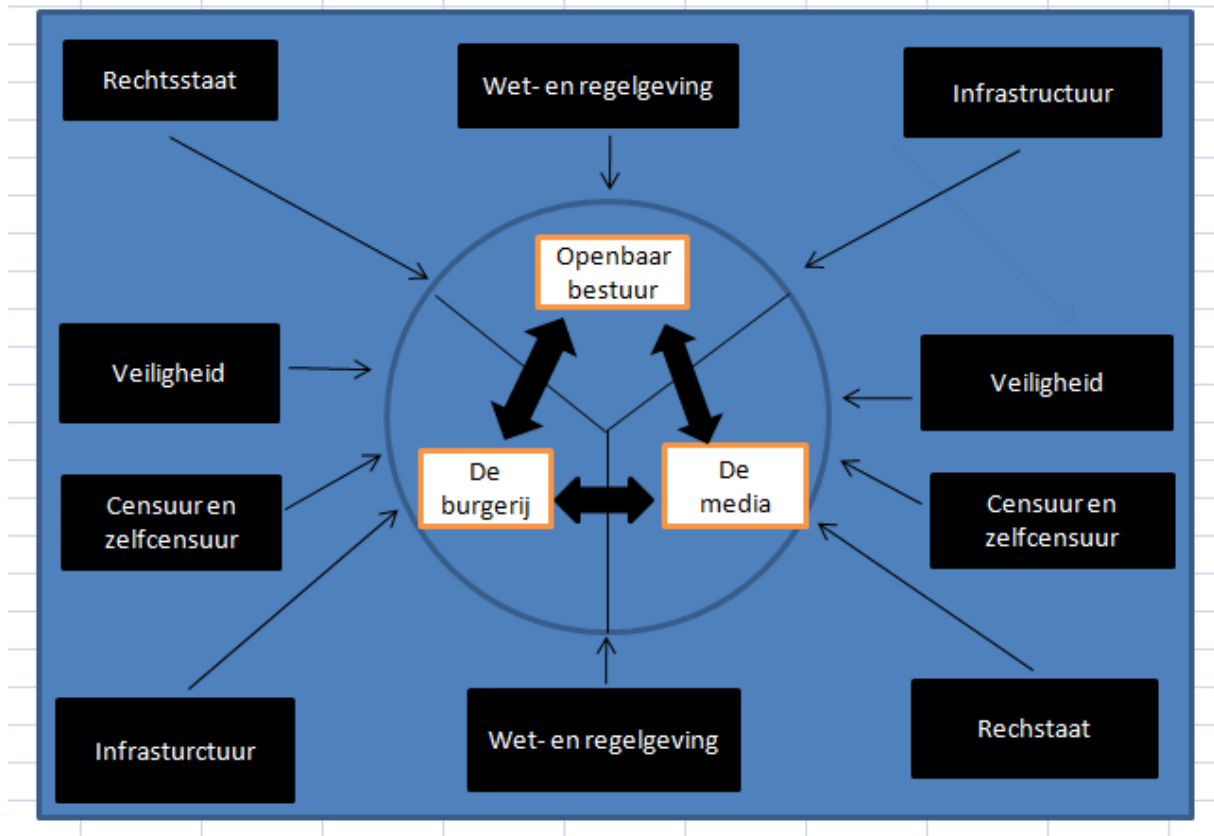
- 1: Het openbaar bestuur;
- 2: De media;
- 3: De burger.

De (onafhankelijke) omgevingsvariabelen die invloed hadden op de bovengenoemde variabelen waren:

- 1: De wet- en regelgeving;
- 2: De rechtsstaat;
- 3: De veiligheid;
- 4: De infrastructuur;

5: Censuur en zelfcensuur.

Uit deze variabelen is het volgende model voor dit onderzoek ontwikkeld:

Figuur 4: de publieke sfeer als een model van communicatieprocessen binnen de maatschappij, waarbij de grote pijlen een communicatie/ relatie aangeeft tussen openbaar bestuur, de media en de burger en kleine pijltjes de invloed van onafhankelijke variabelen op openbaar bestuur, de burger en de media. De werking, structuur en vorm van de publieke sfeer zal voor het grootste gedeelte bepaald worden door de condities van de onafhankelijke variabelen ter plaatse

Hierna worden de empirische waarnemingen over de bovenstaande variabelen die waargenomen zijn in het empirische gedeelte van het onderzoek in kaart gebracht. Daarvoor is er in Afghanistan een casestudy gedaan waarin tevens interviews gehouden zijn. Deze variabelen zijn voor dit onderzoek waargenomen om de publieke sfeer van Afghanistan te begrijpen en te beschrijven rekening houdend met de context waarin de publieke sfeer en de daarmee samenhangende factoren en actoren zich bevinden. Tijdens het empirische onderzoek is gebleken

dat censuur en zelfcensuur een groot negatief invloed heeft op het democratische verloop van politieke berichtgeving. Daarom is censuur en zelfcensuur als extra onafhankelijke variabele opgenomen in het model. Dat geldt ook voor de onafhankelijke variabele 'veiligheid'.

In dit empirische gedeelte van het onderzoek zijn de onderzoeksmethoden (1) *persoonlijke observatie*, (2) *interview* en (3) *documentanalyse* gedurende april tot half augustus 2011 toegepast. Bij persoonlijke observatie is er dagelijks gekeken naar nieuwsprogramma's, dialogen en debatten en politieke en economische berichtgeving op televisie, kranten en radio. Daarbij is Afghanistan als één onderzoekscase behandeld. Voor interviews zijn er verschillende plekken en mensen bezocht die te maken hebben met de publieke sfeer van Afghanistan. Zo is er een bezoek ter plaatse aan het hoofdkwartier van Radio-Television Afghanistan uitgevoerd en zijn daar journalisten geïnterviewd. Hiermee is het gelukt om ervaringen van journalisten te percipiëren die de structurele veranderingen in Afghaanse media hebben meegemaakt. In dit onderzoek zijn 9 journalisten geïnterviewd. Hiervan zijn 3 respondenten tevens werkzaam als hoogleraar of professor aan de Universiteit van Kabul en is 1 respondent directeur van National Independent Journalists and Editors Association of Afghanistan waaraan meer dan 1000 journalisten en redacteuren zijn aangesloten. Van de 6 andere respondenten zijn 3 respondenten beleidsmakers bij een onafhankelijk onderzoeksinstituut genaamd Afghanistan Research and Evaluation Unit en 3 respondenten werkzaam als professor bij andere faculteiten van de Universiteit van Kabul en werkt er een bij National Centre for Policy Research die aangesloten is bij de Konrad Adenauer Stiftung. Met al deze respondenten werden diepte-interviews gehouden. Deze interviews werden zowel in het Afghaans als in het Engels uitgevoerd. De respondenten werd een reeks van vragen gesteld. Voor de vragen die gesteld zijn wordt verwezen naar het analysekader. De interviews werden op een voicerecorder opgenomen en in het geval interviews in het Afghaans waren genomen dan werden ze achteraf nauwkeurig vertaald en werd er een verslag van gemaakt voor de analyse. Het doel van de interviews was om de onafhankelijke media van Afghanistan in relatie tot de publieke sfeer van Afghanistan in kaart te brengen. De beste manier om te begrijpen hoe de onafhankelijke media functioneert binnen de Afghaanse publieke sfeer en om in kaart te brengen welke problemen het ondervindt is het luisteren naar de woorden van journalisten, redacteuren, beleidsmakers en andere actoren die belang hebben in de onafhankelijke media en die de ontwikkelingen van het medialandschap zelf hebben ervaren. Bij documentanalyse zijn er verschillende onderzoeksrapporten in detail bestudeerd. Deze onderzoeksrapporten hadden direct of indirect te maken met Afghaanse media. De leeftijd van de respondenten varieerde van begin twintig tot zeventig jaar oud.

Hierna worden als eerste de afhankelijke variabelen behandeld. Dit zijn de variabelen media (1), openbaar bestuur (2) en burgerij (3). In paragraaf 6.3 wordt de afhankelijk variabele 'Media' in context van Afghanistan onder de loep genomen. In paragraaf 6.4 wordt gekeken naar de inhoud van de media.

In paragraaf 6.5 wordt gekeken naar de afhankelijke variabele 'burger'. Er wordt enerzijds gekeken naar de middelen die de burger heeft om kennis te nemen van politieke en maatschappelijke berichtgeving (televisie, radio, krant). Tevens wordt er gekeken naar het gebruik van deze middelen. Het gebruik van deze apparatuur is beperkt tot een bepaalde 'rijke' klasse van burgerij vanwege het feit dat het aanschaffen van apparatuur, vooral televisie, prijzig is. Anderzijds wordt er ook gekeken naar de geletterdheid van de burger: wordt de politieke en maatschappelijke berichtgeving door de burger begrepen?

In paragraaf 6.6 wordt er gekeken naar de afhankelijke variabele 'openbaar bestuur'. Daarin wordt gekeken naar de staat van het openbaar bestuur van Afghanistan enerzijds. Anderzijds wordt er gekeken tot hoeverre het openbaar bestuur erin slaagt om het algemeen belang te dienen en de Afghaanse burger te voorzien in haar behoeften.

Daarna worden de onafhankelijke omgevingsvariabelen (paragraaf 6.7) van Afghanistan behandeld. Daarin wordt de veiligheid, rechtsstaat, wet- en regelgeving en infrastructuur in aparte paragrafen behandeld. Tijdens het empirische onderzoek is gebleken dat censuur en zelfcensuur een groot negatieve invloed heeft op het democratische verloop van politieke berichtgeving. Daarom is censuur en zelfcensuur als extra onafhankelijke variabele opgenomen in het model. Dat geldt ook voor de onafhankelijke variabele 'veiligheid'.

6.3 *Afhankelijke variabele 'media'*

Menselijke capaciteiten en middelen

De media in Afghanistan is een zeer jonge industrie. Werknemers werken in een sector met bijna geen institutionele kennis doorgegeven van de vorige generatie. Daarom is er een consensus onder media-actoren en outletmanagers over het bestaan van belangrijke lacunes die moeten worden opgevuld (Altai Consulting, 2010: 41).

Journalisten

De arbeidsmarkt voor journalisten is een levendige en een concurrerende markt. Journalistiek heeft veel populariteit gekregen in het hele land, en de maatschappelijke positie van de professie is aanzienlijk hoog. Het belang dat journalistiek als beroep heeft gewonnen is zichtbaar in het aantal journalisten die aangenomen worden door enkele outlets in het land. Radio Television Afghansitan (RTA, overheidszender) telt maar liefst 140 fulltime journalisten. Enkele tv-zenders, zoals Yak TV en Ariana hebben tussen de 40 en 60 journalisten in dienst.

Het aantal studenten die journalistiek op universiteiten studeren is een ander verschijnsel die de groeiende populariteit van het beroep aanwijst. Er zijn naar schatting 2.000 studenten die voor journalistiek ingeschreven staan in de steden Kabul, Herat, Mazar-e-Sharif, Khost en Kapisa. De Faculteit der Journalistiek aan de Universiteit van Kabul heeft 500 studenten (waarvan 30% vrouwelijk) ingeschreven staan. Deze studenten worden op basis van een zeer strenge en competitieve selectieproces aangenomen. Het aantal studenten die proberen in te schrijven neemt elk jaar nog steeds toe, maar als gevolg van gebrek aan middelen en faciliteiten kunnen er niet meer studenten aangenomen worden dan het huidig aantal. De directeur van de Faculteit Journalistiek van Universiteit van Kabul zegt in dit verband: *'Er is vraag naar zowel vrouwelijk als mannelijk journalisten op de arbeidsmarkt. Maar de faculteit heeft de middelen en capaciteiten niet om te voldoen aan de vraag van studenten en arbeidsmarkt. Daarom zijn wij afhankelijk van buitenlandse middelen en vrijgevigheid. We werken ook samen met universiteiten in Canada en de Franse ambassade helpt ons voortdurend. Zonder die middelen en samenwerking stagneert ons werk als opleider.'*

Journalistieke uitdagingen

Ondanks de groeiende en concurrerende omgeving wordt journalistiek beïnvloed door een aantal beperkingen. Journalisten die in dit onderzoek geïnterviewd zijn, (wat door het onderzoek van Altai Consulting tevens bevestigd wordt) worden met gemeenschappelijke moeilijkheden en frustraties geconfronteerd. Gebrek aan onafhankelijkheid, censuur en onveiligheid, beperkte set van vaardigheden, beperkte studie, ervaring en beperkt solidariteit (zowel onderling tussen de journalistieke organisaties als extern) worden aangewezen als de belangrijkste obstakels voor het vak van journalisten en de rol van media die men verwacht dat het hoort te spelen.

De journalistieke (onafhankelijke) rapportage is op dit moment vooral gericht op aantal slachtoffers, waarin slechts nadruk wordt gelegd op aantallen, in tegenstelling tot een relevant, boeiende proactieve journalistiek onderzoek. De Institute for War and Peace Reporting (IWPR)

geeft i.v.m. de journalistieke rapportage het volgende aan: *‘Basic reporting is good, what is poor is the capacity to produce quality feature stories on corruption, economic, banking or agricultural investigation’* en: *‘Journalists just wait for accidents to happen and report on them...there is not much research going on’*.

Er zijn voor de journalistieke gemeenschap mogelijkheden om te netwerken binnen een aantal journalistieke verenigingen en belangenvertegenwoordigingsorganisaties, met vestigingen in de grote steden in het hele land. Zo is er de Afghanistan Independent Journalists Association (AIJA) de Afghan National Journalists Union (ANJU) en The Independent Journalists and Editors Association (IJE). Bovendien bieden diverse NGO's alternatieve platforms aan journalisten om te komen tot samenwerkingsverbanden zoals mediacentra en pressclubs, zoals de platforms die georganiseerd zijn door Human Rights Independent Commission. Hoe dan ook, deze verenigingen en NGO's lijken oververmoeid te raken met het creëren van prikkels voor journalisten om ze bij elkaar te krijgen, als gevolg van een beperkte eenheid die binnen de journalistieke gemeenschap over het algemeen bestaat (Altai Consulting, 2010: 45-46).

Sterke politieke en etnische voorkeuren en aansluiting zorgen voor een groot gedeelte van deze kwetsbaarheid van journalistieke solidariteit, waardoor de media erg kwetsbaar is voor invloeden van buiten de sector. Een landelijke bekende opererende outlet zegt i.v.m. daarmee het volgende: *‘Journalists all have different political affiliations and do not feel free to talk openly about matters affecting them’*, en de manager van AwaNama/ Channel 7: *‘The media have still not turned into an institution in the country...They are still not contributing to the values of democracy and freedom of expression; the media could all vanish overnight if the political situation turns upside down’*.

Televisie (zenders)

De Afghaanse televisiezenders (meer dan 75 vanaf september 2010) kunnen worden ingedeeld in zes categorieën. Private televisiezenders met een generalistisch profiel (bv. Ariana, Yak TV) verdienen grootste gedeelte van hun kosten aan commerciële reclame terug, hebben meer dan 250 medewerkers in dienst en hebben kosten van meer dan \$ 400.000 per maand. Kanalen die gericht zijn op specifieke doelgroep (bijv. Shamshad, Lemar) kunnen ook in die categorie van commerciële televisie liggen, zij het wel met minder kosten en minder medewerkers. Private televisie bestaan voor de rest ook uit regionale/ provinciale kanalen en religieuze en politieke partijondersteunende kanalen. Over het algemeen werken deze door middel van andere

geldbronnen dan reclame en advertentie-inkomsten. Ten slotte is de overheidstelevsie vertegenwoordigd door RTA, die dezelfde hoeveelheid kosten en werknemers heeft als vergelijkbaar met de grote private generalistische kanalen.

Alles is afhankelijk van hoe vrij en onafhankelijk de media is. In Afghanistan zijn de eigenaren en bestuurders van media-outlets in staat om mediabeelden op diverse manieren te beïnvloeden. Dat heeft diverse oorzaken. De democratie is niet volledig gestructureerd. De hiërarchie is niet scherp. Daardoor kunnen de eigenaren om de hiërarchieën heen. Een andere factor waardoor media negatief beïnvloed wordt is het feit dat er veel buitenlands geld in omloop is waardoor elk persoon in politiek iets wil bereiken wat in essentie tot doel heeft om geld te verdienen. Als er zoveel geld gepompt wordt in de mediawereld, wil men een stuk van de taart. Daarnaast heeft iedereen wel een eigen verborgen agenda, waardoor zaken onvoorspelbaar worden en onzekerheid toeneemt. Daarom wordt de media gebruikt als een instrument om macht uit te oefenen, waardoor de omgeving van de media en de veelvoorkomende plekken van politieke processen en besluitvorming gepolitiseerd worden' (senior beleidsmedewerker van een prominent onderzoeksbureau).

Private generalistische kanalen

Ariana is een van de best gevestigde private kanalen, met grootste dekking in Afghanistan. Er werken bijna 300 mensen, waaronder meer dan 50 journalisten en zendt in Dari, Pashto, Engels en Oezbeeks. Dit kanaal heeft een centristisch houding wat de algemene toon betreft (noch openlijk conservatief/ religieus noch erg liberaal of liberaal entertainment) en hoewel het zelf aangeeft dat het aan de politieke kant niet aangesloten is aan een bepaalde groep of partij, denken meesten dat het beïnvloedt en gesteund wordt door Iran (USIP, Afghanistan Media Assessment, 2010: 17). Over het algemeen is het voorstander van president Karzai en de Afghaanse regering. Nieuwsflitsen richten zich dan ook op de toespraken van de president, op zijn reizen en verklaringen en op de inspanningen die verricht worden door de regering in het oplossen van problemen. In vergelijking met andere kanalen onthoudt dit kanaal zich van het zenden van controversiële verhalen (bijvoorbeeld de fraude tijdens de verkiezingen van 2009 en 2010, het ontslag van Amrullah Saleh, *National Directorate of Security* en Hanif Atmar, minister van binnenlandse zaken, en de debat die daarmee samenging zoals beschuldigingen van corruptie en het niet in staat zijn om de president te beveiligen). Ariana geeft aan: *'The station has no political direction; it is an independent media outlet which follows the Afghan*

Constitution, with a mission to educate and teach people about their rights' (Altai Consulting, 2010).

Tolo is de meest bekeken kanaal. Het behoort tot de Moby Group, die meer dan 700 werknemers in dienst heeft in heel het land. Naast Tolo bezit Moby Group een radiostation (Arman FM) een ander tv-netwerk (Lemar), een zeer recent opgericht 24 uren nieuwszender (Tolo News), een netwerk voor de Farsi sprekende bevolking (Farsi1), een televisie- en filmproductiebedrijf (Kaboora). Tolo is het eerste bedrijf die zich georganiseerd heeft op vele gebieden zoals op onderzoeksjournalistiek en entertainment. Als gevolg van de proactieve aanpak bevindt Tolo zich in het middelpunt van controverses rond de vrijheid van media, cultuur, de Afghaanse overheid en bestuur. Het lijkt tegelijkertijd de meest bekritiseerde als het meest geliefde kanaal van Afghanistan te zijn, afhankelijk van het segment van de samenleving en over hoe bepaalde programma's worden gepercipieerd. Op Tolo worden meeste programma's in Dari uitgezonden. Door sommigen wordt gezien dat Tolo beïnvloedt wordt door het Westen en Iran. De Pashtoenen zien Tolo als een anti-Pashtoen-belang, wat de eigenaren uiteraard ontkennen (USIP, Afghanistan Media Assessment, 2010: 17). Een van de journalisten die geïnterviewd is (tevens een Pashtoen) zegt over Tolo het volgende: *'Tolo is duidelijk frictie aan het creëren tussen verschillende etnische groepen. Daarnaast komt bij Tolo verschillende onzedelijke beelden voor die in de Afghaanse publieke moraal niet passen. Dat zorgt voor achteruitgaande waarden en normen. Ook Ariana TV doet dit, maar met veel mindere mate. Ariana lijkt namelijk wel bewust te zijn van de Afghaans-Islamitische moraal, en daarom gaat Ariana niet zo ver als Tolo'.*

Yak TV, de meest recent opgezette particuliere zender, is gericht op het concurreren met de belangrijkste leidende kanalen. Het lijkt de nodige middelen te beschikken om dat te doen (400.000 dollar maandelijkse uitgaven en 320 personeelsleden). De nieuwsflitsen van de zender lijken over het algemeen de voorstander van de activiteiten van Noord-Atlantische Verdrags Organisatie (NAVO) te zijn en nogal kritisch over de prestaties van de Afghaanse autoriteiten (slecht bestuur en corruptie). *'We want counterinfluence warlords and fundamentalists. We are a television station that is not afraid, whereas most channels in the country are ruled by fear... We go by the law; we are not trying to show a Western standard of woman who is not dressed appropriately. We're pro-Western but we're not pushing the West in Afghanistan'* (Altai Consulting, 2010).

Saba is een tweekanaals tv-station met rond 80 personeelsleden dat nog niet een aanzienlijk groot publiek heeft bereikt. Interessant is dat de focus gericht is op mensenrechten en educatieve programma's. Een deel van het personeel zijn de werknemers van de Afghan Independent Human Rights Commission. De burgers zien deze kanalen beïnvloedt door het Westen (Altai Consulting, 2010: 53; USIP: Afghanistan Media Assessment, 2010: 17).

Emroz TV behoorde ook tot deze categorie, maar is niet meer actief met ingang van juli 2010. Dit was het eerste televisiekanaal die door de regering van Afghanistan is stilgelegd wegens beschuldiging dat dit kanaal een bedreiging voor de nationale eenheid vormt en voor het aanzetten tot sektarische spanningen.

Gouvernementele outlets

Radio Television Afghanistan (RTA) bestaat uit televisie en radio, op nationaal niveau als in elk provincie. RTA wordt gefinancierd door middel van een maandelijkse subsidie van 408.000 dollar van het Ministerie van Informatie en Cultuur (MoIC), naast de inkomsten die verdiend worden door middel van reclame, licenties voor betaalde programma's en belastingen. Dit is het enige Afghaanse kanaal dat als een netwerk van lokale teams opereert met vestigingen in bijna alle provincies. De lokale vestigingen moeten zowel RTA Kabul (nationaal) uitzenden alsook lokale inhoud produceren dat aangepast is aan de lokale omgeving (taal).

De beoogde doelen van RTA zijn vaak constructief, het streven naar versterking van de nationale eenheid, bevorderen van een gevoel van publieke verantwoordelijkheid, het aanmoedigen van jongeren, bevorderen van sport, enz.), naast programma's die proberen een gevoel van optimisme in te boezemen, met programma's als *'Dast Award'* (=Prestatie) en *'Ayenda Sazan'* (=Toekomstmakers). De gemiddelde kwaliteit van de productie is achtergebleven in vergelijking met de beste particuliere zenders. Echter blijkt uit het onderzoek van Altai Consulting dat er kritiek bestaat op private kanalen en een hoge verwachting bij deze overheidszender over meer serieuze programma's die het nationaal belang reflecteren, in plaats van partijgebonden of kortzichtige, op rendement gedreven inhoud. Aan de andere kant is er ook een segment die RTA als het geluid van de overheid ziet, in plaats van het geluid van de natie. Sommige journalisten en redacteuren zien RTA als een middel om preventief het geluid dat de religieuze, militaire en politieke etablissement ondervraagt of uitdaagt te laten stilzwijgen (USIP: Afghanistan Media Assessment, 2010: 17). *'Het is niet zoals de Russische propagandamachine, maar de staathoudende outlets zijn ook niet geheel objectief en onpartijdig. Het werk dat ze uitvoeren zijn kritisch tegenover zeer kleine incidenten zoals een moord om de hoek.'*

Maar ze zijn wel beter dan de privaatgehouden outlets omdat RTA alle belangen van de burgers (hoe verschillend de burger ook zijn) dienen' (docent Faculteit Journalistiek).

Taalspecialisten

Het respectievelijke aandeel van programma's in de Dari en Pashto talen is een gevoelige kwestie, laat staan de debatten die gevoerd worden in Farsi ten opzichte van Dari of op verschillende soorten Pashto accenten, evenals op minderheidstalen zoals het Oezbeekse. Er zijn kanalen die talen mengen, zoals het aanbieden van aparte programma's in Dari en Pashto door dezelfde outlet. Sommige Tv-zenders hebben zich gespecialiseerd op specifieke doelgroep op basis van taal.

Shamshad is opgezet als een bijna pure Pashto kanaal. Grootst gedeelte van de programma's wordt gekocht in Pakistan en in het Midden-Oosten (dat vervolgens vertaald en ingesproken wordt), met inbegrip van vele series en comedyshows. De algemene toon is liberaal, en de politieke lijn staat het dicht bij het Pashto nationalistische beweging. Het kanaal besteedt ongeveer \$100.000 per maand en telt ongeveer 60 werknemers (Altai Consulting, 2010).

Religieuze kanalen

Van de kanalen die tussen 2007 en 2009 verschenen zijn, zijn er 3 openlijk religieus, Shia kanalen (Kawsar, Tamaddon) en Da'wat. Het businessmodel van deze outlets is heel anders dan de hiervoor genoemde kanalen: ze zijn niet afhankelijk van reclame-inkomsten dankzij andere financiële bronnen (persoonlijk- partij- of buitenlandse bronnen). De kleine hoeveelheid reclame die zij uitzenden is meestal zeer specifiek, bijvoorbeeld reclame voor bedevaart naar Irak, Iran en Syrië.

Tamaddon de belangrijkste speler op het gebied van religie. Dit kanaal werd gelanceerd door sjiiitische Ayatollah Asef Mohseni, voormalig leider van de Harakat-e-Islami beweging en stichter van de religieuze universiteit van *Khatem al-Nabin* in Kabul. Een groot gedeelte van de programma's komt van Iran, maar het produceert ook veel educatieve en religieuze programma's intern. Het kanaal streeft ernaar om een goed beeld te geven van politieke Islam, met een hoog aandeel van vrouwelijke presentatoren (uiteraard met volledig eerbiediging van de Islamitische kledingsvoorschriften). Buitenlandse berichtgeving is over het algemeen gunstig tegenover Iran. Zonder reclame-inkomsten is het duidelijk dat de financiering geregeld wordt door middel van andere middelen en andere wegen.

‘Ayatollah Taqadossi’s sermon in Madrasa Madinat al-Alam (Kabul) on May 12, 2006: ‘Kawsar television channel will soon be launched in Kabul, in order to oppose the Western cultural invasion and teach the principles and commandments of the sacred religion, Islam’, (Altai Consulting, 2010:55).

‘ In 2008, Ayatollah Mohseni and Member of Parliament Najibullah Kabuli entered into a fierce controversy that lasted several months, through their respective channels, Tamaddon and Emroz. They exchanged accusations of spying, working against Islam and being bought and paid by foreigners (The Iranian Revolutionary Guard and the Central Intelligence Agency (CIA)’ (Altai Consulting: 2010: 55).

Men zou kunnen verwachten dat er in de nabije toekomst ook soennitische kanalen zullen worden opgericht om te concurreren met deze Shia outlets. Voormalig leider van Ittehad-e-Islami, Abd-al Rab Rasool Sayaf, heeft het kanaal Da’wat opgericht, met een volledig religieuze opstelling (recitatie van de Koran, interpretatie van de religie, preken en rondetafelgesprekken).

(Politiek) partijgesteunde kanalen

Een aantal van de meest recent opgerichte kanalen zijn gekoppeld aan specifieke personen of politieke partijen. De managers van deze outlets waren in het onderzoek van Altai Consulting over het algemeen terughoudend over de financiële details, maar Noorin gaf bijvoorbeeld aan dat het maandelijks operationele kosten \$ 70.000 bedraagt. Een deel van de initiële investeringen en reguliere uitgaven wordt gedekt door de partij of de partijleider (en eventueel door buurlanden). Reclame is ook een inkomstenbron, maar de officiële mededelingen van regering of internationale gemeenschap wordt niet altijd geaccepteerd en uitgezonden (Altai Consulting, 2010).

Hoewel journalisten over het algemeen over een zekere vrijheid in hun dagelijks werk beschikken, is de algemene oriëntatie duidelijk in overeenstemming met die van de oprichter.

Noor (Licht) is opgericht in 2008 om de belangen van Jamiat-e-Islami, de partij van voormalig president Burhanuddin Rabbani te vertegenwoordigen. Met 180 medewerkers is het momenteel het grootste partijgesteunde kanaal. Aankondigingen met rijmpjes en ‘good image’ komen vaak samen met beelden van Burhanuddin Rabbani, Abdullah Abdullah, Ahmad Shah Massoud (laatste twee topleden van Noordelijke Alliantie). Daarnaast zie je beelden als het bombardement van de boeddha’s van Bamyan door de Taliban. Nieuws is vaak kritisch ten aanzien van Pakistan

en positief ten opzichte van Iran en de rol die Iran speelt in het stabilisatieproces van Afghanistan.

Andere, kleinere partijdige kanalen zijn **Rah-e-Farda** (opgericht door Mohammed Mohaqiq, de leider van Hezb-e-Wahadat, die 100 werknemers in dienst heeft), **Negah** (die beheerd wordt door de zoon van Vicepresident Karim Khalili, die 200 werknemers in dienst heeft) en **Noorin** (waarvan beweerd wordt dat het dichtbij de Vicepresident maarschalk Fahim staat en het heeft 130 werknemers in dienst). **Ayna TV** is tevens een voorbeeld van deze categorie. Dit kanaal wordt indirect gecontroleerd door generaal Dostom, de leider van de partij Jumbesh-e-Milli en bestaat sinds 2004. De medewerkers van de kanalen zijn niet eenduidig over de eigendom van het kanaal en de politieke lijn die gevolgd wordt, zoals de manager van Ayna uitdrukt: *‘There are generally two categories of media outlets, those with business goals and those with national goals. Ayna TV is in the second category, working towards the aim of serving the Afghan nation and communities without any discrimination’* (Altai Consulting, 2010).

‘Mensen haten partijen in Afghanistan wegens het onheil die ze meegebracht hebben. De Ulema kunnen gaan waar ze naar toe willen gaan, maar partijen kunnen dat niet omdat de mensen een slecht beeldvorming over politieke partijen hebben. Prominente politici noemen dan hun politieke partij niet bij de naam, maar een leek weet bij welke partij een bepaalde politicus hoort. Ik heb een aantal jaar geleden als directeur van deze journalistenbelangenorganisatie een voorstel bij Karzai ingediend om minder partijen op te zetten, maar meer commissies in het leven te roepen om de overheid te beheersen en te controleren. Die commissie moeten door de burgers zelf bemand worden. Dit voorstel is toendertijd door de huidige vicepresident afgekeurd. Hij zei dat de democratie zoveel mogelijk partijen accepteert en mee mogen doen in het parlement’ (directeur van National Journalists and Editors Union).

Buitenlandse invloed

Er is bij een aantal journalistenbelangenorganisaties over een aantal zenders die hiervoor benoemd zijn schijn van niet-onafhankelijkheid en belangenverstrengeling aanwezig. Volgens de directeurs van de National Journalists and Editors Association en de journalistenorganisatie NAI worden veel Afghaanse mediaoutlets gefinancierd door buitenlandse donoren, waaronder buurlanden. De journalisten van deze belangenorganisaties geven aan dat vrije en onafhankelijke nieuwsberichtgeving op het spel staat. Landen die de Afghaanse publieke opinie proberen te beïnvloeden, zijn tevens ondersteuners van de Afghaanse media. Iran en Pakistan vallen

voornamelijk in het oog. *‘De editors-in-chief van deze media-outlets bevorderen dezelfde politieke standpunten als hun donoren’*, dat zegt de directeur van NAI, die de inhoud van de Afghaanse media analyseert. De tv-zender Tamaddon, opgericht door de sjiiitische Ayatollah Asef Mohseni, stuurt volgens NAI zijn nieuwe medewerkers voor een training van een maand naar Teheran, en veel van de programma’s van de zender zijn gelijk aan die van hun collega’s in Iran. Nationale feestdagen in Iran komen bij Tamaddon bijvoorbeeld uitgebreid aan bod. *‘Toen de Iraans-Afghaans cultureel erfgoed werd gevierd in Teheran, maakte Tamaddon daar programma over. De voorzitter van het Iranese parlement Ali Larijani maakt van de gelegenheid gebruik om de aanwezigheid van de westerse troepen in Afghanistan te bekritisieren. Zijn woorden werden uitgezonden in de Afghaanse woonkamers door Tamaddon’* (Afghanistan Today.org).

De taal die bij Tamaddon gesproken wordt is dezelfde taal die gebruikt wordt bij de Iranese staatstelevisie: ‘De terminologie komt overeen met de formuleringen van de Iranese staatstelevisie. De staat Israël wordt aangeduid als ‘het zionistische regime’. De gasten die voor talkshows uitgekozen worden, leveren vooral kritiek op de aanwezigheid van internationale troepen en ze verspreiden de sjiiitisch Islamitisch gedachtegoed’ (Ibidem).

Om deze reden zijn er media-experts, zowel binnen NAI als andere belangenbehartigingsorganisaties, die waarschuwen dat de Afghaanse journalistiek een *gateway* voor buitenlandse invloed kan worden. Dat is mogelijk omdat de advertentiemarkt te klein is om een groot aantal bestaande stations en publicaties te financieren. Volgens de Mediawetgeving moeten media-outlets hun financieringsbronnen bekendmaken, maar het Ministerie van Informatie heeft geen capaciteiten en middelen om dat te monitoren.

Turkije, Pakistan en Verenigde Naties lijken ook invloed uit te oefenen. Shamshad TV heeft veel ingesproken programma’s die uit Pakistan komen. *‘Vaak worden bij Shamshad TV gasten uitgenodigd die aangeven dat Pakistan een belangrijkere rol zou moeten spelen in de onderhandelingen met de Taliban. Een ander onderwerp dat veel aandacht krijgt is dat de Pashtoens ondervertegenwoordigd zijn in de regering, en daarom moeten ze veel groter deel van de macht krijgen om vrede te brengen. Dit is een positie die wordt gedeeld door de Pakistaanse regeringsfunctionarissen’* (Ibidem).

‘Volgens een aantal parlementsleden, heeft Islamabad grote inspanningen in het verleden geleverd om de invloed van de Indiase televisiesoaps te beteugelen. Vele soaps worden door Tolo en Ariana TV uitgezonden. Twee jaar geleden heeft de toenmalige minister van informatie Abdulkarim Khurram een verbod uitgevaardigd op de soaps, met als argument dat de inhoud

ervan onislamitisch en schadelijk voor minderjarigen was. Toen werd door politieke insiders gezegd dat Pakistan had aangedrongen op het verbod’.

‘De voormalige minister van informatie Khurram beschuldigde Tolo van het werken voor ‘Amerikaanse belangen’, nadat de Amerikaanse ontwikkelingsorganisatie USAID de particuliere tv-zender met een bedrag van 220.000 dollar had ondersteund’ (Ibidem).

‘Tijdens de oorlog in de jaren 80 en 90 zag de Afghaanse publiek de media als een instrument van propaganda. Ze hebben nog steeds gevoelige perceptie voor eenzijdige berichtgeving. De Afghanen hebben echter ook de neiging om al snel te denken dat er complotten in het spel zijn. Veel Afghanen zijn ervan overtuigd dat het buitenland de inhoud van Afghaanse media sterk beïnvloedt. Ze vinden het moeilijk om onderscheid te maken tussen internationale inhoud, wat natuurlijk heel normaal is over de hele wereld en de buitenlandse inmenging’ (Ibidem).

Om deze reden zegt een journalist: ‘In Afghanistan hebben we geen vrije en onafhankelijke media. Iedere media-outlet wordt ondersteund door buitenlandse donoren’ (Afghanistan Today).

Radio

Tot voor kort was radio de enige broadcastmedia die er beschikbaar was voor de meeste Afghanen. Het aantal radiostations is nu ongelooflijk hoog (meer dan 175 per september 2010). Dit aantal is deels gedreven door de groei van televisiestations, omdat bijna alle tv-zenders een bijbehorend radiostation heeft. Radio kan gecategoriseerd worden in 4 groepen in heel het land. Er zijn internationale outlets (BBC, Voice of Amerika en Azadi bijvoorbeeld), met gemeenschappelijke kenmerken van het accepteren en uitzenden van commerciële reclame. Daarnaast zijn er duurzame nationale en regionale radiostations (Arman, Killid en Sharq bijvoorbeeld). Ook zijn er gemeenschapsgerichte radiostations, die over het algemeen minder dan 25 werknemers in dienst hebben, met kosten van \$ 3.000 tot 5.000 die zij aan scala van bronnen terugverdienen. Tot slot zijn er kleinschalige radiostations die over het algemeen Provinciale Reconstructie Teams (PRT) omvatten.

Internationale radiostations

BBC levert service in Pashto en Dari, Azadi (vrijheid, de Afghaanse versie van Radio Free Europe) en Ashna (vertrouwd, de Afghaanse versie van Voice of Amerika) zijn de belangrijkste spelers in deze categorie. De mate van autonomie dat aan die Afghaanse outlets is verleend in de programmering varieert. De stations worden gefinancierd door de belastingbetaler in hun

respectievelijke land van herkomst, ze hebben geen reclame inkomsten. Hun omvang is qua operationele kosten gemiddeld 100.000 dollar per maand en hebben gemiddeld 80 werknemers in dienst. Wat paradoxaal is, is dat deze radiostations de Afghaanse cultuur meer lijken te bevorderen dan de Afghaanse stations zelf (Altai Consulting, 2010).

Afghanen lijken veel naar buitenlandse radiostations te luisteren, waaronder BBC en VoA meest betrouwbaar lijken te zijn als bron van nieuws. Alhoewel Afghanen buitenlandse nieuwsbronnen die uit Afghanistan zelf uitgezonden worden niet vertrouwen (volgens zowel Afghaanse als Westerse experts), is hun onvertrouwen in BBC en VoA een overblijfsel van het Sovjettijdperk en het daaropvolgende burgeroorlogtijdperk. Toen werden volgens experts de radiostations gebruikt voor propaganda en bron van informatie voor andere actoren dan de Afghaanse overheid. Tegenover deze internationale radiostations bestaat onder de bevolking en verschillende media-actoren (netzoals bij sommige televisiekanalen) daarom vooroordelen, zoals het dienen van buitenlands belang of het partijdig zijn. In deze relatie zegt een docent aan de Universiteit van Kabul het volgende: *‘Men moet zich afvragen waar die outlets vandaan komen? De outlets worden gesteund door buitenlandse middelen daarom moeten ze buitenlandse belangen dienen of ze moeten voor buitenland werken. Al werken ze niet voor buitenland, ze creëren toch de schijn daarvan?’*

Azadi die in 2003 opgericht is wordt 12 uur per dag uitgezonden. Het heeft een FM-station in elk van de vijf grote steden (Kabul, Jalalabad, Mazar-e-Sharif, Kandahar en Herat). De algemene toon van de sprekers is serieus en informatief (in vergelijking met de meer ontspannen Arman FM bijvoorbeeld) met gebruik van taal die altijd formeel is, maar niet complex. De stations streven naar de bevordering van de Afghaanse cultuur en identiteit: het zendt bij voorkeur Afghaanse muziek, interviews met Afghaanse artiesten en rapporteert over Afghaanse gewoontes en tradities (zoals documentaires over het voeden van vogels omdat het houden van vogels bij Afghanen een hobby is, lokale muziekstijlen, etc.). Ongeveer 40% van de inhoud wordt in het hoofdkantoor in Praag geproduceerd.

De **BBC** begon haar activiteiten in Afghanistan in de jaren 80 en heeft momenteel 20 FM-zenders in Afghanistan. Programma's zijn ontworpen voor Afghanistan, maar ook segmenten zoals Iran (en dus ook in het Perzisch in plaats van Dari) wordt benaderd. Tevens is er zendtijd in het Engels over het internationale nieuws. Het heeft ook programma's speciaal ontworpen voor plattelandspubliek (met gebruik van eenvoudige woorden en populaire accent). Over het algemeen is het station gespecialiseerd in korte drama's ter illustratie van sociale kwesties

(onderwijs voor meisjes, het betalen van bruidsschat) door middel van vermakende dialoog in omgangstalen Dari of Pashto. Dit leidt tot een merkwaardige combinatie van programma's, op maat gemaakt voor ongeschoolde mensen en nieuws of rapporten met een veel geavanceerder niveau van taalgebruik. Internationaal nieuws komt van de het hoofdkantoor in London, en de rest, de programmering voor Afghanistan, wordt geproduceerd in Afghanistan. Het heeft maandelijkse kosten van 100.000 dollar en telt 35 fulltime journalisten (Altai Consulting, 2010).

Ashna (Voice of Amerika) deelt dezelfde frequentie als Azadi. Het heeft vijf FM-zenders in de provincie Kabul, Jalalabad, Mazar-e-Sharif, Kandahar en Herat. Het is ook te horen in omliggende landen. Het is een Pashto en Dari taal station waarvan wordt gezegd dat het in vergelijking met Azadi een achterstand heeft in kwaliteit van de inhoud. De focus van het nieuws en verslagen richten zich minder op Afghanistan en meer op de NAVO-activiteiten, de Amerikaanse strategie, het aantal ingezette troepen en slachtoffers onder de coalitietroepen, enz. Inhoud zoals economische nieuws van Bloomberg en gedetailleerde rapporten over de veiligheidssituatie in Irak of het Iranese nucleaire programma geeft over het algemeen een indruk dat het station nog niet volledig is aangepast aan het Afghaans publiek. Het is niet voor niets dat de manager meldt dat 100% van de programmering uit Washington DC komt (Altai Consulting, 2010).

Sada-e-Azadi (The Voice of Freedom) is het belangrijkste radiostation van International Security Assistance Force (ISAF). Als onderdeel van de media-activiteiten van ISAF telt het station meer dan 100 werknemers waarvan ongeveer de helft Afghaanse medewerkers. Programma's omvatten veelal *'infotainment'*, wat wil zeggen dat meer dan 70% van de zendtijd muziek, call-in shows en kookshows zijn. Nieuws wordt in minder mate uitgezonden. Als het uitgezonden wordt dan zijn het vaak persberichten van ISAF zelf, maar ook berichten en verklaringen van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Ministerie van Defensie.

Nationale radiostations

Het **staatsradiostation RTA** presteert relatief beter dan de staatstelevisie. Het biedt gedetailleerde nieuws die vooral op Afghanistan geconcentreerd is. De inhoud van nieuws gaat dan vaak over positieve ontwikkelingen en activiteiten van de overheid (inwijding van ziekenhuizen, het openen van scholen, enz.), naast Afghaanse muziek. De taalmix is goed gebalanceerd tussen Dari en Pashto, naast het hebben van zendtijd voor talen die anders geheel afwezig zouden zijn in het medialandschap (Pashaie, bijvoorbeeld). Programmering omvat ook

diepgaande uitleg van de Grondwet (over de scheiding van de uitvoerende, wetgevende en rechterlijke macht), ontwikkeling en plannen op lange termijn voor het land, enz. Hoewel er bij de verschillende media-actoren achterdocht bestaat over de belangen die de private kanalen dienen (buitenlandse- partij- of persoonlijke belang of het belang van de natie) is RTA er ook niet in geslaagd om die intergroep en interetnisch verdenking te verminderen. *'RTA fails both to address intergroup suspicions and to decrease already volatile levels of mistrust. Afghan media practitioners regard RTA as a means to pre-emptively silence any voice that questions the religious, military, or political establishment'* (USIP: Afghanistan Media Assessment, 2010: 17). Om die reden is het geen verassing, gegeven de algemene houding van de bevolking tegenover de centrale overheid, dat RTA met de grootste organisatie, het kleinst publiek aantrekt.

Killid profileert zich als de belangrijkste Afghaanse culturele radiostation. Na een paar jaar van omroep alleen in Kabul, is het nu georganiseerd in een netwerk met onafhankelijke stations gevestigd in de grote steden (Herat, Mazar-e-Sharif, Kandahar, Jalalabad). Het heeft ongeveer 300 werknemers in dienst. Het biedt lange, diepgaande programma's over culturele onderwerpen, met inspanningen om de Afghaanse erfgoed te bevorderen en te laten herleven door het uitzenden van biografieën van historische Afghaanse dichters en schrijvers en programma's over traditionele muziek. Het station is voorstander van klassieke liederen (voornamelijk Afghaanse, Pakistaanse en Indiase) en traditionele popzangers. Het is ook een van de weinige stations die andere muzikale genres (jazz, reggae en Westerse klassieke muziek) verkent en uitzendt. Nieuwsberichten zijn veelal gedetailleerder dan op andere stations. Over het algemeen wordt er een verfijnd woordenschat gebruikt en is de taal formeel. De hoeveelheid reclame dat uitgezonden wordt is in vergelijking met andere nationale kanalen weinig. Killid wordt door de bevolking gezien alsof het beïnvloedt wordt door het Westen, wat als een vooroordeel geïnterpreteerd wordt.

Arman werd al snel na de oprichting het snelst groeiende radiostation en had de grootste kijkdichtheid. Echter scoort dit station nu vrij laag in het onderzoek van Altai Consulting. Het heeft een stijl gekregen die geheel anders, tegenstrijdig is ten opzichte van de andere nationale stations: het station zendt meestal moderne popmuziek, ontspannen en trendy presentatoren presenteren hoofdzakelijk muziek door middel van informele taal, er worden kleine gesprekken gevoerd met luisteraars die bellen om liedjes aan te vragen. Daarnaast zijn er korte nieuwsflitsen

en een groot aantal advertenties. Al met al lijkt deze combinatie niet aan te slaan bij de luisteraars en het is door sommige respondenten als onislamitisch verkaard.

Printmedia

Ondanks een exorbitant aantal publicaties, die het aantal radiostations en tv-stations overtreffen, speelt gedrukte media een beperkte rol in Afghanistan. In een standaard Afghaanse stad, zoals Kabul of Herat, zijn er geen kiosken en werken kranten en tijdschriften dus via andere distributiecentra verdeeld. Het meer dan 800 print-outlets kunnen ingedeeld worden in overheidskranten, particuliere kranten, (politiek) partijgesteunde kranten en tijdschriften. Vanuit financieel oogpunt, is het voor de grootste gedeelte van deze outlets moeilijk om zelfvoorzienend te zijn, zoals Killid het uitdrukt: *'It's impossible for print in Afghanistan to survive without subsidies'* (Altai consulting, 2010: 63). De enige uitzondering hierop is Sada-e-Azadi, een krant dat om de twee weken door ISAF geproduceerd wordt en gedistribueerd wordt door lokale bedrijven. Het heeft bijna half miljoen exemplaren in het hele land- wat onvergelijkbaar is met circulatie van Afghaanse kranten. De krant is gratis en de inhoud wordt door ISAF geproduceerd en gepresenteerd in Dari, Pashto en Engels.

Overheidspers

Overheidsdagbladen zijn historische instituties in Afghanistan. Hoewel Altai Consulting **Anis** die in 1927 opgericht is, **Hewad** die in 1949 opgericht is en **Kabul Times** die in 1962 opgericht is opnoemt als opeenvolgende media-instituties, is eerder in de inleiding al aangegeven dat de eerste krantpublicatie in 1911 plaatsvond door Mahmud Tarzi. In de periode 1911 tot 1918 is er voor het eerst massamedia ingezet om nationalisme te bevorderen. Zijn krant, de *Seraj-ul-Akbar* werd het allereerste succesvolle nieuwsmedium in de moderne Afghaanse geschiedenis.

Overheidsdagbladen streven naar verluidt om neutraal te zijn en hun artikelen op de voorpagina's zijn meestal afspiegeling van de bestuurlijke agenda (evenementen bijgewoond door de president, presidentiële reizen en bezoeken, aankondigingen door de ministers, enz.), met foto's van officiële inhuldigingen en bijeenkomsten. De meeste informatie wordt aangeleverd door Bakhtar News Agency (overheidspersbureau). De redactie bevat argumenten in het voordeel van de regeringsagenda (*'Kabul Conference, A Ray of Hope in the Direction of Peace and Reconstruction'*, *'Parliamentary Elections, A Repeated Experience, A Historical Test'*), terwijl aan de binnenkant artikelen zijn opgenomen die soms de indruk wekken dat ze willekeurig uitgekozen zijn uit internationale media om de ruimte op te vullen (*'Groups of Fish Fleeing the*

Gulf of Mexico, *‘Stress and Ways to Resist it’*). Dit in combinatie met de afwezigheid van kleur en soms zelfs hele pagina’s alleen met tekst gevuld, leidt to een tamelijk saaie lay-out.

Over het algemeen is de rol van landelijke (Afghaanse) dagbladen beperkt. Zelfs in de grote steden bereiken de publicaties hun klein aantal lezers met een vertraging. Bovendien zijn de meeste titels die er bestaan nogal van slecht kwaliteit (onprofessioneel lay-out, artikelen gekopieerd uit websites zoals BBC Farsi of Pashto, etc.), en de extreem beperkt omvang (4 tot 8 pagina’s). Buiten Kabul zijn dagbladen zeldzaam en hebben zeer klein oplage, ongeveer 1.000 exemplaren.

In het onderzoek van Altai Consulting zijn twee belangrijke uitzonderingen geconstateerd: *Mandegar* en *Hasht Sobh*.

Mandegar (Permanent) werd in 2009 opgericht, tijdens de presidentiële verkiezingscampagne. Het is over het algemeen voorstander van Abdullah Abdullah (grootste oppositieleider van Karzai tijdens de verkiezingen) en zijn partij Etalaf Taghir wa Omid (Coalitie voor Verandering en Hoop) en er wordt gezegd dat het beheerd wordt door Ahmad Zia Massoud (broer van de leider van de gedode Ahmad Shah Massoud, de leider van Noordelijke Alliantie). De formule van de krant is zeer effectief: 8 pagina’s van vrij klein formaat, korte artikelen (in vergelijking met Anis bijvoorbeeld), boeiende koppen (*‘Pakistan Extending its influence on the Afghan Army’*, *‘Afghanistan is Not an Experiment Ground for American Officers Mr. Petraeus! Succeed, or Go!’*, *‘Karzai’s Peace is the Continuation of War’*). Daarnaast is de krant over het algemeen zeer kritisch tegen president Karzai, de internationale gemeenschap en Pakistan. De gerapporteerde oplage is 12.000 exemplaren die vooral door studenten op campussen wordt gelezen.

In het zelfde formaat heeft **Hasht Sobh**, die in 2006 opgericht is ook een lay-out die gebaseerd is op korte artikelen op maar 10 pagina’s. Er worden gemiddeld 15.000 exemplaren verspreid. Het draait op een budget van rond de 70.000 dollar (slechts een derde wordt d.m.v. reclame, abonnementen en verkoop verdiend, de rest komt van internationale financiering). De berichten neigen naar de standpunten van de Afghan Independent Human Rights Commission en toont ook constante interesse in het thema mensenrechten, evenals een bijzondere zorg voor etnische minderheden in Afghanistan. Vergeleken met Mandegar is de toon veel minder kritisch. Over de aankomst van generaal Petraeus op 5 juni 2010 werd bijvoorbeeld het volgende in de headline gemeld: *‘Beginning of a Difficult Mission’* (Altai Consulting, 2010).

Kabul Weekly werd aanvankelijk in 1991 gestart, maar de publicatie werd onderbroken tussen 1994 en 2002. Het was de eerste onafhankelijke krant in de straten van Kabul nadat het Taliban-regime zich had teruggetrokken in januari 2002, met een financiering van de UNESCO. Het heeft sindsdien een netwerk van regionale correspondenten opgebouwd met een circulatie van 10.000 tot 15.000 exemplaren per oplage. De wekelijkse krant bevat artikelen in het Engels, Dari en Pashto en omvat politieke nieuws, cultuur en sport, maar ook ontwikkelingen van het land. Deze krant is een goed voorbeeld van de strijd die drukpers moet leveren om te kunnen overleven om politieke en financiële redenen. Ondanks de goede reclameopbrengsten is dit tot september 2009 een duurzame krant geweest. De krant lanceerde ook een online versie in 2008. Om een of andere reden gaat het heden niet goed meer met deze krant wegens middelentekort. De directeur van deze krant heeft daarom op 30 januari online over het beëindigen van deze krant het volgende gemeld: *'As editor-in-chief, I am not embarrassed but I am upset that we can't keep going on. It's a personal loss, and I know it will be one of my biggest regrets. I can confidently say that this paper is one of the few independent media outlets in the country. We have never accepted editorial instructions from any agency, group or entity. My colleagues at this newspaper can attest to this fact, and our long-time readers can too. We have always tried to stand on the side of the country's national interests. The decision to stop publication is only due to financial reasons. We can't afford to keep printing, unless we accept special interest money from groups that would try to control our editorial policies. We have never accepted money with strings attached and we won't start now. In the past we were able to make due with modest grants and advertisement revenues. We have always published the names of our grantors with the aim of transparency'* (Kabul Weekly, geraadpleegd op 13-08-2011).

(Politiek) partij gesteunde kranten

Ook al is hun invloed te verwaarlozen is het toch interessant om te kijken naar de categorie van kleine, maar regelmatige kranten (waarvan rond 5.000 uit de pers komen), omdat zij een weerspiegeling zijn van de diversiteit aan de georganiseerde politieke stromingen en partijen in Afghanistan.

Deze opsomming is niet uitputtend omdat er regelmatig nieuwe titels verschijnen, maar het geeft een idee van het politieke spectrum. **Cheragh** (The Lamp) leunt naar Jamiat Islami (de partij van Professor Burhanuddin Rabbani); **Mardom** (People) is de officiële publicatie van Harakat Elami (de partij van Ayatollah Assef Mohseni); **Rah-e-Nejat** (Salvation's Way) drukt de bezorgdheid

van de Shia gemeenschap uit (het wordt geleid door parlementariër uit Kabul, Alemi Balkhi); **Weesa** representeert de grensoverschrijdende Pashtun nationalistische gevoelens; **Afghanistan** wordt gekoppeld aan Wahdat Islami (de partij van shijitische Mohammad Mohaqiq).

Men kan een aantal ontwikkelingen onderscheiden: vele outlets (zenders) die in het parlement wortels hebben zijn opgericht om de oppositie de grond in te drukken. Andere outlets propageren voor de eigen parlementariër. En sommige outlets persifleren parlementariërs of andere landen. Zo is Tolo bezig met het persifleren van Pakistan. En Shamshad persifleert Iran' (docent Faculteit Journalistiek, Universiteit van Kabul).

Omdat het nieuws bijna uitsluitend door televisiezenders en radiostations wordt uitgezonden, richten deze kranten zich vooral op opinie en analyse. Hoewel ze direct of indirect tot tegenstrijdige politieke partijen behoren, lijken ze over het algemeen enkele richtlijnen te volgen. Daarbij moet gedacht worden aan geen expliciete aanvallen op bepaalde etnische of religieuze groepen in de samenleving, geen expliciete belediging van oppositionele politieke figuren. Maar onjuiste of tendentieuze informatie, complottheorieën en impliciete laster is over het algemeen gewoon. Ook schimpredes tegen aanwezigheid van buitenlanders, zowel civiele als militaire, hun culturele invloed en hun verborgen doelen en agenda kunnen heel erg belachelijk worden gemaakt. Op regionaal niveau is de belangrijkste discriminatoire factor de houding ten opzichte van buurlanden: over het algemeen is een groep gunstig tegenover Iran en kritisch ten aanzien van Pakistan en een andere groep toont tegenovergestelde affiniteiten.

Tijdschriften

Een aantal tijdschriften vallen duidelijk op. Killid Group publiceert **Killid**. Met een circulatie van ongeveer 20.000 exemplaren in alle provincies onderscheidt het zich van alle andere tijdschriften. Het is veruit de meest populaire en best verspreide magazine in Afghanistan en biedt elke week ongeveer 40 pagina's aan artikelen in Dari, Pashto en in het Engels. De artikelen gaan over de huidige Afghaanse politiek, lokaal en internationaal nieuws, sport en bioscoop. Het bevat gedichten, grappen, kruiswoordraadsels, recepten en horoscopen. Het leesniveau is ook aangepast voor hogerejaars scholieren, en daarom wordt het ook veel gelezen en uitgewisseld in scholen.

Morsal is vergelijkbaar met Killid, maar wel dunner (ongeveer 30 pagina's), gericht op meisjes als doelgroep en heeft als inhoud sociale-, gezondheids-, en familiekwesities.

Voor de rest is het landschap van printmedia zeer chaotisch. Weekbladen, maandbladen en onregelmatige publicaties vormen het grootste deel van wat er wordt afgedrukt in Afghanistan. Hoewel er 800 publicaties in september 2009 geteld zijn, is een uitgebreide beschrijving

onmogelijk, omdat er regelmatig nieuwe printmedia abrupt tevoorschijn komt en in korte periode weer verdwijnen.

Motivaties om kleinschalige publicaties (met een oplage van rond 1.000 exemplaren, een budget van een paar honderd dollar en geen vaste journalisten in loondienst) op te richten met zeer gevarieerde profielen kunnen ingedeeld worden in een aantal categorieën:

Tijdschriften die opgericht zijn om de activiteiten van bepaalde Afghaanse organisaties, zoals lokale NGO's op goed weg te zetten en te begeleiden;

Tijdschriften die opgezet zijn door lokale zakenleden, voornamelijk om hun diensten en producten in reclame te zetten. Daarnaast zijn er tijdschriften die gemaakt zijn door journalisten die werkzaam zijn bij grote media-outlets zoals RTA of nationale radiostation, maar die hun mening vrijer willen publiceren;

Tijdschriften met betrekking tot de educatieve sector, taalinstellingen etc.;

Meer algemeen, groepen van 'intellectuelen' (artsen, leraren, enz.) in kleinere steden, die zichzelf omschrijven als *roshanfekr* (verlicht), zijn bewust dat ze werkzaam zijn in een arme, ongeletterde milieu en kiezen daarom ervoor om te beginnen met een periodiek, meestal gebaseerd op een ideologie in combinatie met Islam (Altai Consulting, 2010).

6.4 Inhoud van de media

Series

Series nemen een belangrijke plaats in het Afghaanse televisielandschap, deze categorie van programma's omvat alleen al de helft van het kijkcijfer.

De eerste private gevestigde televisiezenders in Afghanistan trokken snel een groot publiek aan door het uitzenden van een tal van series, waarvan de meeste in India is geproduceerd is en in het Dari is ingesproken. Tolo had de weg gebaad met de immens populaire serie *'Zaman, Khushu Ham Arus Bud'* ('Once Upon a Time the Stepmother Was Also the Bride'), een Indiase familiedrama waarvan de uitzending onder veel kritiek is komen te staan wegens het tonen van Hindoe rituelen en voor het opnemen van een aantal scènes van onwettige geboorten. ***De media moet voldoen aan de customs en culture van de omgeving. Als het niet voldoet aan deze eisen dan kunnen er problemen voorkomen. Een voorbeeld is het uitzenden van beelden met blote vrouwen. Dit past niet in de Afghaanse context. Er ontstaan problemen in de maatschappij door dat soort beelden*** (senior beleidsmedewerker van een prominent onderzoeksbureau) (vertaald van Engels naar Nederlands). Hoewel de Indiase series zeer populair

en dominant zijn op de Afghaanse tv-zenders, kan de opkomst van Turkse series gezien worden als een manier waarop kritiek op de niet-islamitische inhoud vermeden wordt. Daarnaast zijn er Iranese series die uitgezonden worden op kanalen die dichtbij Iran staan om politieke redenen (Tamaddon, Noor, Kawsar, Rah-e-Farda). Andere landen, waarvan series worden uitgezonden zijn Verenigde Staten (de televisieserie 24), Zuid-Korea en Syrië.

Religie

Religieuze programma's kunnen variëren van radicalisme tot meer gematigde standpunten. Vrijwel alle televisiezenders en radiostations beschikken over tenminste één religieus programma, naast oproep tot het gebed en recitaties van de Koran. Daarnaast bieden recent gevestigde religieuze tv-zenders een verscheidenheid aan programma's (zoals interactieve programma's, discussies over specifieke onderwerpen van Islam, de vergelijking van Islam met andere religies). Uit het onderzoek van Altai Consulting blijkt dat de ondervraagden graag meer religieuze programma's willen horen en zien.

Cheragh Hedayat (Baken van Leiding) is een programma op Ariana waarin een vrouwelijke presentator diverse citaten van Islamitische geleerden, preken en zangen introduceert. De algemene nadruk wordt gelegd op persoonlijke moraal, wederzijdse liefde tussen de mensen en het gebruik van de door God gegeven rede.

Farhang wa Tamaddon-e-Islam (*Islamitisch Cultuur en Beschaving*) wordt op Tolo uitgezonden, en onderscheidt zich van andere religieuze programma's omdat het zich niet beperkt tot de heilige teksten, maar omvat ook Islamitische kunst, architectuur en geschiedenis.

In tegenstelling tot Farhang wa Tamaddon-e-Islam, is er **Pasakh-e-Noor** (Noor's Antwoord), die nogal radicaal is door het uitgebreid behandelen van kwesties als 'een complot om Afghanistan te laten bekeren tot het christendom', en dat de vrijheid van meningsuiting de vrijheid van godsdienst niet omvat. Ongelovigen worden beschreven als heidenen of corrupt (Altai Consulting, 2010).

Over het algemeen zijn programma's op Noor agressief. In een aflevering van 'Het is gebeurd op dat dag' (vertaald van Engels naar Nederlands) werd er uitgezonden dat Mein Kampf nog steeds lezers in de wereld heeft, en dat Hitler, nadat hij ontdekt had dat de er een Joodse complot bestond om de wereld te domineren, besloot zich te verzetten tegen zionisme.

Met vrijwel geen kennis van het Arabisch onder de gewone Afghanen, wordt een belangrijk deel van de religieuze programma's gewijd aan de vertaling en uitleg van Arabische woorden. Op RTA

worden programma's uitgezonden die volledig Arabisch les bevatten, met een docent voor uitleg over de juiste accentuering en de uitspraak van de Korantekst.

Politieke talkshows

De meeste kanalen hebben een of meer politieke talkshows, waarin regelmatig leden van het Parlement, experts, ambtenaren of ex-ambtenaren uitgenodigd worden om te debatteren over bepaalde onderwerpen die verband houden met de actualiteit. Hoewel het algehele beeld goed is en de vragen die gesteld worden relevant, ontbreekt er een 'echt debat' of zelfs een discussie tussen de gasten. Deze programma's bestaan meestal uit onkritische gesprekken, waarin noch de gasten noch de presentator elkaar durven te onderbreken of tegen te spreken op een bepaald punt. Een van de belangrijkste redenen daarvoor is dat er gasten worden uitgenodigd die maar zelden tegengestelde standpunten hebben.

In **Spini Khabari** op Afghan TV worden er bijvoorbeeld scherpzinnige vragen gesteld door de presentator, maar hij slaagt er niet in om een kritisch dialoog te ontsteken tussen de gasten.

Akher-e-Khat (The End of the Line), het pronkstuk van Noor TV, presteert iets beter omdat het debat aangevuld wordt met een lezing van krantcommentaren en e-mails van kijkers. Over het algemeen is de toon vrij en kritisch tegenover de Afghaanse regime en internationale gemeenschap. Een van de genodigden vergeleek Karzai's ambtsperiode met een monarchie, vanwege de tendens naar nepotisme. Een ander gast duidde erop aan dat de werkelijke reden van aanwezigheid van buitenlandse militaire macht de recent onthulde lithium mijnen was.

Gofteman (Forum) is een kwaliteitstalkshow op Tolo, waarin vijf politici worden uitgenodigd (die vaak leden van het Parlement zijn) of deskundigen om een bepaald onderwerp te bespreken. Het is door respondenten als een bruikbaar en serieus programma aangemerkt, maar toch lijdt het aan dezelfde mankementen als de eerder beschreven programma's, met dialogen die onkritisch zijn.

Nieuws

Alle uitgezonden zenders hebben nieuwsflitsen of nieuwssamenvattingen. Sommige zenders bieden ook speciale items over internationaal, economisch, cultureel of wetenschappelijk nieuws. Een zeer opvallend feit is de sterke afhankelijkheid van buitenlandse bronnen. De zwakte van de lokale persbureaus draagt hierbij aan, maar ook de internationale gemeenschap slaagt er niet in om de lokale nieuwsvoorziening te verbeteren.

Daarnaast is er een gebrek aan zelfvertrouwen in de Afghaanse journalistiek, wat meeste outlets ertoe leidt om groot stukken binnenlandse nieuws als belangrijk en bevestigd aan te merken als het door Westerse media-instituten of medium (bij voorkeur Britse of Amerikaanse) aangeleverd wordt of uitgezonden wordt.

Hoewel door de zenders geconcentreerd wordt op bepaalde onderwerpen (afhankelijk van de politieke oriëntatie), kunnen er een aantal gemeenschappelijke thema's waargenomen worden. Wantrouwen jegens Pakistan (door sommige zenders wordt Pakistan als boosdoener en kwaadaardig gezien) is bijna universeel. Ook RTA en overheidskranten percipiëren Pakistan op dezelfde manier. De houding tegenover Iran varieert van sympathiek (Tamaddon, Kawsar en Noor TV) tot kritisch (Afghan TV, Shamshad).

Vanuit een redactioneel oogpunt is het nieuws nogal passief. Journalisten verzamelen verklaringen van ambtenaren en hebben de neiging om persconferenties, seminars enzovoort automatisch als 'belangrijke gebeurtenissen' te bestempelen, ook al hebben ze niets nieuws te brengen. Conflicten worden over het algemeen als feiten vermeld met de nadruk op aantal doden.

Gebrek aan grondig journalistiek onderzoek

De meeste onderzoeksprogramma's zijn sterk afhankelijk van onbetwiste en onomstreden officiële verklaringen (van zowel de Afghaanse als de buitenlandse autoriteiten), waardoor ze tekortschieten om precieze antwoorden te vinden. Daarnaast hebben ze de neiging om genoeg te nemen met algemene kreten als 'corruptie is een plaag', 'goed bestuur moet worden bevorderd', in plaats van het graven naar feiten en namen te noemen.

Een aantal programma's vallen in deze categorie op. Deze programma's zijn 'echte' agressieve onderzoeksprogramma's en lijken een bijdrage te leveren aan de kritische beoordeling van autoriteiten. **Gozaresh Yak** (One Report), op Yak TV, is vrij kort in haar onderzoek en met nadruk op corruptie. De interviewer aarzelt niet om ambtenaren tegen te spreken, en de presentator vertelt de hele geschiedenis van een specifiek casus (bijvoorbeeld dat er dure brandstof geleverd is aan Ariana Airlines), laat het bedrag dat in een corruptiezaak speelt specifiek weten, leest uit wet- en beleidsdocumenten en wijst op conflicterende belangen binnen een casus. Dit programma probeert ook druk uit te oefenen op de overheid door specifiek te benadrukken dat bepaalde ministeries of organen geweigerd hebben om commentaar te geven. **Edalat bara-e-Hamma** (Justice for All) op Saba, is een meedogenloos programma die gaat over onopgeloste criminele zaken. In een geval van verkrachting in Kunduz had het slachtoffer en haar man een duidelijke verklaring gegeven waarin vier lokale machthebbers direct beschuldigd werden waarna tevens hun namen opgenoemd werden. De plaatselijke vertegenwoordigers van de Afghan

Independent Human Rights Commission onderstreepte daarbij het gebrek aan respons van de justitiële autoriteiten toen de familie naar de rechter was gestapt.

Sommige programma's scheppen een sfeer van verantwoordelijkheid en toerekenbaarheid door het verzamelen van interviews over verschillende persoonlijkheden die conflicterende standpunten over een bepaald onderwerp hebben. Op Tolo wordt in het programma **Gozaresh Shish-o-Nim** (6:30 Report) in korte en effectieve soundbytes door de presentator uitgezonden. Het programma kan hard en kritisch uithalen naar de hoogste Afghaanse autoriteiten. Bij commentaar op de ontslag van Atmar (ex-minister van binnenlandse zaken) en Saleh (National Directorate of Security) werd door een analist gezegd: *'How can Karzai be so sure that the attack on the Peace Jirga was not conducted by the Taliban? Does that mean he is a Taleb himself?'*

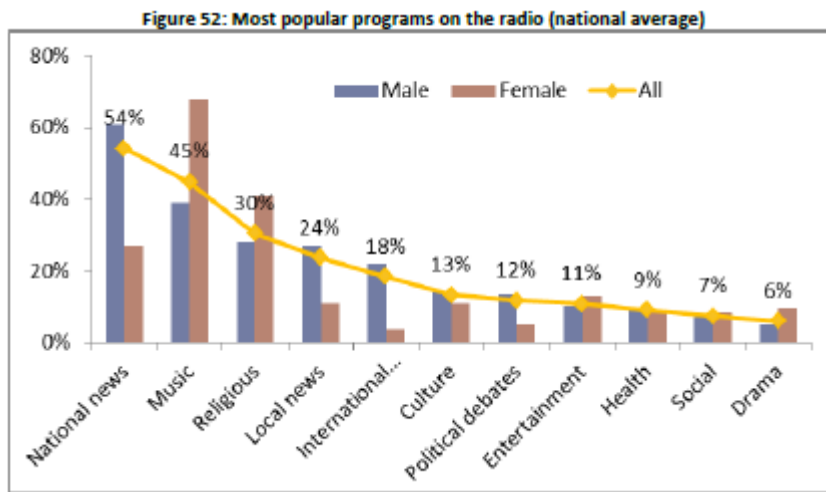
6.5 Afhankelijke variabele 'burger'

In deze paragraaf wordt gekeken naar de variabele 'burger'. Er wordt enerzijds gekeken naar de middelen die de burger heeft om kennis te nemen van politieke en maatschappelijke berichtgeving (televisie, radio, pers). Tevens wordt er gekeken naar het gebruik van deze middelen. Het gebruik van deze apparatuur is beperkt tot een bepaalde 'rijke' klasse van burgerij vanwege het feit dat het aanschaffen van apparatuur, voornamelijk televisie, prijzig is. Ook internet is zeer beperkt toegankelijk. Anderzijds wordt er ook gekeken naar de geletterdheid van de burger: wordt de politieke en maatschappelijke berichtgeving door de burger begrepen?

In het onderzoek van Altai Consulting komt naar voren dat 84% van de bevolking gebruik maakt van radio, televisie, pers of internet van tijd tot tijd. De overige 16% van de niet-gebruikers zijn de armste huishoudingen, die minder dan \$ 10, - per maand per persoon verdienen waardoor het voor hen niet eens mogelijk is om een radio aan te schaffen.

Radiogebruik

Radio wordt veel meer gebruikt dan televisie. Ongeveer 68% van de bevolking gebruikt een radio. In stedelijke gebieden wordt het minder gebruikt dan in plattelandsgebieden. In stedelijke gebieden stap men steeds meer over van radio naar televisie. De belangrijkste redenen voor het niet luisteren naar radio is enerzijds gebrek aan tijd en anderzijds voorkeur voor televisie. Daarnaast heeft 25% van de respondenten die geen radio hebben de prijs van een radio als een drempel genoemd.

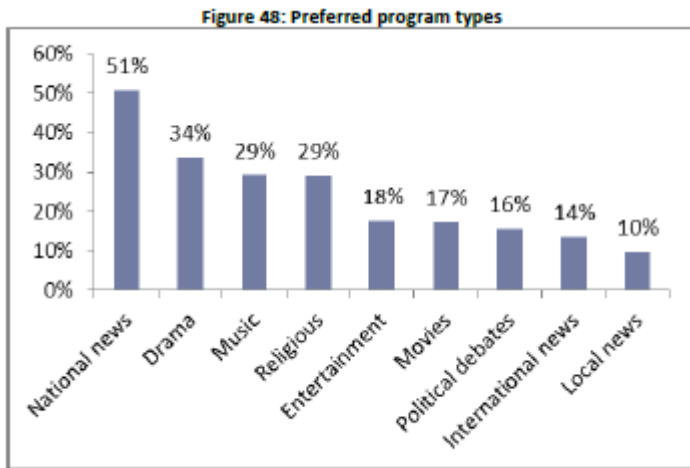
Luistervoorkeur onder Afghanen (Altai Consulting, blz. 131)

Zowel mannelijke als vrouwelijke Afghanen gebruiken de radio om te worden geïnformeerd over wat er in het land gebeurt. Nationaal nieuws wordt door 54% boven muziek (45%) geprefereerd. Religieuze programma's staan op nummer drie, gedreven door luistergedrag van vrouwen; vrouwen hebben immers geen toegang tot de *mullah*. Radio is een van de weinige manieren waarop zij informatie kunnen krijgen over hun religie. Vrouwen zijn niet bijzonder geïnteresseerd in lokaal of internationaal nieuws of door politieke debatten.

Televisiegebruik

Televisiegebruik wordt in tegenstelling tot radiogebruik langzamerhand steeds meer gebruikt. Bijna de helft van de Afghanen (47%) hebben een tv-toestel thuis. Met een gemiddelde prijs van \$ 252, - vormt de prijs een belangrijke beperkende factor. 61% van diegenen die televisie niet kijken gaven aan dat prijs de belangrijkste drempel voor het niet kijken is. Daarnaast is het gebruik van tv afhankelijk van elektriciteitsvoeding. Aangezien er in vele streken beperkte elektriciteitsnetwerk aanwezig is wordt er ook om die reden geen gebruik gemaakt van televisie.

Bij het kijken naar televisie wordt er bovenal voorkeur gegeven aan nationaal nieuws. Drama's en series zijn nummer twee. Muziek en religieuze programma's zijn nummer drie. Vrouwen geven meer voorkeur aan entertainmentprogramma's (drama's, series, muziek en films) en religieuze programma's dan mannen. Mannen zijn meer geïnteresseerd in nieuws, in grote mate nationaal nieuws, maar ook politieke debatten.

Kijkvoorkeur onder Afghanen (Altai Consulting, blz. 127)

Persgebruik

Slechts 13% van de Afghanen lezen de pers. Dit cijfer is in hoog tempo aan het dalen. Analfabetisme is de belangrijkste factor die consumptie van gedrukte media beperkt. In totaal hebben 42% van de respondenten aangegeven dat ze ongeletterd zijn, waarvan 60% vrouwelijke respondenten. Velen van diegenen die 'geletterd' zijn kunnen nog maar net lezen, waardoor ze een zin hardop lezen, maar het niet begrijpen. Hoewel jongeren twee maal zoveel gedrukte media lezen vormt ongeletterdheid ook bij jongeren het grootste obstakel tot toegang bij gedrukte media. Daarnaast is de slechte distributie ook als belemmering voor de consumptie van gedrukte media genoemd.

De inhoud van de pers is in meeste kranten en tijdschriften hetzelfde. Cultuur, entertainment en sociale vraagstukken is de focus van de pers. De lezer heeft de meeste voorkeur hiervoor. Daarnaast scoort politieke debat ook hoog bij de lezer, maar dit is een specifiek type lezer die voornamelijk geïnteresseerd is in het politieke leven van het land.

Internetgebruik

Het percentage van de huishoudens die een internetaansluiting hebben is zeer laag en staat op 1,5% landelijk. Onvoldoende alfabetisering en bovendien beperkte computerkennis zijn de belangrijkste factoren die internetgebruik belemmeren. Ondanks de oprichting van internetcafés in elke grote stad vormt de beperkte toegang tot internet het belangrijkste punt voor de meerderheid van de respondenten.

Begrip van mediaberichten

In Afghanistan is over het algemeen het opleidingsniveau dat doorslaggevend is bij het begrijpen van de diepere betekenis van mediaberichten. Meeste ontvangers van mediaberichten hebben geen brede kennis van geschiedenis of aardrijkskunde van Afghanistan. Dit beperkt hun rede om nationaal en internationaal nieuws te begrijpen. Bovendien draagt ongeletterdheid en dus beperkte woordenschat aan deze problematiek bij.

6.6 Afhankelijke variabele 'openbaar bestuur'

In deze paragraaf wordt de afhankelijke variabele 'openbaar bestuur' van Afghanistan onder loep genomen zoals die in het empirisch onderzoek waargenomen is. In deze paragraaf wordt gekeken naar de staat van het openbaar bestuur van Afghanistan enerzijds. Anderzijds wordt er gekeken tot hoeverre het openbaar bestuur erin slaagt om het algemeen belang te dienen en de Afghaanse burger te voorzien in haar behoeften.

Afghanistan heeft van oudsher al een zwak staat en openbaar bestuur. De inbedding en reikwijdte van de centrale overheidsinstanties is beperkt. De instituties van het Afghaanse openbaar bestuur zijn tot op heden er niet in geslaagd in het leveren van de basisbehoeften en veiligheid aan de burgers. Het openbaar bestuur is sterk afhankelijk van buitenlandse hulp. Door de centrale overheid wordt weinig moeite genomen om de sociale kloven tussen verschillende etnische groepen te overbruggen.

Ontbreken van een duidelijke bureaucratie

Zoals in de inleiding van deze paragraaf is aangehaald is het openbaar bestuur van Afghanistan tot op heden niet gelukt om de basisbehoeften van haar bevolking te bevredigen. De grootste reden daarvoor is het feit dat er nog geen functionerende staatsinstituties werkzaam zijn. Officieel is er het parlement en ministeries en gemeentes, maar een duidelijk bureaucratie met een redelijke capaciteit om te plannen, een begroting te maken, het werven van personeel en het afdwingen van beleid is niet aanwezig. Justitiële instellingen en wettelijke kaders bestaan er zowel voor de burger als de overheid, maar deze worden zowel door machtige overheidsfunctionarissen als door vermogende burgers niet erkend. Een respondent (senior onderzoeker bij een prominent onderzoeksbureau) geeft in verband met de dienstverlening van de overheid het volgende aan: *'De netwerken en relaties in het Afghaanse overheid zijn opgebouwd uit relaties die met patronage te maken hebben. Het gevolg daarvan is dat sommige mensen preferente behandeling krijgen terwijl anderen geheel geen diensten ontvangen. Als je bijvoorbeeld een product van het Ministerie van Buitenlandse Zaken nodig hebt dan zul*

je dit product krijgen als je van hetzelfde stam/ etnische groep bent als diegene die jou de dienst verleent of als je dezelfde ideologie erop na houdt. Over het algemeen weten de meeste burgers dat er hiervan sprake is'.

Individuele rechten en mensenrechten zijn in een grondwet opgenomen maar worden niet nageleefd. Een respondent geeft in verband met mensenrechten het volgende aan: *'Er is formeel sprake van mensenrechten maar deze worden niet helemaal goed nageleefd. Bovendien is het voor de mensenrechtenorganisatie ook niet mogelijk om adequaat te kunnen functioneren wegens de achteruitgaande politieke en maatschappelijke situatie van het land'.* Als gevolg hiervan is er geen sprake van een ordelijke samenleving. Om een democratisch politiek bestel te realiseren moeten er geloofwaardige verkiezingen georganiseerd worden om te komen tot een representatief parlement waarin meerdere politieke partijen georganiseerd zijn zodat uitvoerende macht gecontroleerd kan worden. Tot op heden is dat niet gelukt. Daarnaast moet er een competente nationale leger opgebouwd zijn die als steunpilaar van de centrale autoriteit moet functioneren samen met een effectief politiebestel om betere beveiliging voor de samenleving te garanderen. Ook dat is niet gelukt.

De oorzaak van al hetgeen wat hiervoor geschreven is het feit dat het openbaar bestuur niet gelukt is om roofzuchtige lokale milities, bandieten en antiregime militanten te bestrijden. De burgerij ervaart een zeer slechte veiligheidsituatie. De levering van humanitaire hulp en activiteiten van Afghaanse en internationale hulpverleners die betrokken zijn bij heropbouw van het land wordt sterk negatief beïnvloedt.

Het ontbreken van economische groei

Het openbaar bestuur intervenueert inadequaat in de Afghaanse economie. Gevolg hiervan is dat er een ongelijke economische groei plaatsvindt waardoor maatschappelijke ontwikkeling vertraagd wordt. Buitenlandse uitgaven worden vooral in de hoofdstad en enkele andere steden gedaan en dat wordt door de burgerij als willekeur gezien. De meeste Afghanen voelen de impact van de projecten die al jaren geleden gestart zijn niet. Banen die gecreëerd zouden moeten worden door investeringen in projecten van het openbaar bestuur en infrastructuur zijn er nog steeds niet. Dit heeft ervoor gezorgd dat de burger geen vertrouwen heeft in het openbaar bestuur, de bevolking minder gehecht is aan het openbaar bestuur die minder legitiem wordt gezien.

Het ontbreken van middelen voor het openbaar bestuur

Het opbouwen van de maatschappij en overheidsinstituties is afhankelijk van de middelen die daarvoor ter beschikking staan. Met weinig nationale middelen en kleine binnenlandse

investeringen is het opbouwen van de maatschappij en overheidsinstituties sterk beperkt. Daardoor bestaat er een sterke afhankelijkheid van internationale donoren. Over het algemeen worden de gedoneerde middelen niet gebruikt voor het ontwikkelen van het openbaar bestuur maar komt een groot gedeelte van die middelen via malafide wegen in de zakken van machtige personen terecht. De burger is hiervan bewust en is hier fel tegen.

Al met al kan men zeggen dat het openbaar bestuur van Afghanistan niet lukt om het leven, veiligheid en eigendom van de Afghaanse burger te garanderen. Dat blijkt zo ook uit de empirische waarnemingen.

6.7 De omgeving waarin de media functioneert: de onafhankelijke variabelen

In deze paragraaf worden de onafhankelijke omgevingsvariabelen van Afghanistan behandeld. Deze omgevingsvariabelen zijn van invloed op de totstandkoming en ontwikkeling van de media in Afghanistan. Daarin wordt de veiligheid, rechtsstaat, wet- en regelgeving en infrastructuur in aparte paragrafen behandeld. Tijdens het empirische onderzoek is gebleken dat censuur en zelfcensuur een groot negatief invloed heeft op het democratische verloop van politieke berichtgeving. Daarom is censuur en zelfcensuur als extra onafhankelijke variabele opgenomen in het model. Dat geldt ook voor de onafhankelijke variabele 'veiligheid'.

Wet- en Regelgevende omgeving (mediawetgeving) en rechtsstaat

De oprichting en structurering van een regelgevend kader om de werking van de media vorm te geven is een continu proces, die tot nu toe tot enkele concrete resultaten in de mediawetgeving hebben geleid. De mediawet omvat verschillende onderdelen van de wet. De Grondwet, die in 2004 door constitutionele *Loya Jirga* (De Grote Vergadering, Eerste Kamer)) goedgekeurd is, bepaalt dat de mediawet wordt gereguleerd door een afzonderlijke wetgeving. De Grondwet zelf omvat een aantal artikelen die relevant zijn voor de werking van de media: onschendbare vrijheid van meningsuiting en het recht om onderwerpen af te drukken en te publiceren zonder voorafgaande toestemming van de overheidsautoriteiten (Art. 34, Gr.Wet), de naleving van internationale verdragen zoals de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (Art. 7, Gr.Wet), het verbod op promotie en bevordering van waarden die in strijd zijn met de overtuigingen en de bepalingen van de heilige religie van Islam (Art. 3, Gr. Wet). Daarnaast is er de Telecommunicatiewet en een aantal andere wetten die aspecten van de mediasector

organiseren en bepalen zoals het Strafrecht en Handelsrecht (Grondwet, Altai consulting, 2010, Afghanistan Media Assessment van United States Institute of Peace).

In slechts acht jaar sinds de oprichting van de interim-regering, zijn er in totaal vier Mediawetten goedgekeurd door de *Wolesi Jirga* (Tweede Kamer). Er is nog steeds verwarring bij de outletmanagers, andere stakeholders en journalisten over de vraag of de huidige versie in feite officieel in werking is of niet. Verschillende lokale mediapartijen zijn actief betrokken bij het lobbyen op beleidsniveau. Voorbeelden van mediapartijen die actief betrokken zijn bij het maken van de mediawetten zijn actoren als Afghanistan Independent Journalists Association (AIJA), the Afghan National Journalists Union (ANJU) en het Ministerie van Informatie en Cultuur (MoIC). Deze actoren komen bijeen in een Mediawetgeving Reviewing Committee. Deze commissie is gevormd om sinds 2010 bij elkaar te komen om nadere wetgeving voor te bereiden. De laatste Mediawet die door deze commissie is uitgegeven bestaat uit 50 artikelen. Voor de belanghebbenden zijn de belangrijkste punten van zorg twee artikelen die open staan voor interpretatie. Ten eerste gaat het om artikel 45, waarin de grenzen geformuleerd zijn van wat er kan worden geproduceerd, gedrukt, uitgegeven of uitgezonden. Het verbod ligt op inhoud en werk dat in strijd is met de principes van Islam, beledigend zijn voor andere religies, lasterlijk of aanstootgevend zijn, schade veroorzaken aan de persoonlijkheid of geloofwaardigheid, in strijd zijn met de Grondwet en het Strafrecht, het promoten van religies anders dan Islam en het openbaren van foto's van slachtoffers van geweld die sociale schade aan de menselijke waardigheid berokkent of psychologische of morele schade aan het welzijn van de mensen berokkent (Grondwet, Altai consulting, 2010, Afghanistan Media Assessment van United States Institute of Peace, The Future of Afghanistan van USIP). Ten tweede gaat het om artikel 5, dat bepaalt dat de overheid toegang tot informatie moet verschaffen, tenzij deze informatie vertrouwelijk is, een gevaar voor de nationale veiligheid, of gevaar voor nationale belangen en/ of territoriale integriteit.

Verschillende belanghebbenden en overheidsadviseurs hebben de noodzaak onderstreept van een meer gebalanceerde Afghaanse Mediawet, een die het systeem van Islam, traditie en secularisme omvat en dat geen simpele kopie van de Westerse wetten is. Een respondent die werkzaam was in ontwikkelingssamenwerking bij een vooraanstaand nationaal onderzoeksbureau zei (vertaald van Engels naar Nederlands): ***‘De media moet voldoen aan de customs and culture van de Afghaanse omgeving. Het kan zijn dat er in het Westen theorieën zijn die bepaalde beelden en berichten voorschrijven. Maar die kunnen in strijd zijn met de voorwaarden die passen in Afghanistan’.***

Politieke omgeving

‘Men kan een aantal ontwikkelingen onderscheiden: vele outlets (zenders) die in het parlement wortels hebben zijn opgericht om de oppositie de grond in te drukken. Andere outlets propageren voor de eigen parlementariër. En sommige outlets persifleren parlementariërs of andere landen. Zo is Tolo bezig met het persifleren van Pakistan. En Shamshad persifleert Iran’ (decent Faculteit Journalistiek, Universiteit van Kabul) (vertaald van Engels naar Nederlands).

Het medialandschap weerspiegelt de ingewikkelde dynamiek van de Afghaanse samenleving, en is daarom blootgesteld aan verschillende krachten, die spanning onder media-actoren (inclusief burger) kunnen creëren. Daardoor kan het werk van de media aanzienlijk worden beperkt.

Hoewel een aantal media-outlets en haar personeel voldoen aan professionele en ethische normen, heeft de geïnterviewde gemeenschap in dit onderzoek, waaronder journalisten en outletmanagers, een zeer goed besef en begrip van de grote politieke affiliatie die de outlets over het hele land kunnen hebben. Politieke partijen, etnische partijen, partijen ingedeeld op basis van religieuze achtergronden, het leger, buurlanden, maar ook internationale donoren worden herhaaldelijk genoemd als belangrijkste bron van financiële ondersteuning van de meeste (grote) outlets in het land. Om die reden is er ook in bepaalde mate sprake van wantrouwen jegens de media. In dit verband zegt een docent journalistiek aan de Universiteit van Kabul het volgende (vertaald van Engels naar Nederlands): *‘Bij de inwoners, de gewone mensen, is er geen sprake van specifieke houding tegenover de media, je ziet dat tenminste niet terug in hun dagelijkse handelingen en leven. Zij consumeren slechts de beelden en geluiden die de media produceert, maar wat er in hun denkwereld speelt zou wel eens heel anders kunnen zijn. Wel zie je dat bij studenten en hogeropgeleide (elite) in de maatschappij wantrouwen jegens bepaalde zenders of radiozenders kan bestaan. Bij overheidsautoriteiten en parlementariërs is dit zeer duidelijk op te merken. Uit de politieke conferenties die bepaalde groepen of parlementariërs voor hun achterban organiseren is af te leiden dat er duidelijk een vijandig houding aangenomen wordt tegen de zenders die andere politieke affiniteiten of agenda hebben. Een voorbeeld is dat men voor de Mujahideenperiode heel goed met elkaar leefde en men geen wrok tegenover elkaar had. De Hazaras leefden in vrede met de Pashtuns en de Tadjiks. Tijdens de Mujahideenperiode tot aan nu toe is er veel veranderd wegens geweld en verarming van de samenleving gepaard gaande met politieke regeringsvorming. Iran heeft veel invloed bij Hazaras gekregen wat tot uiting komt in de zenders die Hazaras beheersen. Op*

dezelfde manier zijn er politieke groepen die Amerika en andere Europese landen verdacht houden van het steunen van andere Afghaanse sociale groepen en hun media die zij georganiseerd hebben'. Je ziet ook wat media betreft een discussie aan het opkomen onder de gewone bevolking over de activiteiten van de media (vertaald van Engels naar Nederlands). Daarom is het term 'onafhankelijke media' een ambigue en ontvertrouwd term in Afghanistan: *'There is a huge conflict among outlets: free versus conservative media, ethnic-aligned media, religious media...All this confrontation needs to come down to an acceptable level, hatred-driven media should come to a halt'*, zo citeert Altai consulting de bekende outlet AwaNama/ Channel 7). Daarnaast zien outletmanagers een aantal andere media-outlets als '*gang media*', die naar verluidt de persoonlijke belangen van voormalige warlords dienen of zich stilzwijgend aanpassen aan de regels van deze warlords. Dit heeft een significant invloed op het medialandschap. Een journalist zegt in verband met partijdige (*gang*) media: *'door partizane media wordt de organisatie van het medialandschap onethisch, en wordt het beïnvloedt door personen met macht en geld die hun eigen mening naar voren willen halen. Vaak komen die personen uit het buitenland, maar wie het precies zijn kan men niet benoemen. De partijen die in het binnenland actief zijn in de mediawereld herken je direct aan de zender. Het zijn vaak politieke partijen en jihadi partijen die toegelaten zijn tot het politieke bestel, ook al hebben ze in het verleden strafbare feiten begaan die voor bepaalde mensen ver doordringende gevolgen hadden. Of het jihadies zijn of het legale politieke partijen zijn, elk lid van deze organisaties werkt voor de partij, namens de partij en rapporteert voor die partij'* (vertaald van Engels naar Nederlands). Dit kan globaal gezien een verwarrende perceptie bij het publiek doen ontstaan over de onafhankelijkheids- of waakhondsfunctie die de media uiteindelijk zou moeten spelen.

Etniciteit kan ook een belangrijke aandrijver zijn van het organiseren en beheren van media-outlets. Sommige outlets zijn specifiek vastgesteld met expliciet etnisch gedreven doelen, zoals Shamshad TV, die stelt: *'We want to fight existing discrimination against Pashtun communities, which are often associated with insurgents'*. Maar etnische aansluiting kan zo ver doordringen dat het confrontatie en spanning tot gevolg kan hebben zoals in 2009 de *Kochies* (nomaden) en de Hazaras wegens gronddispuut hun eigen eenheden via media hebben gemobiliseerd waarna er in provincie Maydan Wardak een conflict optrad tussen deze twee groepen met doden als gevolg (F. Foshini, *The Kochi-Hazara Conflict, again*, 2010). Sommige media-actoren verwijzen naar mediaoorlog, waarbij woorden als '*poisen*' gebruikt worden tegen ene of het andere stam of groep, met het risico van niet alleen de verdieping van bestaande etnische verdeeldheid, maar ook het creëren van nieuwe spanningen zoals de Shia-Sunni

verdeeldheid. *'Afghanistan has always been a fertile ground for weapons supply, and the media have now become part of this provision...they are nothing but an alternative tool to weapons used by warlords'*, zo citeert Altai Consulting een van de respondenten.

Censuur en zelfcensuur

Naarmate de media met de dag een steeds belangrijkere instrument wordt voor diverse doelen, belangen en agenda's, is het niet verwonderlijk dat de grootste meerderheid van de geïnterviewde outlets, zoals in het onderzoek van Altai Consulting naar voren komt, druk of fysieke geweld vanwege overheid, de opstandelingen of andere belanghebbenden ervaren. Bijzonder is juist dat er zeer weinig outletmanagers en journalisten waren die geen druk van welke aard dan ook gemeld hebben zoals de journalisten van BBC, Shamshad TV en Killid. Een vooraanstaand televisiezender geeft daarom het volgende aan: *'Journalists know far more than they would ever want to write down'*. Maar die journalisten die het weten kunnen het niet rapporteren om dat ze vrezen voor hun bestaan of voor hun baan: *'Wij als journalisten hebben het benauwd wegens economische en politieke druk. Sommigen zijn bang om hun baan kwijt te raken door het uitzenden van ware beelden en geluiden, daarom doen ze aan zelfcensuur, anderen hebben er hun leven mee moeten geven'*. Een redacteur zegt tevens: *'Sommige journalisten willen hun ethische journalistieke normen niet schenden maar toch moeten ze aan zelfcensuur doen. Daarom kunnen deze journalisten de wandaden van bepaalde gouverneurs niet rapporteren omdat ze bang zijn voor hun leven, terwijl politieke leiders hun berichten toch niet aan binnenlandse journalisten geven maar aan buitenlandse'* (vertaald van Engels naar Nederlands).

In juli 2010 is een televisiezender, genaamd Emroz TV, middels een overheidsbesluit verboden en afgesloten, wat door sommigen gezien wordt als de inmenging en ingrijpen van de overheid in de vrijheid van meningsuiting. Door anderen werd het sluiten van dit televisiekanaal als legitiem gezien omdat het kanaal bewust mensen zou aanzetten tot sektarische spanningen en dreiging voor de nationale eenheid. Daardoor heeft de overheid sancties ondernomen tegen het veroorzaken van etnisch geweld via dit televisiekanaal. Het debat met betrekking tot Emroz TV heerst nog steeds, maar de druk die van overheidswege op de media uitgeoefend wordt neemt vaak ook veel minder zichtbare vormen aan. Uit de interviews met sommige journalisten en ook met de directeur van de National Journalists and Editors Union blijkt, hoe de overheid bijvoorbeeld in Kabul zich onderdrukkend bemoeit met het journalistenwerk. *'Nadat de journalisten de overheidsautoriteit interviewen, wordt er vaak gevraagd om specifieke kwesties niet te rapporteren. Dit komt dikwijls voor'* (vertaald van Engels naar Nederlands).

In het onderzoek van Altai Consulting geeft een outletmanager in de stad Mazar-e-Sharif het volgende aan: *'Once, we broadcast on the failures of the Directorates of Electricity and Agriculture...the following day we received an official warning not to do so in the future'*. In de stad Herat komen er soortgelijke problemen voor: *'When you address gaps in the government, as we did two years ago by addressing electricity issues in the country, we had our power supply cut off for one week'*.

De grote meerderheid van outlets die geïnterviewd zijn in het onderzoek van Altai Consulting rapporteerden ook regelmatig gecontacteerd te zijn door opstandelingen via persberichten, e-mails en telefoontjes. Dit is vooral gebeurd wanneer opstandelingen het gevoel hebben dat ze als zwakke partij in het nieuwsverhaal afgebeeld worden. Gezien het feit dat de invloed van de buurlanden ook sterk in Afghanistan gevoeld wordt, kan de druk op journalisten ook afkomstig zijn uit grotere buitenlandse actoren. Een outletmanager in Herat meldde bijvoorbeeld dat hij een bezwaarschrift ontvangen had van de Iranese regering. Verder is er onderzoeksjournalistiek die de corruptie en misbruik aan de kaak stelt. In 2009 en 2010 heeft bijvoorbeeld Pajhwok Afghan News in een rapportage het machtsmisbruik van een rechter in de plaats Daykundi en het wangedrag van een politiechef in de provincie Jawzjan aangevallen en kritisch beoordeeld.

Afghaanse media zijn ook veel meer op hun hoede dan de internationale media op het gebied van rapportage van of over opstandelingen. Een moord van 10 internationale en Afghaanse hulpverleners in augustus 2010 in de provincie Badakhshan werd door de internationale pers al snel toegeschreven aan de daden van de Taliban, ondanks het feit dat analisten vraagtekens hadden gezet bij de mate van controle in dat gebied door de Taliban. De lokale media negeerde de Taliban in deze kwestie. Een grote outlet (Azadi) geeft het volgende aan: *'When we are approached by insurgents, there is a procedure that we follow before releasing information, since we are far from serving them and giving them visibility'*.

Al met al is Afghanistan een samenleving waarin religie een groot rol speelt en culturele gevoeligheden hoog zijn. Daarom lijkt er helder bewustzijn te heersen over wat de media wel en niet kan uitzenden en rapporteren en dat zorgt voor censuur en zelfcensuur. De limiet waarover de media kan rapporteren is tot op zekere hoogte geregeld in de Mediawetgeving en de Grondwet, maar deze limieten worden over het algemeen eerder door journalisten tijdens het uitoefenen van hun beroep toegepast dan dat ze afgedwongen worden om ze toe te passen. Zelfcensuur speelt daarom een grotere rol dan censuur die van buiten opgelegd wordt, maar het laatste moet ook niet gemarginaliseerd worden. De directeur van een van de journalistieke belangenorganisaties zegt: *'Via de overheidberichtgeving komt censuur zeker veel meer*

voor dan bij private zenders. Maar, kritische en onafhankelijke berichtgeving wordt ook bij private zenders weggefilterd. Kritische berichten over de leden van het kabinet waarover naar feiten gezocht wordt en scherp erover is gepeinsd wordt zoveel mogelijk tegengehouden' (vertaald van Engels naar Nederlands). Zelfcensuur wordt bij media-outlets uitgeoefend om redenen die betrekking hebben op lokale culturele geschiktheid, maar ook voor een groot gedeelte om persoonlijke en algemene veiligheid. In het onderzoek van Altai Consulting zegt een manager van een beroemde outlet (Voice of Amerika/ Ashna) in relatie tot zelfcensuur het volgende: *'By working in an insecure environment, we impose some form of censorship ourselves...It is not necessarily imposed on us by others...we do so for our own protection'*. Een andere manager rapporteert het volgende: *'Some issues, such as very religious or ethnic news, are not good for the reconstruction of Afghanistan, so we restrict these kinds of messages'* (Altai Consulting, 2010: 27-28).

Wat censuur betreft citeert het onderzoek een aantal andere journalisten en outletmanagers:

- *'A good television channel is one that tries to foster a culture of solving problems, not create further ones...Globalization creates a dissonance between one's own culture and the international culture. It's not that we block foreign culture, we believe in cultural exchanges, but across similar cultures'* (Noor TV);
- *'Media should have freedom, but this freedom should not be against our religion, tradition and culture. We want real democracy, not only freedom which is against our religion and culture. This is not acceptable for Afghans'* (Ayna TV);
- *'We do not practice censorship or believe in it, but we do want to respect the law and are sensitive to cultural and national security interest'* (Salam Watandar);
- *'Some media outlets forget Islamic rules and culture and think they are living in a foreign country, not in Afghanistan' (Baghrey Magazine)* (Altai Consulting, 2010: 29-30).

Infrastructuur en veiligheid

Naast politieke, wetgevende en sociale factoren die het medialandschap in het land beïnvloeden, moeten de volgende factoren tevens in overweging worden genomen.

Radio en televisie (broadcast) hebben nogal gefragmenteerd dekking als gevolg van het terrein van het land, de onregelmatige en fragmentarische elektriciteitsvoorziening, de grote verschillen tussen steden en plattelandsgebieden en de veiligheidssituatie in specifieke gebieden. Bergachtige gebieden zijn een aanzienlijk obstakel voor de dekking van antennes. Afgezien van een paar dat te

horen zijn op AM-frequentie in het hele land, zoals Radio Afghanistan en de BBC, varieert de uitzenddekking van de andere radiostations sterk, afhankelijk van de aard van het terrein. Hoewel de beperkte elektriciteit een belangrijk obstakel is voor de penetratie van televisie in de huishoudens, kan het ook een belemmering vormen voor het reguliere dagelijkse werk van media-outlets. Het heeft invloed op het kwantitatieve niveau van hun luisteraars en kijkers. Onveiligheid heeft ook wezenlijk invloed op de ontwikkeling van het medialandschap, waardoor landelijke afgelegen gebieden in het bijzonder zonder televisie- en radiodekking gelaten zijn. Daardoor ontvangen sommige plekken alleen militaire radio en bijna geen televisie-uitzendingen. Deze wijken omvatten bijvoorbeeld Sorubi in provincie Kabul en Saydabad in Wardak. Onveiligheid heeft ook directe gevolgen voor het werk van onafhankelijke journalistiek. De werkomgeving is als gevolg daarvan slecht. *Journalisten zijn niet verzekerd. De overheidsautoriteiten houden geen rekening met het wel en wee van de journalisten. Het gevolg daarvan is dat er voor werk waarvoor 1 persoon nodig is 3 personen ingezet moeten worden. Er zijn ook geen cursussen die te maken hebben met persoonlijke veiligheid van de journalisten'* (Directeur van een journalistieke belangenorganisatie) (vertaald van Engels naar Nederlands).

De ontwikkeling van printmedia wordt uitgebreid gehinderd door beperkingen aan de vraagzijde, waaronder een zeer lage alfabetiseringsgraad (ongeveer 30% bij mannen en 15% bij de vrouwen). *Print media remain of limited significance, primarily because of the extremely low literacy levels among adults. Limited distribution channels also mean that few publications are available nationwide'* (USIP Afghanistan Media Assessment, 2010: 19). Andere factoren die meegeteld moeten worden zijn de beperkte winsten die gemaakt worden met de verkoop van kranten en tijdschriften. In het rapport van Altai Consulting geeft een boekhandelaar het volgende aan: *Selling pen generates more income than a newspaper...selling print is more a way to advertise the other products that we sell in our shops since the press tends to attract customers on a regular basis'*. Schaarre middelen en prikkels voor distributeurs van drukpers om meer afgelegen gebieden te bereiken en de onveiligheid, welke de distributie naar het zuiden en zuidoostelijke provincies in het bijzonder beperkt, maakt het de bevolking moeilijk om aan een krant te komen.

Vergelijkbare uitdagingen en beperkingen zijn van invloed op de ontwikkeling van de sector van informatie- en communicatietechnologie en dus op internet. Een onveilige omgeving is vooral een belemmering voor een groot project voor landelijke glasvezelinstallatie om snelle ICT-

diensten te waarborgen tegen lage prijzen. Daardoor is het aantal internetgebruikers beperkt tot 1 miljoen landelijk. Het project dat in 2006 gestart was, zou naar verwachting na twee jaar afgerond moeten zijn, maar vandaag de dag zijn deze glasvezelkabels actief in slechts enkele gebieden. In andere gebieden zoals Ghazni en Kandahar zijn ze onvolledig als gevolg van regionale gevechten (Altai Consulting, 2010: 35).

De regelgevende-, politieke- en sociaal-culturele omgeving vormt het medialandschap en de rol die media daarin in Afghanistan heeft. Hoewel er inspanningen geleverd worden om een sterke mediawetgeving te produceren, is er ook een handhavingsprobleem. Het versterken van de onafhankelijkheid van de media hangt niet alleen af van een effectieve wet, maar ook op de bereidheid om deze toe te passen en te handhaven. Een bevorderlijke en dienstbare mediaomgeving is mogelijk door een infrastructuur van onpartijdige rechtbanken, wetgevers en toezichthouders om overtredingen te kunnen bestraffen. In verband hiermee geeft een beroemde outlet, AwaNama/ Channel 7 het volgende aan: *'It can be the best Media Law if the government is fair or the worst if the government is very conservative. It's matter of interpretation and a committed government in place in the country'*. Een beleidsmaker zegt omtrent de wetgeving tevens het volgende: *'In Afghanistan kunnen mensen mediaberichten niet interpreteren omdat ze geen ervaring hebben met media. De media moet, om goed te kunnen functioneren zich houden aan 3 voorwaarden: (a) het moet voldoen aan de religieuze voorschriften van dit land; (b) aan de kaders van de wetgeving; (c) aan de gewoonten van de omgeving waarover gerapporteerd wordt'* (vertaald van Engels naar Nederlands). Hiermee wordt door deze beleidsmaker verwezen naar een holistisch systeem (inclusief wetgeving) dat aangepast zou moeten zijn aan de Afghaanse realiteit. Daarom hoeft een liberale wetgeving bij uitstek niet goed te functioneren als het geen rekening houdt met de eisen van Afghaanse kenmerken van sociaal-politieke organisatie.

Gebrek aan onafhankelijkheid en verschillende vormen van druk vanwege diverse sociaal-politieke actoren kan leiden tot een hoog niveau van onzekerheid in het hele land. Dit zijn factoren die een aanzienlijk belemmering vormen in de rol van de media als een effectieve tegenmacht voor andere democratische partijen.

Hoofdstuk 7 *Analyse*

7.1 **Inleiding**

In dit hoofdstuk wordt de in het empirische onderzoek waargenomen (kwalitatieve) data geanalyseerd. Volgens Baarda et al. (2001, 192) richt de analyse van kwalitatieve data zich op het begrijpen en beschrijven van de empirische werkelijkheden, rekening houdend met de context waarin de fenomenen zich voordoen en/ of actoren zich bevinden. Dit hoofdstuk geeft antwoord op vraag 6 van het onderzoek, die luidt als: ***'Hoe kunnen we de invloed van de publieke sfeer op het Afghaanse mediabestel verklaren?'***

Derhalve geeft deze deelvraag antwoord op het 'waarom'. Er wordt achterhaald welke oorzaken of omstandigheden ervoor hebben gezorgd dat het Afghaanse mediabestel zich bevindt in de situatie zoals omschreven in de empirie door middel van de naar Afghaanse situatie aangepaste notie van publieke sfeer.

Om te komen tot een succesvolle en ideaaltype publieke sfeer in Afghanistan is het scheppen en organiseren van transparante en verantwoordelijke instituties van noodzakelijk belang, met name in de nieuwe democratie van Afghanistan. De dertig jaar durende oorlog heeft Afghaanse overheidsinstanties gebroken achtergelaten en waren aanvankelijk vrijwel vernietigd. De opbouw van de Afghaanse staatsinstituties blijkt zeer traag te verlopen. Samen met de voortdurende strijd tegen opstandelingen zorgt dit ervoor dat de overheid terughoudend is met het geven van betekenisvolle informatie aan de media. Het verstrekken van accurate en betekenisvolle informatie over wetgevende besluiten, politieke programma's, beslissingen, oordelen, administratieve richtlijnen en verordeningen die impact hebben op het openbare leven en die het openbaar beleid bepaald is een belangrijke voorwaarde voor een goede functie van publieke sfeer. Het is immers zo dat als de media geen informatie ontvangt, dat er dan ook geen berichtgeving kan plaatsvinden aan de burger. Respondenten (met name journalisten die niet aangesloten zijn bij een overheidsmedia) geven aan dat ze duidelijk erkennen dat participatieve publieke opinie de beleidsvorming kan beïnvloeden. Dat is echter alleen mogelijk als staatsinstituties luisteren naar de stem van de burger en inspraakmogelijkheden creëren zodat een nationaal dialoog kan worden gevormd omtrent publieke aangelegenheden. Die inspraakmogelijkheden ontbreken voor een gemiddelde journalist. Voor een gemiddeld burger ontbreken ze geheel. Binnen de Afghaanse publieke sfeer is het te zien dat er een stagnatie plaatsvindt in het vormen van een participatieve opinievorming. Er wordt niet genoeg informatie door het openbaar bestuur vrijgegeven waardoor

de geletterde burger, die qua populatie aantal toch laag is, geen kritisch debat kan vormen. Vele politieke en publieke aangelegenheden waarmee overheid kampt zijn als gevolg daarvan voor de burger obscuur. Dat heeft ervoor gezorgd dat er jegens de overheid wantrouwen is ontstaan.

De leiderschapstijl en communicatiestijl van Afghaanse politieke leiders en hoge ambtenaren weerspiegelt het feit dat geheimzinnigheid een noodzakelijk vereiste is voor continuïteit in bestuur. Informatie wordt niet volledig geopenbaard en beslissingen worden van oudsher in overleg met vertrouwde adviseurs en bekenden genomen. De bevolking die de gevolgen van overheidsbeleid aan den lijve ondervindt wordt niet geraadpleegd. De beslissingen die ten aanzien van de bevolking worden genomen worden omringd door geruchten en verkeerde informatie. Moedwillig wordt er gestreefd om de Afghaanse bevolking te verwarren en om zo lopend beleid uit te voeren. Veel ministers maken informatie openbaar aan een klein groep van vertrouwde mensen. Intern wordt tussen overheidsorganen het delen van informatie irrelevant beschouwd en soms zelf ontmoedigd.

Aan publieke participatie wordt intern bij de overheidsorganen geen nodige aandacht gegeven. In de weinig openbare ontmoetingen staan overheidsfunctionarissen vaak afwijzend tegenover de gewone burger en journalisten en hun zorgen. Gezien het feit dat het openbaar bestuur in Afghanistan nieuw is en er altijd tussen de diverse organen wantrouwen heeft bestaan is er een tendens aanwezig zoals hiervoor omschreven. De gesloten communicatiecultuur, het in gesloten kringen nemen van beslissingen en ondoorzichtigheid zorgt ervoor dat de overheidscontributie aan de publieke sfeer sterk negatief is en wordt beperkt. Als gevolg daarvan worden de kansen voor de burger begrensd om een publieke opinie te vormen. Het gebrek aan belangstelling aan de kant van het openbaar bestuur in publieke inspraak heeft geresulteerd in gebrek aan participatie van de burger en gebrek aan kritiek. De burger en de media zijn niet voorzien van reguliere wegen om de politieke beslissingen te beïnvloeden en om onvrede met openbare beslissingen te uiten. Gevolg daarvan is dat de burger in grote mate wantrouwen heeft gekregen jegens politici en hoge ambtenaren en het debat gelimiteerd wordt tot aan huiselijke sfeer in de vorm van expliciete persiflage van politieke leiders in plaats van kritiek op inhoud van beleid.

7.2 Afghaanse publieke sfeer: Afghaanse media, openbaar bestuur en burger in samenhang met elkaar

Uit empirisch onderzoek blijkt dat het openbaar bestuur, media en de burgerij verschillende actoren in de publieke sfeer zijn maar niet in isolement bestaan. Deze drie actoren oefenen direct

invloed op elkaar uit. Daarom moeten ze ook relationeel gezien worden in praktijk. De kwaliteit en de omvang van hun onderlinge interactie en de mate van wederzijds begrip en respect voor hun rollen bepaalt de constructieve waarde van de publieke sfeer. Hoe frequenter en constructiever hun individuele interacties zijn, des te hoger de kwaliteit van het publieke debat, opinievorming en invloed op beleidsmakers en de relatie tussen de burger en het openbaar bestuur. Uit empirische onderzoek blijkt dat doorstroming van informatie en coördinatie tussen overheidsinstellingen sterk beperkt is. Tussen media, openbaar en burger is de informatiedoorstroom tevens beperkt.

(1) Interactie en invloed tussen openbaar bestuur en media in Afghanistan

De relatie tussen openbaar bestuur en media verloopt in Afghanistan moeizaam. Die relatie is als gevolg van langdurige periode van oorlog niet soepel meer. Wegens de decennialange verloedering van de relatie tussen de media en het openbaar bestuur in de oorlog zijn beide actoren nu op zoek naar het herdefiniëren van hun respectievelijke rollen. Een journalist van Radio Television Afghanistan brengt dit goed in beeld: *'In Afghanistan is er meer dan 30 jaar oorlog geweest. Wij hebben veel moeilijkheden meegemaakt. Bij interviews zijn er drempels en is de veiligheid van een journalist in gevaar. Ik heb bij elke werkgever bij wie ik gewerkt heb ernaar gestreefd om door middel van mijn berichtgeving het algemeen belang op beste wijze te dienen'* (vertaald van Afghaans naar Nederlands).

Journalisten geven aan dat door de overheid, wegens de achteruitgaande veiligheidssituatie en onder druk van onbesliste slagvelden met de Taliban en andere milities de media als zondebok wordt bestempeld. Daardoor heeft de overheid het mediabestel verwijten gemaakt voor het verbloemen van de gevechtsresultaten ten gunste van de Taliban en andere rebellen, het demoraliseren van het volk door het rapporteren van vordering en winst ten gunste van Taliban. Het zorgt voor frustratie aan de kant van de overheid. Gevolg daarvan is dat journalisten niet meer durven te schrijven. Zo heeft een vooraanstaand televisiezender aangegeven: *'Journalists know far more than they would ever want to write down'*. Sommige geven aan dat ze vrezen voor hun leven als ze iets gerapporteerd hebben: *'Wij als journalisten hebben het benauwd wegens economische en politieke druk. Sommigen zijn bang om hun baan kwijt te raken door het uitzenden van ware beelden en geluiden, daarom doen ze aan zelfcensuur, anderen hebben er hun leven mee moeten geven'* (vertaald van Engels naar Nederlands).

In de theorie is aangegeven dat de relatie tussen openbaar bestuur en media harmonieus kan verlopen als het openbaar bestuur toegangsmogelijkheden voor journalisten creëert tot de overheidsstructuur om informatie te kunnen opvragen en te kunnen ontvangen.

Toegang tot overheidsinformatie is een belangrijke uitdaging voor journalisten in Afghanistan. Woordvoerders en mediaspecialisten in belangrijke overheidsinstituties, departementen en afdelingen van het openbaar bestuur zijn belangrijke mechanismen voor een constructieve betrokkenheid tussen het openbaar bestuur en de media. Het moet voor de media in iedere geval mogelijk worden gemaakt om toegang te kunnen krijgen tot algemene documenten en specifieke beleidsdocumenten die betrekking hebben op specifieke overheidsinstituties. Dit is echter een van de belangrijkste zwakke punten in het nieuwe openbaar bestuur van Afghanistan: zwakke communicatie met het publiek. Uit empirisch onderzoek blijkt dat dit zich manifesteert in gebrek aan informatie over overheidsprogramma's en overheidsplannen. Daarnaast zijn de verklaringen en toelichting over beleidsbeslissingen geheel niet gestaafd of word er misleidende of niet bestaande informatie gegeven. Het gebruik van Dari als overheidstaal bemoeilijkt bovendien de communicatie met Pashto sprekend publiek, die het Dari taal niet machtig zijn. Een journalist geeft aan: ***De meerderheid van de bevolking in Afghanistan is Pashtoen, maar door buitenlandse politiek en steun wordt er gemotiveerd dat politici en ambtenaren in media Dari gaan praten. Ik ben voor buitenlandse betrekkingen en goede relatie met het buitenland, maar het ziet ernaar uit alsof buitenland de Dari sprekende inwoners van Afghanistan steunt en de Pashtoenen als tweederangs behandelt. Ik denk dat dit direct verband houdt met het gevecht tegen de Taliban. De meeste Taliban zijn Pashtoenen en daardoor worden de Pashtoenen dan ook vaak bestempeld als terroristen. Om deze reden lijken buitenlandse machten de Dari sprekende Afghanen te steunen. Ook media-outlets die Dari spreken worden door het buitenland gesteund'***. Naarmate het openbaar bestuur weinig of geen betrouwbare informatie inbrengt in de publieke sfeer, vertrouwen de burgers en maatschappelijke organisaties in Afghanistan sterk op geruchten en informele informatiekanalen om hun debatten en meningen te beïnvloeden.

Het opzetten van een onafhankelijke commissie voor de media als een regulerende instantie voor mediahandelingen kan mediaoptreden vergemakkelijken zodat de overheid geen gelegenheid krijgt om de mediasector onder haar controle te krijgen. Dit zou de relatie tussen openbaar bestuur en media aanzienlijke kunnen verbeteren. Een onafhankelijke commissie kan echter alleen een nuttige rol spelen als het ondersteund wordt door de politiek. De Afghaanse Mediawetgeving Reviewing Committee waarin diverse actoren uit de Afghaanse maatschappij

bijeenkomen, zoals de Afghan National Journalists Union (ANJU), het Ministerie van Informatie en Cultuur (MoIC) heeft in totaal vier Mediawetten gerieviewed. Bij de laatste Mediawetgeving plaatsten outlets en belangengroepen hun haar vraagtekens bij sommige wetgevingen. Deze laatste Mediawetgeving is door de *Wolesi Jirga* (Tweede Kamer) goedgekeurd, maar vele belangengroepen zoals outletmanagers van private outlets en andere stakeholders en journalisten zijn in verwarring over de vraag of de huidige versie in feite officieel in werking is of niet. Deze laatste Mediawet die door deze commissie is uitgegeven bestaat uit 50 artikelen. Voor de belanghebbenden zijn de belangrijkste punten van zorg twee artikelen die open staan voor interpretatie. Ten eerste gaat het om artikel 45, waarin de grenzen geformuleerd zijn van wat er kan worden geproduceerd, gedrukt, uitgegeven of uitgezonden. Het verbod ligt op inhoud en werk dat in strijd is met de principes van Islam, beledigend voor andere religies, lasterlijk of aanstootgevend, schade veroorzaken aan de persoonlijkheid of geloofwaardigheid, in strijd met de Grondwet en het Strafrecht, het promoten van religies anders dan Islam en het openbaren van foto's van slachtoffers van geweld die sociale schade aan de menselijke waardigheid berokkent of psychologische of morele schade aan het welzijn van de mensen. Ten tweede gaat het om artikel 5, dat bepaalt dat de overheid toegang tot informatie moet verschaffen, tenzij deze informatie vertrouwelijk is, een gevaar voor de nationale veiligheid, of gevaar voor nationale belangen en/ of territoriale integriteit vormt.

Conclusie

Het begrip voor en de aanvaarding van de waakhondfunctie van de media in het democratisch politiek systeem van Afghanistan kan moeilijk geaccepteerd worden door de overheidsfunctionarissen en overheidsinstanties, met name in dit land waar de publieke sfeer nog niet gezond is. Het gebrek aan ervaring met de waakhondfunctie kan dan leiden tot onderdrukking van kritische persberichten. Er is politieke en commerciële druk op journalisten, redacteuren en media-eigenaren. Er is dermate veel druk dat journalisten soms gebeld worden dat ze bepaalde berichten omtrent bepaalde zaken niet moeten uitzenden omdat ze anders bestraft zullen worden. Niet alleen de Taliban doen mee aan de onderdrukking van journalisten en andere actoren binnen de mediasector maar ook overheidsfunctionarissen zijn daarbij betrokken. Dit heeft geresulteerd in een houding van het openbaar bestuur waarin de media gezien wordt als een vijandige actor, wat tot gevolg heeft dat journalisten gevangengenomen worden of zelfs zijn gevlucht. Dit is zoals blijkt uit het vooronderzoek het geval in Afghanistan. **Het gevolg van het onderdrukken van de mediasector is dat de publieke sfeer in Afghanistan niet onafhankelijk kan functioneren. Binnen de publieke sfeer is het de bedoeling dat de**

media accurate en betekenisvolle informatie verstrekt over wetgevende besluiten, politieke programma's, beslissingen, oordelen, administratieve richtlijnen en verordeningen die impact heeft op het openbare leven en die het openbaar beleid bepaald is een belangrijke voorwaarde voor een goede functie van publieke sfeer. Binnen een goed werkende publieke sfeer moet de media en de daarin werkende actoren in staat worden gesteld om deze taken uit te kunnen voeren. In Afghanistan is hier geen sprake van. Al met al kunnen we uit dit onderzoek concluderen dat de mediasector binnen de Afghaanse publieke sfeer niet onafhankelijk kan werken. Dit is ook gelijk een gedeeltelijk antwoord op de hoofdvraag die geformuleerd is voor dit onderzoek: *'Hoe kunnen we de invloed van de publieke sfeer op het Afghaanse mediabestel verklaren?'*

(2) Interactie en onderlinge invloed tussen media en de burger

Het model dat gebouwd is geeft aan dat er een wederzijdse relatie bestaat tussen burger en de media. Voor een effectieve samenwerking heeft de Afghaanse burger de media niet alleen nodig om de agenda van het publieke debat te bepalen, maar het heeft de media tevens nodig om te pleiten voor posities in de maatschappij die voor hen van belang zijn voor hun dagelijkse leven. Echter zijn de burgers en zelfs journalisten en outletmanagers in Afghanistan wantrouwend tegenover de media. Zij hebben een zeer goed besef en begrip over de grote politieke affiliatie die de outlets over het hele land kunnen hebben. Politieke partijen, etnische partijen, religieuze partijen en buurlanden worden als grote financierders van grote outlets genoemd. Zij bepalen dan ook de inhoud van de mediabeelden volgens de respondenten. 'Onafhankelijke media' is daarom een onvertrouwde term in Afghanistan.

Journalisten die in dit onderzoek geïnterviewd zijn worden met gemeenschappelijke moeilijkheden en frustraties geconfronteerd. Gebrek aan onafhankelijkheid, censuur en onveiligheid, beperkte set van vaardigheden, studie, ervaring en beperkte solidariteit (zowel onderling tussen de journalistieke organisaties als extern) wordt aangewezen als de belangrijkste obstakels voor het vak van journalisten en de rol van media die men verwacht dat het hoort te spelen. Daardoor is de journalistieke (onafhankelijke) rapportage op dit moment vooral gericht op aantal slachtoffers, waarin slechts nadruk wordt gelegd op aantallen, in tegenstelling tot een relevant, boeiende proactieve journalistieke onderzoek. Een vooraanstaand onderzoeksbureau geeft aan: *'Basic reporting is good, what is poor is the capacity to produce quality feature stories on corruption, economic, banking or agricultural investigation'* en: *Journalists just wait for accidents to happen and report on them...there is not much research going on?*

Journalisten hebben bovendien sterke politieke en etnische voorkeuren en zoeken daarom naar aansluiting met hun politieke partijen. Een landelijke bekend opererende outlet zegt i.v.m. daarmee het volgende: *Journalists all have different political affiliations and do not feel free to talk openly about matters affecting them*, en de manager van AwaNama/ Channel 7: *The media have still not turned into an institution in the country...They are still not contributing to the values of democracy and freedom of expression; the media could all vanish overnight if the political situation turns upside down*.

De inhoud van kritisch politieke en maatschappelijke mediaberichtgeving is in vergelijking met series, religie en nieuws zeer beperkt. Series omvatten al de helft van het kijkcijfer in Afghanistan. Daardoor wordt de ruimte voor politieke en maatschappelijke berichtgeving beperkt. De meeste kanalen zowel op radio als televisie hebben een of meer politieke talkshows, waarin regelmatig leden van het Parlement, experts, ambtenaren of ex-ambtenaren uitgenodigd worden om te debatteren over bepaalde onderwerpen die verband houden met de actualiteit. Hoewel het algehele beeld goed is en de vragen die gesteld worden relevant zijn, ontbreekt er een 'echt debat' of zelfs een discussie tussen de gasten. Deze programma's bestaan meestal uit onkritische gesprekken, waarin noch de gasten noch de presentator elkaar durven te onderbreken of tegen te spreken op een bepaald punt. Een van de belangrijkste redenen daarvoor is dat er gasten worden uitgenodigd die maar zelden tegengestelde standpunten hebben. Omdat de burger in grote mate dergelijke oppervlakkige discussies op televisiebeeld en radio te horen krijgen wordt hen de mogelijkheid om kritische discussiecapaciteit te ontwikkelen ontnomen. Daardoor is er in meerderheid van de discussies onder de burgers onderling sprake van nietszeggende discussies die ook elke keer weer over dezelfde onderwerpen gaan.

Daarnaast is er een gebrek aan zelfvertrouwen in de Afghaanse journalistiek, wat meeste outlets ertoe leidt om groot stukken binnenlandse nieuws als belangrijk en bevestigd te aanmerken als het door Westerse media-instituties of medium (bij voorkeur Britse of Amerikaanse) aangeleverd of uitgezonden wordt.

Hoewel door de zenders geconcentreerd wordt op bepaalde onderwerpen (afhankelijk van de politieke oriëntatie), kunnen er een aantal gemeenschappelijke thema's waargenomen worden. Wantrouwen jegens Pakistan (door sommige zenders wordt Pakistan als boosdoener en kwaadaardig gezien) is bijna universeel. Ook RTA en overheidskranten percipiëren Pakistan op

dezelfde manier. De houding tegenover Iran varieert van sympathiek (Tamaddon, Kawsar en Noor TV) tot kritisch (Afghan TV, Shamshad).

Vanuit een redactioneel oogpunt is het nieuws nogal passief. Journalisten verzamelen verklaringen van ambtenaren en hebben de neiging om persconferenties, seminars enzovoorts automatisch als 'belangrijke gebeurtenissen' te bestempelen, ook al hebben ze niets nieuws te brengen. Conflicten worden over het algemeen als feiten vermeld met de nadruk op aantal doden.

De meeste onderzoeksprogramma's zijn bovendien sterk afhankelijk van onbetwiste en onomstreden officiële verklaringen (van zowel de Afghaanse als de buitenlandse autoriteiten), waardoor ze tekortschieten in het vinden van precieze antwoorden. Daarnaast hebben ze de neiging om genoeg te nemen met algemene kreten als 'corruptie is een plaag', 'goed bestuur moet worden bevorderd', in plaats van het graven naar feiten en namen op te noemen.

Een aantal programma's vallen in deze categorie op. Deze programma's zijn 'echte' agressieve onderzoeksprogramma's en lijken een bijdrage te leveren aan de kritische beoordeling van autoriteiten. **Gozaresh Yak** (One Report), op Yak TV, is vrij kort in haar onderzoek en met nadruk op corruptie. De interviewer aarzelt niet om ambtenaren tegen te spreken, en de presentator vertelt de hele geschiedenis van een specifiek casus (bijvoorbeeld dat er dure brandstof geleverd is aan Ariana Airlines), laat het bedrag dat in een corruptiezaak speelt specifiek weten, leest uit wet- en beleidsdocumenten en wijst op conflicterende belangen binnen een casus. Dit programma probeert ook druk uit te oefenen op de overheid door specifiek te benadrukken dat bepaalde ministeries of organen geweigerd hebben om commentaar te geven. **Edalat bara-e-Hamma** (Justice for All) op Saba, is een meedogenloos programma dat gaat over onopgeloste criminele zaken. In een geval van verkrachting in Kunduz had het slachtoffer en haar man een duidelijke verklaring gegeven waarin vier lokale machthebbers direct beschuldigd werden waarna tevens hun namen opgenoemd werden.

Conclusie

In landen waar het 'partnerschap' tussen media en burger niet voldoende ontwikkeld is, kan de burger het publieke debat beperkt beïnvloeden. In Afghanistan is er hier sprake van. Wat betekent dit voor de hoofdvraag van dit onderzoek: *'Hoe kunnen we de invloed van de publieke sfeer op het Afghaans mediabestel verklaren?* Als journalisten niet in staat zijn om onderwerpen te volgen of de relevantie van de onderwerpen te begrijpen en er een gebrek is aan onafhankelijkheid, censuur en onveiligheid, beperkte set van vaardigheden, studie, ervaring en beperkt solidariteit (zowel onderling tussen de journalistieke organisaties als extern) dan zorgt dat

voor directe stagnatie van de werking van de publieke sfeer. Deze problemen zijn de belangrijkste obstakels voor het vak van journalisten en de rol van media die men verwacht dat het hoort te spelen binnen de publieke sfeer van Afghanistan. In Afghanistan overheerst bovendien entertainment, politieke en maatschappelijke berichtgevingen. Daardoor is er in meerderheid van de discussies onder de burgers onderling sprake van nietszeggende discussies die ook elke keer weer over dezelfde onderwerpen gaan zoals over de invloed van Iran en Pakistan op Afghanistan.

Uit het empirische onderzoek blijkt bovendien dat de burgers mediaberichten niet geheel goed begrijpen. In Afghanistan is over het algemeen het opleidingsniveau dat doorslaggevend is bij het begrijpen van diepgaande betekenis van mediaberichten. Meeste ontvangers van mediaberichten hebben geen brede kennis van geschiedenis of aardrijkskunde van Afghanistan. Dit beperkt hun rede om nationaal en internationaal nieuws te begrijpen. Bovendien draagt de ongeletterdheid en dus beperkte woordenschat bij aan deze problematiek.

Al met al kunnen we dus stellen dat de media binnen Afghanistan niet onafhankelijk is, er sprake is van censuur en onveiligheid, de mediasector een beperkte set van vaardigheden en studie bezit en tevens onervaren is. Dit alles heeft tot gevolg dat de publieke sfeer van Afghanistan niet goed functioneert en beperkt wordt in haar functie van een platform waarin publieke opinie gevormd kan worden.

(3) Openbaar bestuur en burger

In de publieke sfeer bepaalt de mate van vrijheid waarin de burgers opereren het niveau van de beschikbaarheid van informatie en het aantal van participatieve structuren van het openbaar bestuur de goede werking van de publieke sfeer. Voor de burger moet het mogelijk zijn om te pleiten en openbaar beleid te beïnvloeden. Binnen de publieke sfeer bepaalt dat de relatie tussen de burger en het openbaar bestuur. In Afghanistan wordt de relatie tussen de burger en openbaar bestuur gekenmerkt door wantrouwen en vijandigheid. Het parlement en staatsinstituties worden door de burger gezien alsof het gedomineerd wordt door *warlords*, verzuilde partijen en '*agents*' van het buitenland. Terwijl begrip en respect voor de wederzijdse rollen van de burger en openbaar bestuur in de publieke sfeer van levensbelang is, wordt het openbaar bestuur beschouwd als minachtend tegenover de burger. Tegenover de ongeletterde, arme burger wordt het zelfs als arrogant en afwijzend gepercipieerd. Aan de andere kant wordt de burger door het openbaar bestuur als gepolitiseerd en oppositioneel ervaren. Als gevolg daarvan wordt informatie met elkaar zeer slecht gedeeld. Het formuleren van gemeenschappelijke doelen lukt niet omdat

wantrouwen en onvermogen de samenwerking kenmerkt. De overheid heeft een gebrek aan begrip voor de rol en het potentieel van de Afghaanse burger en ook gebrek aan interesse in debat en dialoog over maatschappelijke en politieke kwesties. Daardoor doet het openbaar bestuur niet mee aan vele debatten die gaan over rechtvaardigheid en individuele vrijheden waarin de burgers en belangengroepen wel aan meedoen. Aan de andere kant heeft de Afghaanse burger een systematisch wantrouwen tegen de overheidsinstituties en gezag en als gevolg daarvan ook gebrek aan interesse voor de problemen waarmee de overheid geconfronteerd wordt. Taalbarrières tussen de Dari sprekende politieke leiders en de Pashto sprekende burgers en maatschappelijke groepen verdiepen de kloof tussen de burger en openbaar bestuur verder. Dit heeft geleid tot een atmosfeer die beheersd wordt door een gevoel van wrok en vijandigheid.

Om de betrokkenheid van de burger te verbeteren in de dialoog van de publieke sfeer, moet het openbaar bestuur dus toegang verlenen tot publieke documenten, weten hoe de burger te betrekken tot haar beleid en hoe dit beleid aan de media door te geven. Het openbaar bestuur zou een stem moeten geven aan de burger, en toeganggelegenheden creëren tot publieke participatie, in het bijzonder in wetgevende processen, die het leven van de burgers het meest beïnvloeden. Deze stappen zijn belangrijk om een constructieve en geïnformeerde dialoog met de burger tot stand te brengen, zodat de burger de openbare bestuursprocessen gaat steunen. Hiermee wordt de naoorlogse situatie het beste mee overwonnen, waarmee lange termijn stabiliteit gewaarborgd wordt.

Conclusie

De relatie tussen het openbaar bestuur en de burger wordt in Afghanistan gekarakteriseerd door armoedige processen van onderlinge informatie-uitwisseling, wantrouwen, en onvermogen om gemeenschappelijke doelstellingen en informatiebehoefte te formuleren, wat tot gevolg heeft dat de relatie verder verslechtert. Het gesloten karakter van het openbaar bestuur en gebrek aan informatie-uitwisseling heeft geleid tot machteloosheid bij de burger en als gevolg daarvan een scheiding tussen de staat en haar bevolking. Zonder duidelijke plaats voor interactie en zonder vaardigheden voor het uiten van meningen bij de burger om discussie te voeren over politieke en maatschappelijke kwesties, gaat de burger over tot demonstraties en straatprotest. Wantrouwen bij de burger en gewelddadige demonstraties hebben geleid tot strengere aanpak van burgers die demonstreren. Daardoor zijn demonstraties meerdere malen de kop ingedrukt door de overheid, door gewapende eenheden in te zetten en demonstraties gewelddadig uit een te splijten. Wat betekent dit voor de hoofdvraag van dit onderzoek: *'Hoe kunnen we de invloed van de*

publieke sfeer op het Afghaanse mediabestel verklaren? De verminderde toegang tot ontwerpwetgevingen en begrotingsdocumenten maken het moeilijk voor de Afghaanse burger om zich te informeren en om lobby uit te voeren in het publieke debat over beleidskwesties. Daardoor kan het gesloten karakter van de instituties van het openbaar bestuur simpelweg leiden tot machteloosheid bij de burgers, waardoor het openbaar bestuur en haar burgers van elkaar losgekoppeld worden. Dit zijn een aantal van de symptomen van een disfunctioneel Afghaanse publieke sfeer. Binnen de Afghaanse publieke sfeer is dan ook te zien dat er een stagnatie plaatsvindt in het vormen van een participatieve opinievorming. Er wordt niet genoeg informatie door het openbaar bestuur vrijgegeven waardoor de geletterde burger, die qua populatie aantal toch laag is, geen kritisch debat kan vormen. Vele politieke en publieke aangelegenheden waarmee overheid kampt zijn als gevolg daarvan voor de burger obscuur. Dat heeft ervoor gezorgd dat er jegens de overheid wantrouwen is ontstaan.

Hoofdstuk 8 Conclusie

8.1 Inleiding

In dit laatste hoofdstuk worden de theoretische en praktische inzichten uit de vorige hoofdstukken samengevoegd en wordt een antwoord gegeven op de hoofdvraag en de deelvragen die aan dit onderzoek ten grondslag lagen.

8.2 Recapitulatie probleemstelling

In dit onderzoek is de publieke sfeer van Afghanistan inclusief de media, burger en openbaar bestuur over de periode april tot augustus onderzocht. De doelstelling van het onderzoek was het verwerven van inzicht in de factoren die van invloed zijn op de publieke sfeer van Afghanistan en de Afghaanse onafhankelijke media.

Het uitgangspunt daarbij was de publieke sfeer van Afghanistan. In het onderzoek is hoofdzakelijk gebruik gemaakt van de theorie van Jurgen Habermas: de bourgeoisie publieke sfeer. De publieke sfeer was aldus het uitgangspunt van dit onderzoek. Een belangrijk en in het oog springende vraag daarbij was of de bourgeoisie publieke sfeer –en daarom ook het mediabestel- daadwerkelijk naar behoren kon functioneren in Afghanistan wegens de kenmerkende historische en sociaal-politieke dimensies waaraan het land onderhevig is. Op grond van deze beschouwing zijn nieuwe inzichten verworven in de factoren die van invloed zijn op het Afghaans mediabestel.

Aangezien de publieke sfeer een veelomvattend begrip is die niet alleen uitgaat van de politieke wetenschap maar ook perspectieven en aspecten van sociologie, economie, recht en geschiedenis omvat, is de vraagstelling zodanig geformuleerd dat de theorie van publieke sfeer ook het richtsnoer van het onderzoek werd. Daardoor is het ook een centraal begrip in de vraagstelling geworden. Om uiteindelijk de doelstelling van het onderzoek *'het verwerven van inzicht in de factoren die van invloed zijn op die publieke sfeer en de Afghaanse onafhankelijke media'* te bereiken is de volgende hoofdvraag geformuleerd:

Hoe kan het verloop van een open democratische mediabestel in Afghanistan verklaard worden vanuit de 'bourgeois publieke sfeer', de theorie van Jurgen Habermas?

Door deze veelomvattende theorie als grondslag te nemen voor de analyse, zijn voor de voor Afghanistan kenmerkende sociologische, economische, juridische en historische aspecten die van invloed zijn op een open democratisch mediabestel automatisch meegenomen in de verklaring.

De bovenstaande hoofdvraag was gestructureerd in een zestal deelvragen. Deze deelvragen worden nu beantwoord.

1. *Wat is het belang van een mediabestel voor een land over het algemeen en in wat voor een situatie verkeert het mediabestel in Afghanistan?*

In deze deelvraag is onderzocht wat het belang van een mediabestel is voor een land, haar bevolking, overheid en bestuur. Vervolgens werd de staat en ontwikkeling van de Afghaanse mediabestel in kaart gebracht.

Het belang van mediabestel voor een land, haar bevolking, overheid en bestuur

Het belang van mediabestel voor een land, haar bevolking, overheid en bestuur hebben we kunnen uitmaken uit het werk van John Locke (*Second Treatise of Government*) en John Stuart Mill (*On liberty*). Uit het werk van deze twee grondleggers van liberalisme kan men afleiden dat een transparante en onafhankelijke mediabestel een belangrijke rol speelt in het politieke proces van een willekeurig land, namelijk die van de waakhond over andere politieke actoren binnen de liberale democratie. In die functie heeft de media twee subtaken. Enerzijds het informeren van het volk over het functioneren en prestatie van de overheidsautoriteiten, zodat slechtfunctionerende politici en autoriteiten bij de volgende verkiezingen niet herkozen worden. Anderzijds heeft de media als taak om de tevredenheid en sentiment van het volk over te brengen aan de politici, zodat de politici goede beslissingen kunnen nemen.

In zijn werk pleitte John Locke voor een maatschappij waarin de overheid geleid werd door een wetgever (parlement), waarin niemand (zoals edelen of vorst) boven de wet stond en waarin de uitvoerende macht ondergeschikt was aan de wetgevende macht. De gekozenen in het parlement werd toevertrouwd om goede wetten te maken om het leven, vrijheid en eigendom van diegenen die hen gekozen hadden te verzekeren. Men had het recht om overheid die er niet in slaagde om fundamentele rechten op leven, vrijheid en eigendom te bevorderen omver te werpen. Tot slot had het volk ook het recht om te weten wat hun regering aan het doen was (vrijheid van informatie), zodat ze konden beslissen of het een goede regering was of niet.

John Stuart Mill heeft het laatste recht verder uitgewerkt. Hij probeerde oplossingen te bedenken op vragen als hoe volksvertegenwoordigers verantwoording konden afleggen en hoe corruptie en machtsmisbruik onder volksvertegenwoordiger voorkomen kon worden. Hij concludeerde dat vrijheid van de pers een fundamenteel onderdeel van de oplossing was omdat volgens hem vrij stromende informatie de beste garantie tegen corruptie en machtsmisbruik was. Hieruit groeide de notie van media als waakhond (dat wil zeggen dat de media de kiezers op de hoogte houdt, waardoor slechte vertegenwoordigers bij volgende verkiezingen verwijderd worden). Een aantal gerelateerde kwesties waren bijvoorbeeld hoe de media gebruikt kon worden om kiezers te informeren (zodat ze goede keuzen konden maken), en om volksvertegenwoordigers over de gemeenschapsgevoelens te informeren (om betere beslissingen te nemen). De media werd uiteindelijk een integraal onderdeel van liberaal bestuur, omdat het voor een verbetering van de circulatie van ideeën en informatie in de samenleving zorgt. Daardoor wordt de overheid transparanter en wordt het niveau van debat verbeterd.

In welke situatie verkeert het mediabestel in Afghanistan?

Met de komst van interim-bestuur van Afghanistan (*Interim Administration of Afghanistan; IAA*) is Afghanistan getuige geweest van een dramatische verandering in de relatie tussen de centrale overheid en de media. Met de komst van het interim-bestuur is de Grondwet van 1964 in werking getreden. Daarmee werd de vrijheid van meningsuiting en de vrijheid van pers weer in het leven geroepen. Kort daarna heeft zowel binnenlandse als buitenlandse media Afghanistan overspoeld, wat ook direct een uitdaging (tot aan de dag van vandaag) voor de regering is geworden om de nieuwe vrijheden die als gevolg van nieuwe media ontstonden te reguleren.

Afghanistan heeft daarom recent een hausse meegemaakt in de media-outlets, zowel de staatsgecontroleerde media als particuliere/private media is enorm gegroeid. Vele buitenlandse waarnemers hebben dit indertijd toegejuicht als bewijs dat Afghanistan een vrije stroom van informatie toelaat, dat een forum van debat creëert. Vandaag de dag maskeert dit 'succes' echter een aantal belangrijke tekortkomingen in de media zelf. Ten eerste lijdt Afghanistan aan een gebrek aan professionaliteit in de journalistiek. De algehele kwaliteit van de Afghaanse media is direct afhankelijk van de professionaliteit van haar beoefenaars. Er zijn vele mensen die deelnemen aan rapportage, redactie, analyse en verspreiding van informatie aan het publiek, maar zeer weinigen hebben een goede professionele achtergrond om dat te doen. Daarnaast is er een significant tekort aan professioneel opgeleide medewerkers (zowel journalisten als redacteuren en technici zoals broadcasttechnici). Desondanks is de ontwikkeling van het mediabestel in

Afghanistan in vergelijking met landen als Rusland, Bosnië en Sri Lanka maar ook vele andere onstabiele en naoorlogse landen merkwaardig. Afgezien van het verbod dat in de periode van de Taliban gold is de vestiging van een vrije en verantwoorde meningsuiting via de media ondanks het gebrek aan elektriciteit, ruw terrein en afwezigheid van levensvatbare afzetgebieden relatief succesvol verlopen, althans in de eerste jaren van post-Taliban regime. De enige media die er gedurende de Taliban periode berichtgeving uitzond was de Radio Sharia, naast een aantal van overheidswege geproduceerde publicaties. Televisie was verbannen en telefoonservice was onbetaalbaar. Mensen die een telefoongesprek wel konden betalen moesten voor een internationaal telefoongesprek naar Pakistan reizen.

Direct na de verdrijving van de Taliban hebben internationale investeringen in de Afghaanse communicatietechnologie, voor intensieve en driftige opbouw van de televisie-, radio- en printmedia gezorgd. Terwijl internet na 2001 zelfs in Westerse landen nog maar beperkt beschikbaar was, waren er in Afghanistan ook toen al internetafzetkanalen aangelegd. De evolutie van de communicatiesector was grotendeels het gevolg van investeringen in de media-infrastructuur, instituties en personeel. Deze investeringen leken toen geen eind te kennen. Er werd gehoopt dat dit zou leiden tot een vrije en onafhankelijke mediasector die ondersteuning en vorm zou geven aan de sociale en politieke hervormingen ten gunste van de Afghanen.

Heden komt bij de internationale gemeenschap alswel onder professionals die in de Afghaanse mediasector werken een teleurstelling tot uiting. Tegenover de voortgaande gewelddadige conflicten, politieke instabiliteit-, en wijdverspreid armoede, lijkt de droom van een vrije en onafhankelijke mediasector in Afghanistan ongerealiseerd te blijven. Dat blijkt uit het feit dat mediaberichtgeving die kritisch is tegenover overheidshandelen, resulteert in intimidatie en belediging en vaak leidt tot rookgordijnen. Zo worden Afghaanse journalisten geconfronteerd met toenemende druk van de kant van opstandelingen, Afghaanse veiligheidsdiensten, internationale militaire strijdmacht, lokale en regionale stamhoofden, staatsinstituties zoals het parlement en het Ministerie van Media en Cultuur en andere elementen binnen de staat en in de maatschappij. Berichtgeving die kritisch is tegenover de Taliban en andere milities wordt gezien als ondersteuning van de overheidsfunctionarissen en resulteert in de eerdergenoemde intimidatie, belediging en soms verlies van mensenlevens. De ontvoering en navolgend doding van Ajmal Naqshbandi en de moord op de vrouwelijke redactrice en journaliste Zakia Zaki in haar huis, die Radio Sulh (Radio Vrede) leidde is een ontzuenderende herinnering van het feit hoe gevaarlijk het is voor Afghaanse journalisten om hun werk te verrichten. Aan de andere kant wordt door de

overheid wegens de achteruitgaande veiligheidssituatie en onder druk van onbesliste slagvelden met de Taliban en andere milities toevlucht gezocht tot het bestempelen van de media als zondebok. Vaker heeft de overheid het mediabestel verwijten gemaakt voor het verbloemen van de gevechtresultaten ten gunste van de Taliban en andere rebellen, het demoraliseren van het volk door het rapporteren van vordering en winst ten gunste van Taliban en het bagatelliseren van krachtadigheid en ‘successen’ van de overheid. Het resultaat daarvan is het beperken van de handelingsvrijheid van het mediabestel. De overheid die ondersteund werd door machtige en veelvermogende elementen in het parlement, waren daarom al langere tijd gericht op het elimineren van voorstellen in het parlement, die bedoeld waren om steun te bieden aan de onafhankelijkheid van de mediasector via de Afghaanse Massamediawet.

2. *Wat is een ‘publieke sfeer’? Hoe werkt de publieke sfeer in een land, welke effecten en patronen hebben invloed op de totstandkoming van de publieke sfeer en welke verklaringen kunnen hiervoor worden gegeven?*

Deze vraag was gericht op het exploreren en in kaart brengen van theoretische en empirische inzichten over de publieke sfeer. Op grond van deze inzichten die verworven zijn in deze vraag en de inzichten die verworven zijn in deelvraag 3 is een analysekader ontwikkeld, waarmee de publieke sfeer van Afghanistan beschreven en verklaard is.

In het onderzoek is hoofdzakelijk gebruik gemaakt van de theorie van Jurgen Habermas: de bourgeoisie publieke sfeer. De publieke sfeer is volgens Habermas een ‘communicatieve ruimte’ waar rationeel en kritisch debat plaatsvindt. Daar wordt van oorsprong de publieke opinie gevormd. Volgens Habermas hadden de vroegtijdige bourgeoisie - de gegoede bovenlaag van het maatschappij- van de achttiende eeuw die hun macht of status ontleenden aan hun vermogen, opleiding en werk voldoende vrijheid opgeëist van de Europese aristocratie en kerkleiders om een afdoende mate van private autonomie te bereiken. Deze privaatautonome individuen kwamen bijeen om een ‘Öffentlichkeit’ (publiek) te vormen in lichamen zoals Britse ‘*coffee houses*’, Franse ‘*salons*’ en de Duitse ‘*Tischgesellschaften*’, waar ze debatteerden over kwesties van de dag. Deze bijeenkomsten waren instituties van het vroegere mediabestel zelf en vormden zij collectief bourgeoisie publieke sfeer. In deze vrije ruimten ontmoetten de burgers elkaar om debat en dialoog te voeren over zaken van gemeenschappelijk belang zodat informatie, argumenten en opvattingen ‘publiek gewicht’ konden krijgen. Als een domein van communicatie en debat werd de bourgeoisie publieke sfeer wederzijds gestimuleerd door de opkomst van massacommunicatie in de vorm van kleinschalig en onafhankelijke pers. Het gevolg hiervan was dat de bourgeoisie publieke sfeer een forum creëerde waar de autoriteit van de staat zou kunnen worden bekritiseerd

en opgeroepen om zich te verantwoorden en haar handelen te rechtvaardigen tegenover geïnformeerde en redenerende publiek. Uiteindelijk bestond de publieke sfeer uit private individuen die samen waren gekomen om onderling en met staatsautoriteiten te debatteren en te discussiëren over voorschriften en wetsregels van de maatschappij en het gedrag en optreden van de staat.

De discussies en debatten werden gefaciliteerd en vergemakkelijkt door de ontwikkeling van massacommunicatie in de vorm drukpers -kranten en nieuwsbladen. De consequentie daarvan was dat de pers een belangrijk forum van kritische politiek debat werd, die voorzag in een doorlopend commentaar en kritiek op het handelen van autoriteiten en beambten van de staat.

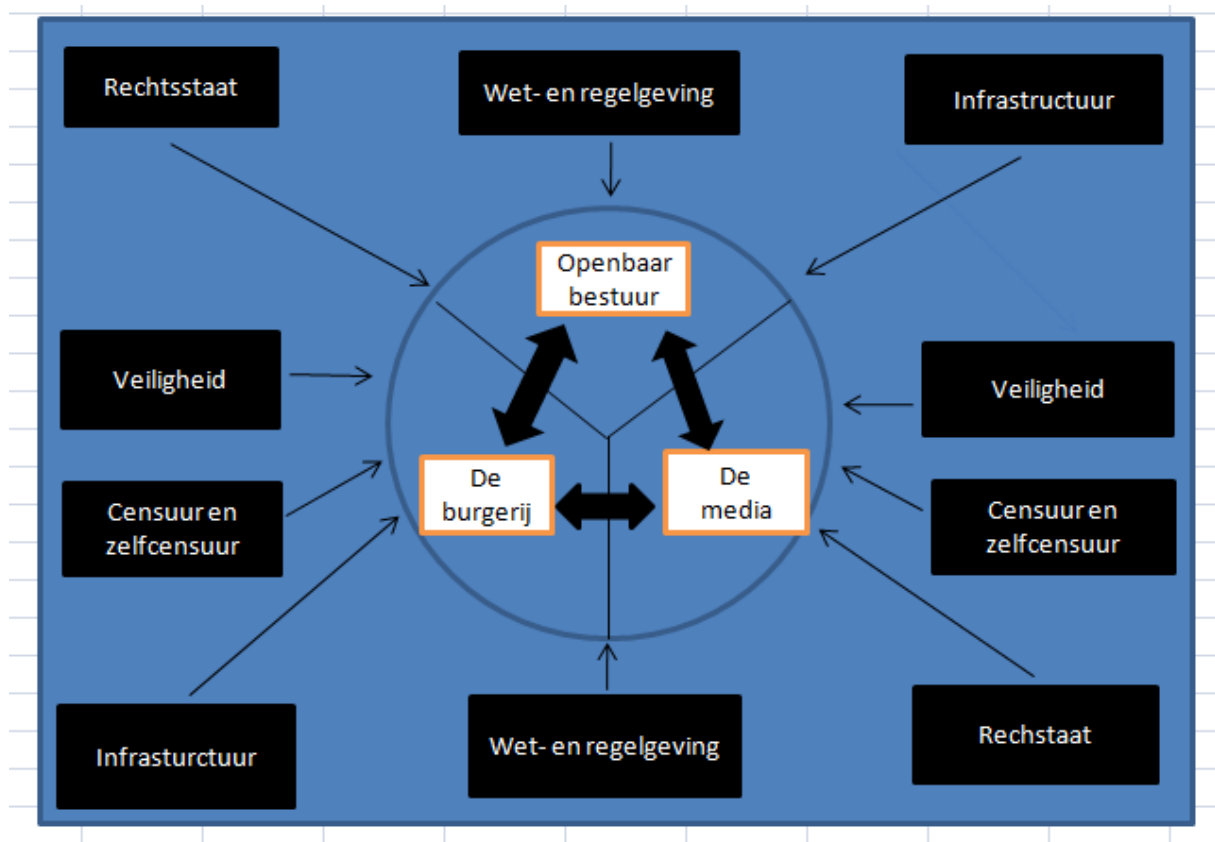
3. Wat is de relatie tussen de publieke sfeer en onafhankelijke democratische media?

Deze vraag was gericht op de verbanden en de samenhang tussen de publieke sfeer en onafhankelijke democratische media. Deze vraag was van belang voor het onderzoek omdat het onderzoek uiteindelijk gericht was op verklaring van het verloop van de onafhankelijke media via de publieke sfeer. Vraag 2 en 3 hebben geresulteerd in een conceptueel kader waarmee het Afghaanse mediabestel nadat het in beschouwing is genomen, onderzocht is.

In deelvraag 2 hebben we kunnen zien dat de publieke sfeer een ‘communicatieve ruimte’ is waar rationeel en kritisch debat plaatsvindt. Daar wordt de publieke opinie gevormd. De bourgeoisie publieke sfeer is de vrije ruimte waar de burgers elkaar ontmoeten om debat en dialoog te voeren over zaken van gemeenschappelijk belang zodat informatie, argumenten en opvattingen ‘publiek gewicht’ konden krijgen. Als een domein van communicatie en debat wordt de bourgeoisie publieke sfeer wederzijds gestimuleerd door de opkomst van massacommunicatie in de vorm van kleinschalig en onafhankelijke democratische pers. Deze discussies en debatten werden zodoende gefaciliteerd en vergemakkelijkt door de ontwikkeling van massacommunicatie in de vorm drukpers (kranten en nieuwsbladen). De consequentie daarvan is dat de pers en andere onafhankelijke media een belangrijk forum van kritische politiek debat wordt, die voorziet in een doorlopend commentaar en kritiek op het handelen van autoriteiten en beambten van de staat. De (onafhankelijke) democratische massamedia is er dus initieel in de vorm van drukpers. De hedendaagse media bestaat uit klassieke media (krant en televisie) en moderne media (internet). Deze onafhankelijke massamedia en de bourgeoisie publieke sfeer oefenen een wederzijds invloed op elkaar uit.

4. *Hoe kan de theorie van de publieke sfeer toegepast worden op de Afghaanse situatie?*

In deze deelvraag is het conceptueel model gepresenteerd. Er is in beeld gebracht hoe de publieke sfeer in de Afghaanse context in elkaar zit en hoe de elementen daarvan samenkomen. In essentie is het volgende gebeurd: de theorie van de publieke sfeer is door middel van het conceptueel model aangepast naar de Afghaanse situatie. In zijn eigenlijkheid is dus in deze deelvraag een brug gezet van theorie naar een verwachtingspatroon. Dat is zowel tekstueel als door middel van een model waarin pijlenschema's verwerkt zijn gebeurd. Het uiteindelijk model ziet er als volgt uit:

Figuur 5: de publieke sfeer als een model van communicatieprocessen binnen de maatschappij, waarbij de grote pijlen een communicatie/ relatie aangeeft tussen openbaar bestuur, de media en de burger en kleine pijltjes de invloed van onafhankelijke variabelen op openbaar bestuur, de burger en de media. De werking, structuur en vorm van de publieke sfeer zal voor grootst gedeelte bepaald worden door de condities van de onafhankelijke variabelen ter plaatse

De publieke sfeer zoals die in bovenstaande figuur is afgebeeld, is een model waarmee de processen van dialoog binnen de Afghaanse maatschappij begrepen kunnen worden. Het openbaar bestuur, de burger en de media zijn de afhankelijke variabelen. Deze elementen zorgen voor een dynamische en misschien een chaotische configuratie. De processen van dialogen en debatten moeten binnen de configuratie relationeel beschouwd worden. Door uitsluitend één van deze elementen in ogenschouw te nemen, dus door alleen de burger, het openbaar bestuur of media als onderzoeksobject te nemen, wordt er kort geschoten in het volledig begrijpen van de dynamiek die de onderlinge relaties tussen deze drie elementen hebben.

Hoewel de doelstelling van bovenstaand model het creëren van een verwachtingspatroon voor Afghanistan is, is het bovenstaand model op elk ander willekeurig land toepasbaar en kan men dus een verwachtingspatroon ontwikkelen voor elk willekeurig land. Vanwege de universele toepasbaarheid kunnen we uit het model concluderen dat het functioneren van de publieke sfeer tussen landen en regimetypen kan verschillen. Ongeacht of het gaat om democratische, autoritaire, of andersoortige staten, alle staten hebben wel een publieke sfeer. Ook valt hieruit te beredeneren dat de aard en dynamiek van de dialogen, debatten en informatiestromen variëren en in grote mate afhankelijk zijn van het politieke systeem en de bestuursstructuur. Naast het politieke systeem (rechtsstaat, wetgeving) en de bestuursstructuur is de publieke sfeer ook onder invloed van condities (infrastructuur, veiligheid) die ter plaatse heersen. In het verleden -zo blijkt uit de analyse van Habermas zelf - is in Frankrijk en Duitsland de publieke sfeer wegens onderdrukking van de drukpers langzamer tot ontwikkeling gekomen dan in Engeland waar sprake was van persvrijheid. Zo is in hoofdlijnen te veronderstellen dat ook in het hedendaagse Rusland een beperkte publieke sfeer bestaat. De media in Rusland is vooral gericht op het bagatelliseren van ernstige crisistoestanden en politieke schandalen worden uit het beeld van de burgers gehouden. De nieuwsdekking is vooral gericht op de Russische leiders die alsmaar positief en zonder kritiek op de televisie verschijnen. Daardoor wordt door de media niet genoeg discussiemateriaal in de publieke sfeer ingebracht om daarover vervolgens debat te voeren. Aangezien de publieke sfeer invloed heeft op de publieke opinie, is haar dynamiek van essentieel belang. Het moet zorgen voor een participatieve politieke systeem, een responsief openbaar bestuur en betrokken burgers.

Verder kan men uit het bovenstaande model afleiden dat het functioneren van de publieke sfeer voor een belangrijk gedeelte afhangt van de mate van de betrokkenheid en interactie (pijlen wijzen op wederzijds relatie en invloed) tussen de diverse actoren binnen de publieke sfeer. Een

positieve relatie tussen openbaar bestuur en de media, openbaar bestuur en de burger, en tussen de burger en de media zorgt voor een constructieve dynamiek. Als vijandelijkheid de houding en interacties overheerst en vormt, vermindert het de kwaliteit en kwantiteit van de informatie die beschikbaar is aan de burger, waardoor de politieke deliberaties negatief beïnvloed worden terwijl de publieke participatie gelimiteerd wordt. Mijn verwachting is dat het laatste van toepassing is op Afghanistan.

5. *Wat is de invloed van de staat van de publieke sfeer op het verloop van de ontwikkeling van het mediabestel in Afghanistan?*

Deze vraag is gericht op de invloed van de gesteldheid en ‘gezondheid’ van de publieke sfeer op het mediabestel van Afghanistan. Dit is het empirische hoofdstuk waarin de observaties uit het empirisch onderzoek in beeld zijn gebracht. Nadat door middel van de theorie een verwachtingspatroon (a.d.h.v. conceptueel kader) is gecreëerd, is er een empirische beschrijving gegeven van het Afghaanse mediabestel in relatie tot de publieke sfeer van Afghanistan.

6. *Hoe kunnen we de invloed van de publieke sfeer op het Afghaanse mediabestel verklaren?*

Deze deelvraag heeft antwoord gegeven op het ‘waarom’. Er is achterhaald welke oorzaken of omstandigheden ervoor hebben gezorgd dat het Afghaanse mediabestel zich bevindt in de situatie zoals omschreven in de empirie d.m.v. de naar Afghaanse situatie aangepaste notie van publieke sfeer.

Relatie en invloed tussen media en het openbaar bestuur

Mijn verwachting was dat de toegang tot overheidsinformatie een belangrijke uitdaging voor journalisten in Afghanistan is. Als assumptie had ik in het conceptueel kader meegenomen dat woordvoerders en mediaspecialisten in belangrijke overheidsinstellingen, departementen en afdelingen van het openbaar bestuur belangrijke mechanismen voor een constructieve betrokkenheid tussen het openbaar bestuur en de media zijn. Als deze functies hun werkzaamheden billijk uitvoeren is het voor de media mogelijk om toegang te kunnen krijgen tot algemene documenten en specifieke beleidsdocumenten die betrekking hebben op een specifiek overheidsinstelling. In Afghanistan is er hier echter geen sprake van. Het is namelijk zo dat het begrip voor en de aanvaarding van de waakhondfunctie van de media in het democratisch politiek systeem van Afghanistan moeilijk geaccepteerd kan worden door overheidsfunctionarissen en overheidsinstellingen, met name in dit land waar de publieke sfeer nog niet gezond is. De journalisten die werkzaam zijn binnen de mediawereld worden geconfronteerd

met gebrek aan onafhankelijkheid, censuur en onveiligheid. Deze gemeenschappelijke problemen komen zowel vanuit de kant van de rebellen, maar ook vanuit de kant van de Afghaanse overheid. Daarnaast heeft het gebrek aan ervaring met de waakhondfunctie geleid tot onderdrukking van kritische persberichten. Journalisten en redacteuren hebben een beperkt set van vaardigheden, beperkte studie en beperkte ervaring. Dit zijn belangrijke obstakels voor de mediawereld waardoor de media haar rol van waakhond niet kan spelen. Er is politieke en commerciële druk op journalisten, redacteuren en media-eigenaren. Er is dermate veel druk dat journalisten soms gebeld worden dat ze bepaalde berichten omtrent bepaalde zaken niet moeten uitzenden omdat ze anders bestraft zullen worden. Niet alleen de Taliban doen mee aan de onderdrukking van journalisten binnen de mediasector maar ook overheidsfunctionarissen zijn daarbij betrokken. Dit heeft geresulteerd in een houding van het openbaar bestuur waarin de media gezien wordt als een vijandige actor, wat tot gevolg heeft dat journalisten gevangengenomen worden of zelfs zijn gevlucht. Dit is zoals blijkt uit het vooronderzoek het geval in Afghanistan. **Het gevolg van het onderdrukken van de mediasector is dat de publieke sfeer in Afghanistan niet onafhankelijk kan functioneren. Binnen de publieke sfeer is het de bedoeling dat de media accurate en betekenisvolle informatie verstrekt over wetgevende besluiten, politieke programma's, beslissingen, oordelen, administratieve richtlijnen en verordeningen die impact hebben op het openbare leven en die het openbaar beleid bepalen, zijn een belangrijke voorwaarde voor een goede functie van publieke sfeer. Binnen een goed werkend publieke sfeer moet de media en de daarin werkende actoren in staat worden gesteld om deze taken uit te kunnen voeren. In Afghanistan is hier geen sprake van. Al met al kunnen we uit dit onderzoek concluderen dat de mediasector binnen de Afghaanse publieke sfeer niet onafhankelijk kan werken. Dit is ook gelijk een gedeeltelijk antwoord op de hoofdvraag die geformuleerd is voor dit onderzoek: 'Hoe kunnen we de invloed van de publieke sfeer op het Afghaanse mediabestel verklaren?'**

Relatie en invloed tussen de media en de burger

In het conceptueel kader was mijn assumptie voor de relatie tussen de media en de burger dat er een wederzijdse gedegen relatie bestaat tussen het openbaar bestuur en de media. Mijn verwachting was dat er een effectieve samenwerking plaatsvindt tussen de burger en de media. Ik had verwacht dat de burger de media kon gebruiken om de agenda van het publieke debat te bepalen, maar ook om te pleiten voor posities in de maatschappij die voor hen van belang zijn voor hun dagelijkse leven. Echter blijkt uit de analyse dat in Afghanistan dit 'partnerschap' niet voldoende ontwikkeld is. Daarom kan de burger het publieke debat beperkt beïnvloeden. Mijn

verwachting over de relatie tussen media en burger is niet uitgekomen. Wat betekent dit voor de hoofdvraag van dit onderzoek: '*Hoe kunnen we de invloed van de publieke sfeer op het Afghaanse mediabestel verklaren?*' Als journalisten niet in staat zijn om onderwerpen te volgen of de relevantie van de onderwerpen te begrijpen en er een gebrek is aan onafhankelijkheid, censuur en onveiligheid, beperkte set van vaardigheden, studie, ervaring en beperkt solidariteit (zowel onderling tussen de journalistieke organisaties als extern) dan zorgt dat voor directe stagnatie van de werking van de publieke sfeer. Daarnaast is de journalistieke (onafhankelijke) rapportage op dit moment vooral gericht op aantal slachtoffers, waarin slechts nadruk wordt gelegd op aantallen, in tegenstelling tot een relevant, boeiende proactief journalistieke onderzoek. Deze problemen zijn de belangrijkste obstakels voor het vak van journalisten en de rol van media die men verwacht dat het hoort te spelen binnen de publieke sfeer van Afghanistan. In Afghanistan overheerst bovendien entertainment boven politieke en maatschappelijke berichtgevingen. Daardoor is er in meerderheid van de discussies onder de burgers onderling sprake van nietszeggende discussies die ook elke keer weer over dezelfde onderwerpen gaan zoals over de invloed van Iran en Pakistan op Afghanistan.

Uit het empirische onderzoek blijkt bovendien dat de burgers mediaberichten niet geheel goed begrijpen. In Afghanistan is over het algemeen het opleidingsniveau die doorslaggevend is bij het begrijpen van diepgaande betekenis van mediaberichten. Meeste ontvangers van mediaberichten hebben geen brede kennis van geschiedenis of aardrijkskunde van Afghanistan. Dit beperkt hun rede om nationaal en internationaal nieuws te begrijpen. Daarnaast wordt door velen in stedelijke gebieden aangekaart dat voor hen een televisie niet te betalen is. Voor een gedeelte van de bevolking is een radio ook niet te betalen. Het gebruik van televisie en radio is bovendien afhankelijk van elektriciteitsvoeding. Aangezien er in vele streken beperkte elektriciteitsnetwerk aanwezig is wordt er ook om die reden geen gebruik gemaakt van televisie en radio. Deze conclusie komt overeen met mijn verwachting die ik geformuleerd had in het conceptueel kader. De ongeletterdheid en dus beperkte woordenschat is een groot problematiek in de Afghaanse publieke sfeer. De ongelletterdheid en beperkte woordenschat heeft tot gevolg dat kwaliteitskranten en tijdschriften die politieke en maatschappelijke vraagstukken behandelen door weinig mensen gelezen worden. Slechts 13% van de Afghanen leest daarom ook de pers. Dit cijfer is in hoog tempo aan het dalen. Analfabetisme is de belangrijkste factor die consumptie van gedrukte media beperkt. Velen van diegenen die 'geletterd' zijn kunnen nog maar net lezen, waardoor ze wel een zin hardop kunnen lezen, maar het niet begrijpen. Hoewel jongeren twee maal zoveel gedrukte media lezen vormt ongeletterdheid ook bij jongeren grootste obstakel tot

toegang bij gedrukte media. Daarnaast is de slechte distributie een andere belemmering voor de consumptie van gedrukte media genoemd.

Het percentage van de huishoudens die een internetaansluiting hebben is zeer laag en staat op 1,5 landelijk. Onvoldoende alfabetisering en bovendien beperkte computerkennis zijn de belangrijkste factoren die internetgebruik belemmert.

Al met al kunnen we dus stellen dat de media binnen Afghanistan niet onafhankelijk is, er sprake van censuur en onveiligheid, de mediasector bezit een beperkte set van vaardigheden en studie en is tevens onervaren. Dat geldt ook voor de burger. Dit alles heeft tot gevolg dat de publieke sfeer van Afghanistan niet goed functioneert en beperkt wordt in haar functie van een platform waarin publieke opinie gevormd kan worden.

Relatie en invloed tussen het openbaar bestuur en de burger

Mijn verwachting in het conceptueel kader voor de relatie tussen het openbaar bestuur en de burger in Afghanistan was dat het gekarakteriseerd wordt door armoedige processen van onderlinge informatie-uitwisseling, wantrouwen, en onvermogen om gemeenschappelijke doelstellingen en informatiebehoeften te formuleren, wat tot gevolg heeft dat de relatie verder verslechtert. Uit de analyse blijkt inderdaad dat er in Afghanistan hiervan sprake is. De instituties van het Afghaanse openbaar bestuur slagen er maar niet in om basisbehoeften en veiligheid aan de Afghaanse burger te leveren. Het gesloten karakter van het openbaar bestuur en gebrek aan informatie-uitwisseling heeft geleid tot machteloosheid bij de burger en als gevolg daarvan een scheiding tussen de staat en haar bevolking. Zonder duidelijke plaats voor interactie en zonder vaardigheden voor het uiten van meningen bij de burger om discussie te voeren over politieke en maatschappelijke kwesties, gaat de burger over tot demonstraties en straatprotest. Wantrouwen bij de burger en gewelddadige demonstraties hebben geleid tot strengere aanpak van burgers die demonstreren. Daardoor zijn meerdere malen demonstraties de kop ingedrukt door de overheid door gewapende eenheden in te zetten en door gewelddadiger demonstraties uiteen te splijten. Wat betekent dit voor de hoofdvraag van dit onderzoek: *'Hoe kunnen we de invloed van de publieke sfeer op het Afghaanse mediabestel verklaren?* De verminderde toegang tot ontwerpwetgevingen en begrotingsdocumenten maken het moeilijk voor de Afghaanse burger om zich te informeren en om lobby uit te voeren in het publieke debat over beleidskwesties. Daardoor heeft het gesloten karakter van de instituties van het openbaar bestuur simpelweg geleid tot machteloosheid bij de burgers, waardoor het openbaar bestuur en haar burgers van elkaar losgekoppeld zijn. Dit zijn een aantal van de symptomen van een disfunctionele Afghaanse

publieke sfeer. Binnen de Afghaanse publieke sfeer is dan ook te zien dat er een stagnatie plaatsvindt in het vormen van een participatieve opinievorming. Er wordt niet genoeg informatie door het openbaar bestuur vrijgegeven waardoor de geletterde burger, die qua populatie aantal toch al laag is, geen kritisch debat kan vormen. Vele politieke en publieke aangelegenheden waarmee overheid kampt zijn als gevolg daarvan voor de burger obscuur. Dat heeft ervoor gezorgd dat er jegens de overheid wantrouwen is ontstaan.

Een andere assumptie in het conceptueel kader voor de publieke sfeer in Afghanistan was dat de mate van vrijheid waarin de burgers opereren, het niveau van de beschikbaarheid van informatie en het aantal van participatieve structuren van het openbaar bestuur die het de burger mogelijk maakt om te pleiten en om openbaar beleid te beïnvloeden, de goede werking van de publieke sfeer en van de relatie tussen de burger en het openbaar bestuur bepaalt. Voor de Afghaanse situatie is dit niet uitgekomen. Begrip en respect voor de wederzijdse rollen is er over het algemeen niet. De Afghaanse overheid schiet tekort in het begrijpen en erkennen van de belangrijke rol en potentiële capaciteiten van de burgers. De overheid doet bijvoorbeeld niet mee aan vele debatten die gaan over rechtvaardigheid en individuele vrijheden waarin de burgers en belangengroepen wel aan meedoen. Als gevolg van deze negatieve relatie wordt de werking van de Afghaanse publieke sfeer gehinderd.

Feedback op theorie van bourgeoisie publieke sfeer en de mogelijkheden om het toe te passen op Afghanistan en andere landen

In hoofdstuk 1 van dit rapport is over het wetenschappelijke gehalte en relevantie van dit onderzoek gemotiveerd dat bevindingen die alleen uitspraken doen over het Afghaanse mediabestel zelf, maar ook de context waarin het mediabestel werkt ontbreken. Een wetenschappelijke verklaring van hoe het Afghaanse media in context van de Afghaanse publieke sfeer werkt ontbreekt in het wetenschappelijk literatuur- en onderzoeksdomein. Dit onderzoek heeft eraan bijgedragen om de lacune over dit onderwerp in het wetenschappelijke literatuur- en onderzoeksdomein enigszins op te vullen. In hoofdstuk 1 is er in de wetenschappelijke relevantie geschreven dat een goed functionerend publieke sfeer ten bate kan zijn voor naoorlogse landen. Geldt dat nu ook voor Afghanistan? Het land wordt gekenmerkt door bijzondere invloeden op de staatsvorm, diverse machtsconcentraties bij private personen, cliëntalisme, corruptie en sterk verdeelde etnische groepen. In de conclusie hebben we kunnen zien dat de media binnen Afghanistan niet onafhankelijk is, er sprake is van censuur en onveiligheid, de mediasector bezit een beperkte set aan vaardigheden en studie en is tevens onervaren. Binnen de Afghaanse

publieke sfeer is dan ook te zien dat er een stagnatie plaatsvindt in het vormen van een participatieve opinievorming. Er wordt niet genoeg informatie door het openbaar bestuur vrijgegeven waardoor de geletterde burger, die qua populatie aantal toch al laag is, geen kritisch debat kan vormen. Vele politieke en publieke aangelegenheden waarmee de overheid kampt zijn als gevolg daarvan voor de burger obscuur. Dat heeft ervoor gezorgd dat er jegens de overheid wantrouwen is ontstaan. Dit alles heeft tot gevolg dat de publieke sfeer van Afghanistan niet goed functioneert en beperkt wordt in haar functie van een platform waarin publieke opinie gevormd kan worden.

Habermas heeft in zijn *magnus opus* voor het ontstaan en ontwikkeling van de bourgeoisie publieke sfeer tweemaal criteria gegeven. Deze criteria die voor de burgers de toegangskaat tot het debat en dialoog zijn, waren eigendom en opleiding. De personen die aan deze beide criteria voldeden waren in praktijk de bourgeoisie lezende burgers van de achttiende eeuw. Zij konden de publieke opinie binnen de publieke sfeer beïnvloeden. Hij heeft daarnaast ook aangegeven dat de vorming van constitutionele wettelijke kaders en de rechtsstaat (twee onafhankelijke variabelen die ook in het model van dit onderzoek zijn opgenomen) er tevens aan bijgedragen hebben dat de publieke sfeer in Europa onafhankelijk en functioneel is geworden. Uit dit onderzoek blijkt echter dat naast eigendom, studie van de burger, constitutioneel wettelijke kaders en rechtsstaat ook veiligheid, (zelf)censuur en infrastructuur van groot belang zijn voor de functie/ disfunctie van de publieke sfeer in Afghanistan. In Afghanistan wordt de publieke sfeer in haar werking krachtig beperkt (ook al is er formeel een constitutioneel wettelijke kader en een rechtsstaat) door het feit dat door veiligheidsoverwegingen journalisten hun werkzaamheden als onafhankelijk berichtgever van het publiek niet kunnen uitvoeren. In sommige gevallen vrezen ze voor hun leven. Daarom leggen ze zichzelf zelfcensuur op. Vaak wordt censuur ook bedwongen door het openbaar bestuur. En wegens niet-ontwikkelde infrastructuur kan het mediabestel slechts beperkt publiek bereiken waardoor een overgroot gedeelte van de Afgaanse bevolking niet op de hoogte is van publieke en politieke vraagstukken. Aangezien de pure theorie van Jurgen Habermas geen rekening houdt met dit soort invloedsfactoren is de theorie ook niet toe te passen op Afghanistan. We kunnen dan ook concluderen dat de theorie van bourgeoisie publieke sfeer in pure theoretische termen zoals door Habermas uitgelegd niet op elke plaats en tijd toe te passen is. De toepassing ervan is afhankelijk van contextueel plaatselijke en tijdelijke factoren. Om de theorie toe te passen zijn in dit onderzoek extra onafhankelijke variabelen aan het model toegevoegd: veiligheid, censuur en zelfcensuur en infrastructuur. Voor de toepassing van de theorie op een ander land zou men de theorie moeten veranderen en andere verwachtingspatronen moeten ontwikkelen zodat het toepasbaar wordt.

Gebruikte literatuur

- Barfield, T., 2010. *Afghanistan: A Cultural and Political History*. Princeton University Press.
- Bennett, W.L., (2009). *News: The Politics of Illusion*. Longman Classical.
- Bovens, M.A.P., 't Hart, P., Van Twist, M.J.W. (2007). *Openbaar bestuur: beleid, organisatie en politiek*. Kluwer.
- Clements, F.A., 2003: *Conflict in Afghanistan A Historical Encyclopedia*. Library of Congress Cataloging.
- Crook, T., (2010). *Comparative Media Law and Ethics*. Routledge.
- Jalali, A.A., Grau, L.W. (2002). *The other side of the mountain: Mujahideen Tactics in the Soviet-Afghan War*.
- Jones, S.G., Jeremy, M.W., Rathmell, A., Riley, K.J. (2005). *Establishing Law and Order After Conflict*. Rand Corporation.
- Habermas, J., (1989). *The Structural Transformation of the Public Sphere*. Polity
- Heysse, T., Rummens, S., Tinnevelt, R. (2007). *Habermas: een inleiding op zijn filosofie van recht en politiek*. Uitgeverij Pelckmans. Kapellen
- Marsden, P., (2002). *The Taliban: War and Religion in Afghanistan*. New Internationalist.
- Nojumi, N., 2002. *The rise of the Taliban in Afghanistan: Mass mobilization, civil war, and the future of the region*. Pelgrave.
- Louw, L., (2010). *The Media and Political Process*. Sage.
- Pearson, M., Polden, M., (2011). *The journalist's guide to media law*.
- Thiel, S. (2002). *Bestuurskundig onderzoek: een methodologische inleiding*. Uitgeverij Coutinho. Bussum.
- Snyder, J. (2000). *From Voting to Violence*. Norton.
- Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR): *Trends in het medialandschap: vier verkenningen*. Amsterdam University Press

Gebruikte rapporten

Afghanistan Analysts Network: *Afghanistan's Early Reformers: Mahmud Tarzi's ideas and their influence on the Wesh Zalmian movement*, 2008.

Altai Consulting en USAID: *Afghan Media in 2010*, 2010

Asian Development Bank: Factsheet Afghanistan, 2009.

Coburn, N., (2010): Afghan Election, 2010: Alternative Narratives. AREU.

Hakimi, A., (2009): Overview of Media Development In post Taliban Afghanistan.

Infoasaid: Media and Telecoms Landscape Guide, 2011.

International Crisis Group: Taliban Propaganda: Winning the War of Words?, 2011.

International Press Freedom and Freedom of Expression Mission to Sri Lanka (2008): Media under fire: Press freedom lockdown in Sri Lanka.

Larson, L., (2010): The Wolesi Jirga in Flux, 2010, election and Instability. AREU

Putzel, J., Van der Zwan, J. (2006). Why Templates for Media Development do not work in Crisis States.

Ruttig, T., 2011: Afghanistan's Early Reformists: Mahmud Tarzi's ideas and their influence on the Wesh Zalmian movement. Afghanistan Analysts Network.

United Nation (2006): Islamic Republic of Afghanistan: Public Administration Country Profile.

USAID (2009): Assessment of Corruption in Afghanistan.

United States Institute of Peace (USIP) (2007): Developing Media in Stabilization and Reconstruction Operations.

United States Institute of Peace (USIP), Afghanistan Media Assessment: 'Opportunities and challenges for peacebuilding', 2010.

United States Institute of Peace (USIP), The future of Afghanistan, 2009.

Gebruikte sites

- BBC: *Taliban kill Afghanistan reporter*
[<http://news.bbc.co.uk/2/hi/6537097.stm>], geraadpleegd op 27-03-2011
- Center for Media Literacy: *From Milton to Media: Information Flow in a Free Society*.
[<http://www.medialit.org/reading-room/milton-media-information-flow-free-society>]

CIA World Factbook: Afghanistan

[<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/af.html>]

Geraadpleegd op 4 augustus 2011

- Internews: *Law and Policy*
[<http://www.internews.org/activity/lawpolicy/default.shtm>], geraadpleegd op 10-03-2011

Kabul Weekly nearing to end, Kabul Weekly

Geraadpleegd op 13-08-2011

[<http://www.kw.af/english/>]

- The Guardian: *Second female Afghan journalist killed in five days*
[<http://www.guardian.co.uk/media/2007/jun/06/radio.afghanistan>], geraadpleegd op 27-03-2011

The Kuchi-Hazara Conflict Again, The Afghanistan Analysis Network

Geraadpleegd op 14-08-2011

[<http://aan-afghanistan.com/index.asp?id=764>]

- Tolonews: *Recent Suicide Attack in Kabul*
[<http://tolonews.com/en/video/kankash/3080-recent-suicide-attack-in-kabul>],
geraadpleegd op 24-08-2011
- Universiteit Leiden: *Invloed media bij lokale criminaliteitsbestrijding overschat*
[<http://www.leidenuniv.nl/nieuwsarchief2/1047.html>], geraadpleegd op 16-04-2011

Where does the interference start?, Afghanistan Today

Geraadpleegd op 12-08-2011

[<http://www.afghanistan-today.org/article/?id=84>]

Gebruikte artikelen

Challaby, J.K., (2000). *New Media, New Freedoms, New Threats*. Sage Publications.

Geleijnse, M., (2007). *Meta-analyse: het geheel meer dan de som der delen?*

Kickert, W.J.M., (2003). *Beneath Consensual Corporatism: Traditions of Governance in The Netherlands*.

Lipman, M., (2009). *Media Manipulation and Political Control in Russia*. Chatman House

Rais, R.B., (1999). *Conflict in Afghanistan: Ethnicity, Religion and Neighbours*.

Reporters Without Borders (2000): *The Taliban and the media, a country with no news or pictures*.

Sharan, T., (2009). *Elite networks: Ethnicity, Patronage and State building in Afghanistan's 2009 Presidential Election*.

Weinbaum, M.G., (2004). *Nation Building in Afghanistan: Impediments, Lessons, and Prospects*.